

OHJELMALUONNOS: SOSIAALISESTI KESTÄVÄ VANTAA - STRATEGIAOHJELMA

Sisältää MEK-toimenpideohjelman

Ohjelman valmistelu- ja johtoryhmä

Pj. Erityisasiantuntija Petri Roikonen, Kaupunkikulttuuri, Vantaan kaupunki
Pj. Apulaiskaupunginjohtaja Riikka Åstrand, Kaupunkikulttuuri, Vantaan kaupunki
Nuorisopalveluiden johtaja Hannu Rusama, Kaupunkikulttuuri, Vantaan kaupunki
Kehittämispäällikkö Jussi Perämäki, Kaupunkikulttuuri, Vantaan kaupunki
Varhaiskasvatuksen johtaja Mikko Mäkelä, Kasvatus ja oppiminen, Vantaan kaupunki
Perusopetuksen aluepäällikkö Niina Korko, Kasvatus ja oppiminen, Vantaan kaupunki
Kehittämispäällikkö Hanna Kukkonen, Kasvatus ja oppiminen, Vantaan kaupunki
Projektiasiantuntija Pia Aaltonen, Kasvatus ja oppiminen, Vantaan kaupunki
Kaupungininsinööri Henry Westlin, Kaupunkiympäristö, Vantaan kaupunki
Psykososiaalisten palvelujen palvelupäällikkö Reetta Voutilainen, Sosiaali- ja terveydenhuolto,
Vantaan kaupunki
Erityisasiantuntija Hilda Hakkarainen, Sosiaali- ja terveydenhuolto, Vantaan kaupunki
Strategia- ja tutkimuspäällikkö Vesa Kokkonen, Kaupunkistrategia ja johto, Vantaan kaupunki
Erityisasiantuntija Mirka Järnefelt, Kaupunkistrategia ja johto, Vantaan kaupunki
Kansainvälisten asioiden päällikkö Elina Värtö, Kaupunkistrategia ja johto, Vantaan kaupunki
Tutkimuspäällikkö Timo Kauppinen, Sosiologia, THL
Tutkija Ramin Izadi, Taloustiede, VATT

Sisällys

Tiivistelmä	2
1. Johdanto	4
2. Tausta: Mitä kaupungilla jo tehdään eriarvoistumisen ehkäisemiseksi?	6
2.1. Kaupunkistrategian ja johdon toimiala	6
2.2. Kasvatuksen ja oppimisen toimiala.....	8
2.3. Kaupunkikulttuurin toimiala	11
2.4. Kaupunkiympäristön toimiala	19
2.5. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala.....	23
2.6. Koronasta toipumissuunnitelma, 2021–2023.....	25
3. Alueellinen eriytyminen Vantaalla	27
4. MEK-alueiden valinta	32
5. Strategiaohjelman kärkiteemat ja toimenpiteet	34
5.1. Vaikuttavuutta tiedolla johtamisella.....	34
5.2. Lapsikeskeinen investointistrategia	36
5.2.1. Vantaasta lapsiperhemyönteisin kunta	36
5.2.2. Koulutuksellisen eriarvoisuuden torjuminen.....	40
5.3. Hyvinvointia koulutuksesta, työllisyydestä sekä terveydestä.....	45
5.3.1. Koulutus ja työllisyys	45
5.3.2. Terveys	55
5.4. Kukoistavat kaupunkikeskukset	60
5.4.1. Lähiöistä eläviä, moninaisia ja yhteisöllisiä kohtaamispaikkoja.....	60
5.4.2. Raidekaupunkia rakentamassa	63
6. MEK:n budjetti	70
7. Toimeenpano, seuranta ja vaikuttavuuden arviointi.....	0
8. Lopuksi	1
Lähdeluettelo	5
Kirjallisuus	5

Tiivistelmä

Kohtaamamme viime aikojen kriisit kohdistuvat voimakkaimmin kaikkein heikompiosaisiin, minkä lisäksi Vantaalle muuttaa enenemässä määrin jo valmiiksi haavoittuvassa asemassa olevia. Nämä kehityskulut luovat haasteita eriarvoisuuden ja alueellisen eriytymisen ehkäisylle, ja ne vaativat panostuksia ja pitkäjänteistä työtä. Sosiaalisesti kestävä Vantaa -strategiateeman suunnitelma eli Myönteisen erityiskohtelun toimintaohjelma (MEK) on rakentanut uudenlaista yhteistoiminnan kulttuuria, jolla tämänkaltaisia systeemisii ja kompleksisia haasteita voitaisiin ratkaista.

Toimintaohjelma on kaupunkitasoinen ja nojaa vahvasti uuteen hyväksyttyyn Vantaan kaupungin strategiaan. Ohjelma tukee erityisesti eriarvoistumisen estämisen sekä kukoistavien kaupunkikeskusten painopisteitä. Strategiaohjelman tavoitteena on asukkaiden ja alueiden hyvinvointierojen kaventaminen. Ohjelmaa toteutetaan vuosina 2023–2025 ja sen toteutukseen varataan kaksi miljoonaa euroa vuosittain, yhteensä kuusi miljoonaa euroa.

Myönteisen erityiskohtelun toimintaohjelma koostuu neljästä kärkiteemasta: **1. Vaikuttavuutta tiedolla johtamisella, 2. Lapsikeskeinen investointistrategia, 3. Hyvinvointia koulutuksesta, työllisyydestä sekä terveydestä ja 4. Kukoistavat kaupunkikeskukset.** Ensimmäisessä kärkiteemassa, **Vaikuttavuutta tiedolla johtamisella,** luodaan paremmat puitteet tiedolla johtamiselle sekä vaikuttavuuden tutkimiselle. Mallissa edistetään jatkuvan kehittämisen periaatteita, suunnitelmallisuutta sekä yhteistyötä toimialojen ja kaupungin yhteistyökumppaneiden kanssa.

Toisessa kärkiteemassa, **Lapsikeskeinen investointistrategia,** on kaksi alateemaa: *1. Vantaasta lapsiperhemyönteisin kunta* sekä *2. koulutuksellisen eriarvoisuuden torjuminen.* Kärkiteeman ydinviesti on se, että erityisesti huono-osaisimpiin perheisiin ja lapsiin kohdistuvat panostukset voivat olla investointeja, jotka lisäävät heidän hyvinvointiaan sekä toisaalta vähentävät kalliiden korjaavien palveluiden käyttöä pidemmällä aikavälillä. Lapsiperheet ovat keskeisessä roolissa myös segregaaation muodostumisessa. Tavoitteenamme on vahvistaa lasten ja nuorten kiinnittymistä koulupolkuun ja yhteiskuntaan muun muassa nuorisotyön, harrastusten sekä vanhemmuuden tuki-palvelun avulla. Tulemme myös kehittämään koulutuksellisen eriarvoisuuden torjuntaan kohdennettuja toimenpiteitä ja kokeiluja.

Kolmannessa kärkiteemassa, **Hyvinvointia koulutuksesta, työllisyydestä sekä terveydestä,** on myös kaksi alateemaa, jotka ovat *koulutus ja työllisyys* sekä *terveys.* Köyhyyden, eriarvoisuuden sekä ylisukupolvisen huono-osaisuuden ratkaisemisessa avainasemassa on perhe ja siihen liittyvät instituutiot. Tutkimusten mukaan erityisesti maahanmuuttajaäitien työllistymisaste on Suomessa erittäin matala verrattuna muihin verokkiryhmiin tai maihin. Yksi keskeinen keino tukea erityisesti lapsiperheitä on helpottaa työn ja perhe-elämän yhdistämistä sekä tarjota tukea työllistymiseen ja kouluttautumiseen, mihin panostetaan muun muassa maahanmuuttajavanhemmille tarkoitettulla ohjelmalla kouluissa. Lisäksi tuetaan muun muassa suomen kielen opetusta ja maahanmuuttajia aikuisopiston opinnoissa. Terveellisiä elintapoja sekä asukkaiden yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuutta vahvistetaan koululaisurheilujoukkueilla ja kaupunginosien vertaisohjaamiseen pohjautuvilla lähiliikuntaryhmillä.

Neljännessä kärkiteemassa, **Kukoistavat kaupunkikeskukset,** on myös kaksi alateemaa, joista ensimmäinen on *Lähiöstä eläviä, moninaisia ja yhteisöllisiä kohtaamispaikkoja.* Kasvava ja merkittävä osa vantaalaisista kokee yksinäisyyttä ja ulkopuolisuutta, mikä on riski yhä syvenevään yhteisöllisyyden rapautumiseen ja syrjäytymiseen. Suunnan kääntäminen vaatii erityisesti alueille jalkautumista, vuorovaikutusta, alueiden toimijoiden tuomista yhteen, yhteistyötä sekä resursseja. Täten tavoitteena on kehittää suuralueita ja kaupunginosia yhteisökehittäjämallilla, jossa pääideana

on alueen asukkaiden ja yhteisöjen voimaannuttaminen ja tuominen yhteen. Lisäksi turvallisuuteen, päihteiden käyttöön ja levottomuuteen tullaan kiinnittämään huomiota turvallisuusyhteistyötä tiivistämällä.

Kukoistavien kaupunkikeskusten toisena alateemana on *Raidekaupunkia rakentamassa*. Vantaan aluekeskustat ovat usein vaa'ankieliasemassa, kun tarkastellaan alueiden kehittymismahdollisuuksia. Tähän kiinnitetään huomiota muun muassa keskustojen kehittämissuunnitelmilla, suuralueiden viestintäbrändeillä sekä segregaatiotyöryhmällä. Sosiaalisesti kestävää kaupunkia rakennetaan myös järkevällä ja tietoon pohjautuvalla maa- ja asuntopolitiikalla sekä suuralueiden keskeisillä hankkeilla, kuten suunnitellulla Vantaan ratikalla. Toivomme, että muodostettavat taloyhtiöklubit toimisivat alustana taloyhtiöiden monenlaiselle yhteiskehittämiselle sekä paremmalle aluekehittämiselle. Lisäksi taloyhtiöklubit, yhdessä yhteisökehittäjämallin kanssa, mahdollistavat paremmat edellytykset naapuruston osallistamiselle, turvallisemman ympäristön luomiselle ja yhteisöllisyyden vahvistamiselle.

MEK-alueiksi valikoitui Länsimäki, Hakunila, Havukoski, Mikkola sekä Myyrmäki. Tästä huolimatta ohjelma ei kuitenkaan ole rajattu ainoastaan näihin kaupunginosiin, vaan toimia voidaan kohdistaa muillekin alueille, joissa havaitaan eriytymistä. On hyvä huomata myös se, että eriarvoistumiskehityksen torjuminen voi vaatia myös kaupunkitasoista toimintaa.

1. Johdanto

Tuloerot, joita pidetään yleisesti keskeisenä eriarvoisuuden mittarina, ovat kasvaneet useissa kehittyneissä maissa useiden vuosikymmenten ajan aina 1970- ja 1980-luvulta lähtien. Syitä eriarvoisuuden muutoksille on haettu niin talouskasvusta ja talouden kehittymisestä (Milanović 2011; Milanovic 2019), kriiseistä (Morelli and Atkinson 2015; Scheidel 2017), varallisuudesta ja pääomatuloista (Piketty 2014; Bengtsson and Waldenström 2018) sekä globalisaatiosta ja teknologisesti kehityksestä (Acemoglu 2002; Roine, Vlachos, and Waldenström 2009). Se, että talouskasvusta ja muista edellä mainituista voimista huolimatta maiden väliset tuloerot, mahdollisuuksien tasa-arvo sekä tapahtuneet muutokset näissä eriarvoisuuksissa ovat erittäin huomattavia (Roikonen 2021a; Jäntti et al. 2006; Roikonen, Ojala, and Eloranta 2021; Corak 2013; Roikonen 2021b). Tämä viittaa siihen, että eri yhteiskunnat ovat mukautuneet ja suhtautuneet näihin voimiin erilaisin näkökulmin ja tavoin. Toisin sanoen, politiikka ja vallitsevat instituutiot ovat tärkeitä siinä, mihin suuntaan nämä voimat vievät eriarvoisuutta ja millä voimakkuudella.

Pohjoismaita on pidetty yleisesti esimerkkinä vauraista, kohtuullisen tasa-arvoisista ja mahdollisuuksia tarjoavista yhteiskunnista, joissa vallitsevat vankat ja reilut instituutiot (Acemoglu and Robinson 2012; Jäntti et al. 2006). Toisaalta eriarvoistuminen on tullut näkyväksi erityisesti alueellisten hyvinvointierojen kasvun myötä viimeisten vuosikymmenten aikana myös pohjoismaissa. Eriarvoisuudet ovat kasvaneet erityisesti suurten kaupunkien sisällä, joista löytyy usein maan varakkain sekä myös kaikkein huono-osaisimmat väestöryhmät (Tunström and Wang 2019). Huono-osaisimpien alueiden sosioekonominen ja etninen segregatio voi heikentää muun muassa syrjään jäävien peruskoulujen mahdollisuuksia saavuttaa hyviä oppimistuloksia (Bernelius and Huilla 2021; Bernelius, Huilla, and Lobato 2021). Huono-osaisimpien asuinalueiden asukkaat voivat myös kokea näköalattomuutta ja osattomuutta, mikä voi johtaa erittäin ikävien yhteiskunnallisten ilmiöiden syntyyn, kuten rikollisuuteen ja syrjäytymiseen (Chetty et al. 2014). Tutkimusnäyttö viittaa myös siihen, että pitkälle syventyessään segregatiolla on merkittäviä suoria vaikutuksia mahdollisuuksien tasa-arvoon (ns. aluevaikutus) (ks. Yhdysvaltojen esimerkki Chetty and Hendren 2018).

Suomessa pääkaupunkiseutu sekä suuret kaupungit ovat kokeneet vahvimmin eriarvoistumisen alueelliset seuraukset, vaikkakin edelleen segregatio on verrattain maltillista verrattuna moniin muihin maihin (Saikkonen et al. 2018; Kauppinen and Munkkila 2022). Kuitenkin alueellinen eriarvoistuminen ja viime vuosien kriisiajat näkyvät muun muassa asukkaiden kokemana näköalattomuutena, yksinäisyytenä ja tulevaisuuden uskon heikentymisenä (esim. Helakorpi and

Kivimäki 2021). Huono-osaisimmille alueille on yhä enemmän keskittynyt väestöryhmiä, joilla on kasautuneita sosioekonomisia haasteita, kuten alhainen koulutustaso, työttömyyttä sekä monenlaista osattomuutta. Riskinä on, että Suomessakin vähitellen ajaudutaan kohti sellaista tilannetta, johon Ruotsin useissa lähiöissä on päädytty. Onkin tärkeää, että kaupungit ja kunnat yhdessä yhteistyötahojensa kanssa etsivät vaikuttavia ratkaisuja hyvinvointierojen kasvun hillitsemiseksi toimialat ylittävällä yhteistyöllä.

Viimeaikaiset selvitykset ja kansainväliset tutkimukset ovat osoittaneet alueellisen eriytymisen pysäyttämisen tai hillitsemisen erittäin haastavaksi. Positiivisena merkinä on kuitenkin huomattu se, että myönteisen erityiskohtelun tuella on saavutettu hyviä tuloksia muun muassa Helsingissä (Silliman 2017). Viimeaikaiset selvitykset kuitenkin korostavat sitä, että segregaatiokehitystä ei pysäytetä investoimalla pelkästään kouluihin, vaan toimialojen välisellä yhteistyöllä (Bernelius and Huilla 2021; Huilla 2022b). Vaikka kunnan rooli verotuksen ja tulonsiirtojen (Jäntti et al. 2010) tai julkisen kulutuksen ja palveluiden (Lindert 2004) muokkaajana on hyvin rajallinen, sillä on suuri vaikutusvalta alueellaan kaupunkiympäristön (kaavoitus, asuntopolitiikka ym.), koulutuksen (varhaiskasvatus, peruskoulu, toinen aste ym.), kaupunkikulttuurin (kirjastot, kulttuuri- ja liikuntapalvelut ym.) sekä tulevalle hyvinvointialueella sosiaali- ja terveyspalveluiden kautta. Myös Vantaalla on tehty vaikuttavaa toimialojen välistä yhteistyötä Myönteisen erityiskohtelun kohtelun (MEK) ohjelmassa vuodesta 2019 lähtien. Vantaa on lisännyt esimerkiksi merkittäviä panostuksia nuorisotyöhön, joka on esimerkki vaikuttavasta nuorten syrjäytymisen ja eriarvoistumisen ennaltaehkäisevästä toiminnasta.¹

Sosiaalisesti kestävä Vantaa -strategiateeman suunnitelman eli Myönteisen erityiskohtelun toimintaohjelman tavoitteena on torjua eriarvoistumisen kasvua sekä alueellisen huono-osaisuuden kasautumista. Ohjelmakokonaisuudella on tarkoitus tasata asukkaiden mahdollisuuksia hyvinvointiin, ehkäistä näköalattomuutta sekä lisätä alueiden elinvoimaisuutta ja yhteisöllisyyttä. Tarkastelemme toimialojen nykyistä tilannetta sekä niiden suhdetta eriarvoistumiskehitykseen (kappale 2). Käsitlemme Vantaan alueellista eriytymistä kappaleessa 3. Kappaleessa 4 perustelemme indikaattorivalintojamme, joilla olemme valinneet myönteistä erityiskohtelua tarvitsevat alueet. Kappaleessa 5 esittelemme uuden Sosiaalisesti kestävä Vantaan strategiateemaohjelman. Ohjelman budjetti on esitetty kappaleessa 6 ja sen toimeenpano ja seuranta kappaleessa 7. Lopuksi tuomme esille ohjelman ydinkysymyksiä sekä lähtökohtia ohjelmatyöhön (kappale 8).

¹ Varian keskeyttämisluvut ovat laskeneet hieman koronasta huolimatta. Negatiivisesti eronneet / keskeyttämisprosentti oli 12,7 vuonna 2019, 13,0 vuonna 2020, 11,5 vuonna 2021. Toki on mahdollista, että keskeyttämislukujen lasku johtuu jostain ulkopuolisesta tekijästä.

2. Tausta: Mitä kaupungilla jo tehdään eriarvoistumisen ehkäisemiseksi?

2.1. Kaupunkistrategian ja johdon toimiala

Kaupunkistrategian ja johdon toimiala jakaantuu neljään palvelualueeseen: 1. henkilöstö- ja konsernipalvelut, 2. kuntademokratia, 3. kasvupalvelut, sekä 4. talous ja strategia. Henkilöstö- ja konsernipalvelut vastaa yhteisistä konsernitasoisista palveluista. Se on jaettu kuuteen palveluyksikköön: työntajapalvelut, kehittämispalvelut, toimialojen hr-palvelut, konserniohjaus ja -valvonta, hankinta sekä tietohallinto. Palvelualue tukee elinvoimaisen Vantaan kasvua työllisyyttä vahvistaen. Kuntademokratian palvelualue huolehtii kuntademokratian toteutumisesta. Sen alta löytyvät lakiasiat ja päätösvalmistelu sekä hallintopalvelut. Kuntademokratian palvelualueen kaupunkiturvallisuuksiin ylläpitämään turvallisuuden tilannekuvaan kerätään muiden toimialojen ja viranomaisten tietoa turvallisuudesta (osa tiedoista on saatavilla alueittain). Turvallisuuskyselyn tuloksia on käytetty Vantaan kaupungin turvallisuussuunnitelman laatimiseen. Turvallisuussuunnitelma sisältää useita toimenpiteitä, joiden tarkoitus on hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen.

Kasvupalveluita ovat elinkeinopalvelut ja työllisyyspalvelut. Elinkeinopalvelut ostaa yritysten perustamisneuvontaa Uusyrityskeskus YritysVantaalta. Vuonna 2021 Vantaalla perustettiin 1906 yritystä, joista 579 perustettiin YritysVantaan perustamispalvelun kautta. YritysVantaan avulla perustetuista yrityksistä noin 45 % on maahanmuuttajataustaisten henkilöiden perustamia. Elinkeinopalvelut kehittää Vantaan elinkeinotoimintaa perustoimintansa lisäksi myös erinäisillä hankkeilla, kuten My Business Hub, Urbaania kasvua Vantaa sekä Talent Vantaa. My Business Hub -hankkeessa on tavoitteena synnyttää vireä pk-yritysten yhteisö Myyrmäen suuralueella, mikä edistäisi uusien kumppanuuksien ja liiketoiminnan kehittymistä. Hankkeen keskiössä ovat erityisesti koronasta kärsineet alat (esim. palvelu- kuljetus- ja luovat alat). Urbaania kasvua Vantaa -hanke tarkasteli matalan osaamistason ja koulutuksen työpaikkoihin ja työvoimaan liittyviä haasteita Vantaan kaupungin alueella. Tavoitteena oli tukea pieniä ja keskisuuria yrityksiä ja heidän työntekijöitään työllistymisessä, osaamisen kehittämisessä sekä digitalisaatiossa. Hankkeessa kehitettiin yhdessä uusia, innovatiivisia ratkaisuja sekä edistettiin paikallista osaamiskosysteemiä. Talent Vantaa -hankkeessa on kehitetty palvelulupaus asiakkaalle. Palvelulupaukseen on koottu asettautumisen eri palvelut. Yhteistyötä eri toimijoiden välillä pyritään sujuvoittamaan ja selkiyttämään palvelulupauksen avulla.

Työllisyyspalveluiden palvelualue tukee kaupunkilaisten työllistymistä. Työllisyyspalvelut tarjoavat palveluita kaikille vantaalaisille, mutta alueelliset erot työllisyydessä ovat suuria ja vaikuttavat segregaatioon. Suuret uudistukset, kuten TE24-uudistus ja hyvinvointialueuudistus, aiheuttavat sen, että toiminnan päämääränä on vastata tulevana vuosina lakisääteisiin tehtäviin muuttuvassa tilanteessa. Työllisyyden kuntakokeilut aloittivat toimintansa 1.3.2021. Vantaa toimii työllisyyden kuntakokeilussa yhdessä Keravan kaupungin kanssa. Vantaan erityisinä haasteina nähdään pitkäaikaistyöttömien sekä vieraskielisten suuri määrä. Kuntakokeilun käynnistyttyä osa TE-toimistojen työnhakija-asiakkaista siirtyi kuntien asiakkaiksi ja osa jäi asiakkaiksi TE-toimistoon. Kuntakokeilujen jälkeen kunnat vastaavat työllisyyspalveluista. Kunnat järjestävät työ- ja elinkeinotoimiston asemesta alueillaan palveluita, joiden peruste on työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa (916/2012) ja kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa (1386/2010). Lisäksi kunnat antavat eräitä työttömyysturvalaissa (1290/2002) tarkoitettuja työvoimapolitiittisia lausuntoja työ- ja elinkeinotoimiston asemesta. Kokeilulla lisätään palvelujen asiakaslähtöisyyttä ja tavoitellaan hallinnonalat ylittäviä ratkaisuja. Kokeilujen tavoitteena on parantaa erityisesti pidempään työttömänä olleiden ja heikossa työmarkkina-asemassa olevien pääsyä työmarkkinoille. 2.5.2022 tuli voimaan laki uudesta työllisyyden asiakaspalvelumallista. Mallin tarkoituksena on aktivoida asiakasta itsenäiseen työnhakuun kohtaamalla asiakas kahden viikon välein työllisyyden alkuvaiheessa. Vantaa–Kerava-kuntakokeilun tavoitteena on työhakijoiden kohtaaminen, yksilölliset palvelupolut, laaja-alainen palvelutarpeen arviointi sekä tehokas palveluohjaus.

Talouden ja strategian palvelualue kehittää kaupunkia strategisella tasolla ja hoitaa kaupungin talouteen liittyvät palvelut kokonaisuutena. Palvelualue jakautuu neljään palveluyksikköön: talousohjaus, rahoitus ja riskienhallinta, talouspalvelut sekä strategia ja tutkimus. Keski-Uudenmaan pelastustoimen liikelaitos sijaitsee myös kaupunkistrategian ja johdon toimialalla. Segregaation ehkäisyn näkökulmasta yksi palvelualueen keskeisistä toiminnoista on tiedontuottaminen Vantaasta. Aluetason tieto mahdollistaa eri alueiden ja niiden eriytymisen seurannan. Kyselyaineistot kuten FCG kaupunki- ja kuntapalvelututkimus, pks-hyvinvointikysely ja asukasbarometri mahdollistavat myös koetun tiedon tuottamisen. Tätä tietoa voidaan hyödyntää palvelujen kohdentamisessa ja hyvinvointierojen vertailussa myös segregaatian näkökulmasta. Palvelualue tuottaa myös palveluverkkosuunnitelman. Palveluverkolla on huomattava merkitys alueiden yhdenvertaisuuden edistämisessä. Talouden ja strategian palvelualue tuottaa joka toinen vuosi Voluntary Review Raport -julkaisun. Julkaisussa käydään läpi se, miten YK:n Agenda 2030:n mukaiset kestävyystavoitteet toteutuvat Vantaalla. Sosiaalinen kestävyys on merkittävä kestävyystavoite ja muodostaa osan tästä

raportoinnista. Raportin avulla Vantaalla voidaan tunnistaa, missä asioissa vastuullisuudessa on kehitettävää.

Kaupunkistrategian ja johdon toimiala on toteuttanut myös Vantaan innovaatiokilpailun, jossa Vantaan kaupunki kutsuu asukkaat, yritykset, oppilaitokset, yhdistykset, järjestöt ja kaupungin työntekijät kehittämään kaupunkia. Kilpailuteemoja ovat hyvät arjen palvelut, kukoistavat kaupunkikeskukset ja ilmastonmuutoksen torjunta, joista erityisesti kaksi ensimmäistä pitävät sisällään haitallisen segregaaation torjuntaan kuuluvia elementtejä. Valituille kilpailuehdotuksille voidaan jakaa yhteensä 300 000 euroa. Rahoituksen saajan tulee toteuttaa kilpailuidea Vantaalla vuosien 2022 tai 2023 aikana.

2.2. Kasvatuksen ja oppimisen toimiala

Kasvatuksen ja oppimisen toimialan yhteisenä tavoitteena on, että lasten, nuorten ja aikuisten kasvatuksen ja oppimisen palvelut ovat laadukkaita ja niihin liittyvät jatkumot toimivat saumattomasti. Toimialan tehtävänä on opetuslautakunnan toimialaan kuuluvien asioiden valmistelu ja täytäntöönpano. Kasvatuksen ja oppimisen toimialalla tehdään lukuisia toimenpiteitä eriarvoistumisen ehkäisemiseksi.

Tasa-arvoraha

Perusrahoituksen lisäksi kasvatuksen ja oppimisen toimialalla varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa on haettu vuosittain haussa ollutta Opetus- ja kulttuuriministeriön tasa-arvorahaa. Tasa-arvorahalla vahvistetaan koulutuksen yhdenvertaisuutta suuntaamalla resursseja erityisesti sellaisille alueille, joilla sosioekonomiset tekijät voivat altistaa heikommille oppimistuloksille. Avustuksella tuetaan varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa toimia, joilla edistetään lasten kehitystä ja oppimista, laadukkaita oppimistuloksia, koulutuksellista tasa-arvoa ja hyvinvointia sekä vähennetään ja ennaltaehkäistään sosioekonomista eriarvoistumista.

Vantaalla valtiolta saatu tasa-arvoraha jaetaan pääosin kokonaisuudessaan yksiköihin käyttämällä kertomina tasa-arvorahan peruskriteereitä eli koulutustasoa, työllisyyttä ja vieraskielisten määrää. Näin ollen osa yksiköistä saa tasa-arvorahaa enemmän, osa ei ollenkaan. Tasa-arvorahalla on palkattu esimerkiksi laaja-alaisia erityisopettajia nivelvaiheisiin eli esi- ja alkuopetukseen sekä alakoulusta yläkouluun siirtymisen tukemiseen, resurssiopettajia, koulunkäynnin avustajia ja monikielisiä ohjaajia. Lisäksi rahalla on pystytty jakamaan perusryhmiä pienemmiksi ns. jakotunteja lisäämällä. Varhaiskasvatuksessa tasa-arvoraha mahdollistaa muun muassa ryhmäkokojen pienentämisen sekä

lastenhoitajien palkkaamisen. Tasa-arvorahan avulla voidaan lisäksi vahvistaa lähikoulun merkitystä yhteisön keskuksena ja hyvinvoinnin edistäjänä.

Vantaan esi- ja perusopetus sai lukuvuodeksi 2022–23 tasa-arvorahaa 6 281 041 euroa. Raha vastasi perusopetuksessa noin 127 opettajan ja 179 avustajan palkkaa. Tasa-arvoraha on vuodesta 2023 alkaen osa perusrahoitusta uuden lakimuutoksen myötä (HE 55/2022 vp). Lakiin kirjattu tasa-arvorahan summa on kuitenkin huomattavasti pienempi kuin aiemmin jaossa ollut raha. Huolena onkin, että tasa-arvorahan osuus tulee laskemaan ja vaikuttaa esi- ja perusopetuksen rahoitukseen merkittäväällä tavalla.

Palkkalisät opettajille

Perusopetuksessa maksetaan opettajille palkkalisää niissä yksiköissä, joissa suomi toisena kielenä -oppilaita on yli 40 % koulun oppilasmäärästä. Kuluvana vuonna (2022) palkkalisä on 153,91 e/kk ja sen piirissä on kuusi koulua. Varhaiskasvatuksessa palkkalisää maksetaan opettajille niissä yksiköissä, joissa vieraskielisten lasten määrä on yli 50 %. Tällöin lisä on 150 e/kk. Mikäli vieraskielisten lasten määrä on yli 70 %, lisä on 200 e/kk. Palkkalisien piirissä on tällä hetkellä 37 päiväkotia. Palkkalisien ja yksiköiden määrät kuvaavat vuoden 2022 tilannetta.

Palkkalisien maksaminen perustuu siihen, että monikielisissä yksiköissä työtehtävien moninaisuus on suuri ja työ haastavaa. Varhaiskasvatuksessa palkkalisä perustuu myös kelpoisten opettajien epätasaiseen jakautumiseen yksiköiden välillä ja kelpoisten opettajien vaikeaan saatavuuteen yksiköissä, joissa vieraskielisten lasten määrä on suuri.

Koulu- ja päiväkotisegregation vähentäminen

Alueellinen eriytyminen ja eriarvoistuminen heijastuvat vahvasti päiväkoteihin ja kouluihin. Hyvä- ja huono-osaisuuden kasautuminen eri yksiköihin aiheuttaa haasteita päiväkodeille ja kouluille ja heikentää koulutuksellisen tasa-arvon toteutumista. Esimerkiksi vieraskielisten lasten määrä vaihtelee merkittävästi yksiköittäin. Vantaalla on kouluja, joissa vieraskielisiä oppilaita on alle 10 % ja toisaalta kouluja, joissa vieraskielisten oppilaiden määrä on yli 70 %. Päiväkotien osalta yksikkökohtainen vaihtelu on vielä koulujakin suurempaa.

Vantaan kaupunki pyrkii vastaamaan eriytymiskehitykseen kehittämällä toimialarajat ylittävän toimintamallin koulusegregation vähentämiseen. Toimintamalli kehitetään Opetus- ja

kulttuuriministeriön rahoittaman Yhteinen koulu -hankkeen (2022–23) puitteissa. Hanke keskittyy erityisesti kasvatuksen ja oppimisen, kaupunkikulttuurin ja kaupunkiympäristön toimialojen väliseen yhteistyöhön. Tavoitteena on koulujen välisten erojen vähentäminen ja hyvä lähikoulu kaikille vantaalaisille oppilaille. Yhteinen koulu -hanke keskittyy erityisesti perusopetukseen, mutta kehitettävä toimintamalli pyritään tekemään sellaiseksi, että se hyödyttää mahdollisimman paljon myös varhaiskasvatusta.

Oppivelvollisuuden laajeneminen

Oppivelvollisuuden laajenemisen voidaan katsoa olevan merkittävä koulutuspoliittinen uudistus myös eriarvoistumisen ehkäisemisen osalta. Merkittävänä muutoksessa voidaan myös pitää sitä, että aiempaa täsmällisemmin määritetyt lain tuomat rajat opintojen etenemisen seurantaan ja opintojen keskeyttämisriskiin puuttumiseen tarjoaa toisen asteen koulutuksen järjestäjille aiempaa paremmat keinot puuttua koulutuksen keskeyttämiseen. Lisäksi asuinkunnalla on jatkossa velvollisuus tukea ilman opiskelupaikkaa olevaa perusopetuksen päättäneitä oppivelvollista nuorta opiskelupaikan löytämisessä, ja viime kädessä asuinkunnalla on oikeus osoittaa opiskelupaikka nuorelle. Nämä edellä mainitut tehtävät Vantaalla on määritetty toisen asteen koulutuksen palvelualueelle.

Tehostettu oppilaanohjaus ja työelämäpainotteinen perusopetus

Perusopetuksen oppilaanohjauksen ONNI-hankkeen yhtenä kehittämiskärkenä on tasa-arvoinen ja yhdenvertainen oppilaanohjaus. Lukuvuonna 2021–2022 on keskitytty erityisen tuen oppilaiden oppilaanohjaukseen, lukuvuonna 2022–2023 painopisteenä on eri kieli- ja kulttuuriryhmien oppilaiden oppilaanohjaus. Tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta tarjotaan niille 8.–9.-luokkalaisille oppilaille, joiden katsotaan hyötyvän tehostetusta oppilaanohjauksesta erityisesti jatko-opinto- ja uraohjauksen sekä omien vahvuuksien ja päätöksentekotaitojen vahvistamisen näkökulmista.

Vantaan perusopetuksessa on myös perustettu yrittäjyyskasvatuspolku, joka kattaa muun muassa 4., 6. ja 9. luokkalaisten yrittäjyyskasvatuksen kokonaisuudet. Tavoitteena on tukea oppilaiden omaa toimijuutta, sisäistä yrittäjyyttä sekä vahvistaa yksilöllisten elämänpolkujen mahdollisuuksia.

Yhteistyö eri toimialojen ja eri toimijoiden kanssa

Kasvatuksen ja oppimisen toimialalla on tehty eriarvoistumisen ehkäisemiseksi ja vaikutusten minimoimiseksi jo pitkään yhteistyötä eri toimialojen ja kaupungin eri toimijoiden kanssa. Esimerkiksi oppivelvollisuuden laajenemisen yhteydessä on työstyetty yhteistyössä toisen asteen sekä kaupunkikulttuurin toimialan kanssa tiedonsiirtoa sekä yksilöllisiä polkuja perusopetuksesta jatko-

opintoihin. Tiivistyneellä yhteistyöllä tuetaan nuorten yksilöllistä siirtymää ja kiinnittymistä perusopetuksen jälkeisiin opintoihin.

Kasvatuksen ja oppimisen toimiala tekee kaupunkikulttuurin toimialan kanssa monenlaista yhteistyötä, kuten lasten ja nuorten harrastustoiminnan kehittämistä ja kohdentamista (Tempo-orkesterin toiminta, liikuntapalveluiden tarjoama kerhotoiminta ja Sportti-kaverit). Lisäksi perusopetuksessa työskentelee nuorisotyöntekijöitä, perusopetuksesta toisen asteen koulutuksiin siirtymisessä tehdään yhteistyötä nuorisopalvelujen kanssa (esimerkiksi case manager -hanke) sekä Vantaan nuorisopalveluiden ja ammattiopisto Varian yhteistyö tukee nuoria opinnoissa pysymisessä.

2.3. Kaupunkikulttuurin toimiala

Kaupunkikulttuurin painopisteet eriarvoistumisen torjunnassa

Kaupunkikulttuurin toimialalla monet palvelut ehkäisevät eriarvoistumis- ja segregaatiokehitystä. Kaupunkikulttuurin strategian yksi alatavoite on ”Kukaan ei jää yksin, tuemme asukkaiden ja yhteisöjen toimintamahdollisuuksia”. Tavoitteen avulla halutaan vahvistaa vapaa-ajan yhteisöjä, joissa voi harrastaa yhdessä tai kohdata muita. Asukkaiden moninaisuus huomioidaan palveluissa, jotka vastaavat asukkaiden tarpeita. Tarjoamme myös digitaalisia palveluita ja digitukea sitä tarvitseville. Kaupunkikulttuurin toimiala vastaa myös kahdesta kaupunkitasoisesta strategiateemasta, jotka ovat Hyvinvointia rakentava Vantaa sekä Sosiaalisesti kestävä Vantaa. Viimeksi mainittuun ohjelmaan sisältyy myös Myönteisen erityiskohtelun ohjelma (MEK), jota koordinoidaan kaupunkikulttuurin yhteisistä palveluista.

Tulevien vuosien aikana kaupunkikulttuurin yhteiset palvelut tekevät monia toimia estääkseen eriarvoistumis- ja segregaatiokehitystä. Esimerkiksi ilmaista harrastustoimintaa tarjotaan kaikille vantaalaisille peruskoululaisille laajenevissa määrin Harrastusten Vantaa -hankkeen kautta. Osallistuva Vantaa 2022–2025-ohjelman yksi teemoista on ’Tuemme hiljaisten ryhmien osallisuutta’. Osana tätä teemaa edistetään lasten ja nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia, vahvistetaan vieraskielisten vantaalaisten osallisuutta ja tuetaan syrjäytymisvaarassa olevien osallisuutta. Esimerkkejä suunnitelluista toimenpiteistä ovat lapsilähtöisten osallisuuden menetelmien lisääminen menetelmäpankkiin, kokemusasiantuntijoiden laajempi hyödyntäminen ja koulutukset henkilöstölle esteettömistä ja saavutettavista asukastilaisuuksista. Myös teemojen ’Edistämme alueellista osallisuutta’ sekä ’Kohtaamme ja käymme puntaroivaa keskustelua’ alla on

toimenpiteitä, jotka edistävät osaltaan segregaaion ja eriarvoistumisen ehkäisyä. Asukkaiden yhteisöllisyyttä ja aktiivisuutta lisäävien käytänteiden ja toimintamallien levittäminen kaupunginosien välillä edistää alueellista tasa-arvoisuutta ja vahvistaa yhteisöjä. Lisäksi haluamme edistää sosiaalisen kuuntelun sekä dialogisen verkostotyön menetelmien käyttöä Vantaalla. Lisäämme ja tehostamme monikielistä viestintää, jotta tavoitamme entistä paremmin ja laajemmin Vantaan monikulttuurisen väestön. Kehitämme viestintää myös vuorovaikutteisemmaksi, mikä vahvistaa kuntalaisten osallisuuden kokemusta.

Kirjasto tarjoaa aineistoja, tiloja ja välineitä, jotka tukevat väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen, kulttuuriin, elinikäiseen oppimiseen ja osaamisen kehittämiseen. Asiakaspalvelun yhteydessä tarjoamaa digitukea tarjotaan sekä kirjaston oman henkilöstön osaamisen avulla sekä jatketaan yhteistyötä kumppaneiden (esimerkiksi Enter) kanssa digitukiyhteistyön tiimoilta. Osallisuustoiminta on olennainen osa kirjaston asiakasorientoitunutta toimintakulttuuria ja kehittämistyötä ja sitä tullaan edelleen kehittämään. Yhteistyö vapaaehtoisten kanssa sekä yksityisten toimijoiden että järjestöjen kanssa on myös jatkossa kirjaston toiminnassa mukana.

Kulttuuritoimijat ovat mukana tavoittelemassa mahdollisimman tasa-arvoisia ja hyvinvoivia asuinalueita ja sitä kautta vähentämässä eriarvoisuuden kokemuksia koko Vantaan alueella. Kiristynvä taloustilanne edellyttää samanaikaisesti uusien toimintamuotojen käyttöä ja uudelleenarviointia esimerkiksi niin, että kulttuurialan ammattilaisten ostopalveluita tullaan käyttämään aiempaa useammin. Hyödynnämme toiminnassamme myös maailmaa muuttavia teknologioita ja digitalisaatiota. Uudesta teknologiasta toivomme apua tiellämme kohti ekologisesti terveitä, kaupungin resurssiviisauden tiekartan mukaisia toimintatapoja. Edistämme kestävää kehitystä myös sosiaalisen ja talouden näkökulmat huomioiden.

Vantaan kulttuurilapset (työnimi) on vuonna 2023 käynnistettävä toiminta, jonka puitteissa jokainen vantaalainen lapsi vanhempineen saa syntymälahjaksi kutsun ilmaiseen kulttuuritapahtumaan tai -palveluun kahdesti vuodessa, kunnes lapsi aloittaa koulun. Tapahtumat ja palvelut tuotetaan yhteistyössä vantaalaisten kulttuuritoimijoiden kanssa ja koordinoidaan Vantaan lastenkulttuuripalveluissa. Toiminnan keskeisiä tavoitteita ovat perheiden hyvinvoinnin lisääminen kulttuurin keinoin, vantaalaisten lapsiperheiden kulttuurisen yhdenvertaisuuden edistäminen, taide- ja kulttuuritoimijoiden saavutettavuuden lisääminen tarjoamalla keinoja yleisösuhteen syventämiseen ja yleisötyön keinojen kehittämiseen (mm. uudet yleisöt, erilaiset perheet) sekä toimijoiden varhaiskasvatuksen pedagogiikan vahvistaminen (lapsen kehitys).

Vantaan liikuntapoliittiset linjaukset (2030) ohjaavat liikunnanpalvelualueen toimintaa lähitulevaisuudessa. Linjauksissa esitetään, että viestintää kohdennetaan asiakassegmenttien mukaisesti ja se saavuttaisi myös riskiryhmät. Lähiliikuntapaikat sekä liikunnalliset koulujen ja päiväkotien pihat ovat kaikkien saatavilla. Olemassa olevat liikuntapaikat tunnetaan asukkaiden keskuudessa ja niitä pidetään asukkaiden keskuudessa omina. Ennaltaehkäisevät elintapaohjauspalvelut ovat kiinteä osa kaupungin palveluketjua. Harrasteliikuntaan osallistuminen on mahdollista esiopetuksesta toiselle asteelle sekä varhaisessa puuttumisessa hyödynnetään kattavasti tietokantoja.

Nuorisotyön perustehtävään kuuluu tavoittaa niitä nuoria, jotka ovat vaarassa syrjäytyä. Toiminnan perusajatuksena on se, että toiminta on kaikille avointa. Työtä tehdään kohtaamisen ja mahdollisuuksien luomisen keinoin. Alueellisessa nuorisotyössä on myös potentiaalia toimia tulevaisuudessa vielä voimakkaammin alueellisten nuorten yhteisöjen kokoajana ja kehittäjänä.

Harrastusten Vantaa

Harrastusten Vantaa -harrastustoiminnan tavoitteena on antaa vantaalaisille lapsille tasavertaiset mahdollisuudet osallistua mieluisaan ja maksuttomaan harrastustoimintaan koulupäivän yhteydessä sekä tarjota heille koko lukuvuoden kestävä harrastus lähellä koulua ja/tai kotia. Harrastustarjonnan toteutuksessa otetaan huomioon alueellisia erityispiirteitä muun muassa tarjoamalla muslimityöille soveltuvaa uintiharrastusta sekä huomioimalla kouluterveyskyselyn pohjalta tietoon tulleet koulut ja alueet, joissa lasten harrastuneisuus on vähäistä ja suurella osalla jopa olematonta. Toiminnan saavutettavuutta parannetaan laajentamalla moni- ja selkokielistä markkinointia ja viestintää sekä tiivistämällä yhteistyötä koulujen monikielisten ohjaajien ja alueellisten monikielisten yhdistysten kanssa. Toiminnan tavoitteena ei ole kilpailu, vaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen ja tukeminen, oman yhteisön löytäminen, syrjäytymisen ehkäisy ja eriarvoisuuden vähentäminen. Etsivän harrastetoimintojen kautta tunnistetaan tehokkaasti erityisesti ne lapset ja nuoret, jotka hyvinvointinsa edistämisen, sosiaalisen ja fyysisen sekä emotionaalisen kehittymisen kannalta hyötyisivät harrastamisesta. Suunnitellun toiminnan kautta pystytään huomiomaan myös maahanmuuttajataustaisilla lapsilla ja nuorilla olevia haasteita harrastamisen aloittamisessa, jolloin syntyy mahdollisuus hyödyntää harrastamista myös kotoutumisen välineenä.

Osallisuus, järjestöyhteistyö ja viestintä

Yhteisten palveluiden Viestintä- ja vuorovaikutustiimin tehtävänä on kehittää ja koordinoida koko kaupungin sekä Kaupunkikulttuurin toimialan osallisuustyötä. Osallisuus on yhden määritelmänsä

mukaan syrjäytymisen vastakohta, joten kaikki osallisuustyö edistää osaltaan segregaaation ja eriarvoistumisen ehkäisyä. Osallisuuspalvelut tukevat kaupungin ja toimialan työntekijöitä asukasvuorovaikutuksessa, osallisuuden edistämisessä ja kuntalaisten mukaan ottamisessa päätöksentekoprosesseihin tukemalla asukasosallisuuden suunnittelussa, järjestämällä koulutuksia, vertaistukea, hallinnoimalla erilaisia menetelmiä ja järjestelmiä sekä keräämällä tietoa.

Yhteiset palvelut koordinoi osaltaan kaupungin järjestöyhteistyötä ja järjestää foorumeita, joissa kolmannen ja neljännen sektorin toimijoita kuullaan. Järjestöt toimivat sosiaalisena liimana, joka lisää yhteisöllisyyttä alueilla ja tukee asukkaiden osallisuutta ja kiinnittymistä Vantaalle. Niillä on tärkeä ennaltaehkäisevä rooli, mutta moni järjestö myös tuottaa täydentäviä korjaavia palveluita eri tarpeisiin. Järjestöissä tehdään paljon vapaaehtoistyötä, mutta onnistumisen kannalta on tärkeää, että resurssit ja tila-asiat ovat kunnossa. Tavoitteena on, että järjestöjen toimintaedellytyksiä pystytään parantamaan.

Vaikuttamistoimielimet edustavat kuntalaisia ja eri väestöryhmiä kukin omalla tavallaan. Monikulttuurisuusasiain neuvottelukunnan tehtäviin kuuluvat myönteisen erityiskohtelun ohjelman seuranta ja osallistuminen lakisääteisen kotouttamisohjelman valmisteluun ja seurantaan. Tosiasiallisesti neuvottelukunnan kokouksissa käsitellään yhdenvertaisuuteen ja eriarvoistumiseen liittyviä kysymyksiä hyvin laajasti tuoden esille vieraskielisten ja ulkomaalaistaustaisten asukkaiden näkökulmia. Päätösvaltaa toimielimellä ei ole, mutta se tekee kannanottoja ja aloitteita kaupunginhallitukselle ja vie niitä eteenpäin myös kokoonpanossa olevien poliittisten luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden kautta.

Viestinnällä ja tapahtumien markkinoinnilla edistämme kaikkien kuntalaisten tietoisuutta toimialan palveluista ja toiminnasta. Monikielistä viestintää pyritään toteuttamaan mahdollisimman paljon ennalta määritellyistä aihealueista, jotta tieto olennaisista palveluista tavoittaa myös vieraskieliset väestöryhmät. Pyrimme myös pitämään viestinnässä esillä tasapuolisesti eri asuinalueita ja väestöryhmiä, jotta kaikki voivat kokea tulleen kuulluksi ja huomioituksi.

Kirjastot

Kirjastot kuuluvat kaupunkikulttuurin kirjasto- ja asukaspalvelut palvelualueeseen. Kirjaston ydinajatus on segregatiota ehkäisevä. Kirjasto tarjoaa aineistoja, tiloja ja välineitä, jotka tukevat väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen, kulttuuriin, elinikäiseen oppimiseen ja osaamisen kehittämiseen. Kirjasto tukee myös maahanmuuttajien kotoutumista edistämällä maahanmuuttajien kieli- ja lukutaitoa. Maahanmuuttajatyössä on painottunut kielikahvilatoiminta

yhteistyössä Luetaan yhdessä -verkoston ja muiden vapaaehtoisten kanssa. Maahanmuuttajien kielennoppimisen tukemisen kehittämiseen panostetaan lisää lähivuosina. Esimerkiksi Länsimäen kirjastossa on vuosina 2022–2023 yhteisöllisen kielennoppimisen erikoiskirjastonhoitajan vakanssi osana koronatoipumissuunnitelmaa.

Kirjastojen asiakaspalvelun yhteydessä tarjoama digituki ehkäisee myös omalta osaltaan syrjäytymistä parantamalla asiakkaiden digivalmiuksia ja auttamalla näin käyttämään digitaalisia palveluja. Osallisuustoiminnassa kirjastoissa painottuvat aktiivista kansalaisuutta tukeva toimintaosallisuus ja suunnitteluosallisuus. Kirjastossa toimii yli 80 vapaaehtoista, joko suoraan kirjastojen vapaaehtoisina tai järjestöjen kautta. Kuntalaiset on otettu mukaan jokaiseen kirjastouudistukseen. Ajankohtaista vuosina 2021–2022 ovat olleet uuteen Kivistön kirjastoon liittyvät osallisuustoimet.

Asukastilat

Vantaan asukastilat muodostavat alueen asukkaille yhteisiä tiloja toimintaan, joka edistää yhteisöllisyyttä, alueen vetovoimaa sekä parantaa alueen palvelutarjontaa. Vantaan asukastiloissa toimii paljon matalan kynnyksen avointa kansalaistoimintaa. Asukastilat ovat vapaaehtoistoiminnan keskuksia. Yhteisölliset tilat ehkäisevät yksinäisyyttä ja syrjäytymistä, lisäävät sosiaalisia tukiverkostoja ja mahdollistavat omaehtoisen toiminnan ja yhteistyön asukkaiden, yhteisöjen ja kaupungin välillä.

Esimerkiksi Koivukylässä toimiva entinen kirjasto kunnostettiin kaikille vantaalaisille yhteiseksi olohuoneeksi. Tila tarjoaa mahdollisuuden kohtaamiseen, yhdessä tekemiseen ja osallistumiseen erilaisiin harrastuksiin ja vapaaehtoistoimintaan. Asukastilaan voi aukioloaikojen puitteissa piipahtaa koska tahansa vaikka kahville, juttelemaan muiden kanssa tai kysymään neuvoa. Asukastilassa järjestetään myös monenlaista harraste-, kerho- ja virkistystoimintaa. Toiminta on aina maksutonta. Asukastilassa on myös asiakastietokoneita, sekä mahdollisuus saada digitukea tietokoneella asiointiin. Alueen yhdistyksille, järjestöille ja muille toimijoille on myönnetty tilaan käyttövuoroja. Vantaalla asukastilat kuuluvat myös Yhteisen pöydän hävikkiruoka-avun verkostoon ja Koivukylän asukastilassa järjestetään kerran viikossa yhteisöruokailu, sekä useampana aamuna yhteisöaamiainen.

Aikuisopisto

Vantaan aikuisopisto tarjoaa runsaasti eritasoisia ja erilaisia, ilmaisia suomi toisena kielenä -kursseja maahanmuuttajille. Aikuisopisto toteuttaa aikuisten perusopetuksen opinnot maahanmuuttajataustaisille. Aikuisopisto on toteuttanut valmennustaloilla annettua suomen kielen opetusta, johon valmennustalot ovat saaneet MEK-rahoitusta. Tämän lisäksi opiston toimintamallina on tarjota perustarjonnan kurssit työttömänä työnhakijoina oleville puoleen hintaan. Opistolla on

pitkään ollut ohjelmassa OPH:n myöntämän opintosetelituen avulla alennettuun hintaan tarjottu Juttutupa-kurssi afaatikoille. Koronatoipumisrahoituksella opisto tarjoaa vailla työ- tai opiskelupaikkaa oleville nuorille ilmaiseksi peruskurssien muutoin tyhjiksi jääviä kurssipaikkoja. Myös opiston muutkin kurssit ovat avoimia kaikille, mikä auttaa integroitumisessa ja kotoutumisessa.

Kulttuuripalvelut

Kulttuurin tehtävänä on tukea ihmisten mahdollisuuksia luovaan ilmaisuun ja toimintaan sekä kulttuurin ja taiteen tekemiseen ja kokemiseen, edistää kaikkien väestöryhmien yhdenvertaisia mahdollisuuksia ja osallistumista kulttuuriin, taiteeseen ja sivistykseen sekä vahvistaa väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä osallisuutta ja yhteisöllisyyttä kulttuurin ja taiteen keinoin. Kulttuuripalveluiden perustehtävä on mahdollistaa kulttuuria, joka tuottaa elämyksiä, tarjoaa kohtaamisia ja koskettaa. Tavoitteena on eri ikäisten ihmisten elämänilon, hyvän elämän ja hyvinvoinnin vahvistaminen kulttuurin ja taiteen keinoin. Yhdessä tekemisen ja kokemuksen meininki luo yhteisöllisyyttä ja osallisuutta, mahdollisuuden kokea vuorovaikutusta. Yhteisöllisillä asuinalueilla koti ei ole ainoastaan asunto vaan kotina voi kokea koko ympäröivän yhteisön.

Kulttuuritoiminta vaikuttaa kaikessa ihmisen elämään liittyvässä kaupungin eri palveluiden ja kolmannen sektorin toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Taide ja kulttuuri toimivat myös konkreettisena välineenä tukea ja yhdistää perheitä sekä lisätä ihmisten hyvinvointia. Toimintamallit elävät arjessa mukana läpi ihmisen elämänkaaren kielisyydestä riippumatta ja kohdistuvat eri asukasryhmiin niiden tarvitsemalla tavalla. Jokaisella kaupunkilaisella on kokemus ja tieto siitä, että hän on tervetullut osallistumaan kulttuurin tekemiseen ja kokemiseen.

Tuotamme myös peruskouluille lukuvuosittain kulttuuripolkuohjelmat sekä harrastustoimintaa. Kulttuurikasvatuksen johdosta lapset ja nuoret pääsevät vapaa-ajallaan ja koulupäivän yhteydessä osalliseksi taiteellisesta toimijuudesta.

Katutaide ja kyläjuhlat

Alueiden viihtyisyyttä on pyritty parantamaan katutaiteella. Esimerkiksi Hakunilaan ja Havukoskelle on tehty vuonna 2020 katutaidereitit. Taidereitit kytkevät alueen teoksia toisiinsa ja näistä yhdistyvät käveltävät reittikokonaisuudet, jotka on merkitty sekä ympäristöön että kartalle. Muodostetun Hakunilan taidereitin varrelta löytyy monipuolisesti erilaista katutaidetta, kuten kansainvälisten ja suomalaisten taiteilijoiden kerrostalojen seinämuraaleja, sähkökaappiteoksia, ostarimaalauksia ja

julkisen taiteen teoksia kuten Laila Pullisen veistos. Taidereittiä voi kävellä seuraamalla valaisinpylväiden teippauksia tai lataamalla kartan.² Hakunilan taidereitti suunniteltiin ja toteutettiin asukkaita laajasti osallistaen. Asukkaat pääsivät mukaan suunnittelemaan reittiä, osallistumaan taideteippaustyöpajoihin sekä suunnittelemaan uutta taideteosta. Etenkin lasten osallistuminen oli keskeisessä roolissa.

Lisäksi kulttuuripalvelut on ollut tiiviisti mukana toteuttamassa osallistuvan budjetoinnin MEK-hankkeita, joissa elävöitetään lähiöitä. Vuonna 2022 toteutetaan kaksi asukkaiden toivomaa kyläjuhlaa, Länsimäessä ja Mikkolassa. Lisäksi osallistava katutaideprojekti toteutetaan Havukoskella osana Vantaan Pride-viikkoa.

Kulttuurinen seniorityö

Kulttuurisessa seniorityössä ikäihmisen kulttuuriset oikeudet tunnustetaan osaksi laadukasta ja omannäköistä elämää. Tavoitteena on tuoda ikäihmisten elämään ja arkeen erilaisia kulttuuri- ja taide-elämyksiä ja -kokemuksia. Vantaan kulttuuripalvelut mahdollistaa kaupungin senioreille kulttuuritapahtumia, esityksiä, näyttelyitä, kursseja ja taidekasvatusta. Hoivakotien asukkaille tuotetaan vuosittain useita musiikki-, teatteri- ja tanssiesityksiä sekä vaihtuvia taidenäyttelyitä. Vantaalla toimii parikymmentä aktiivista, koulutettua kulttuuriluotsia, jotka vievät ikäihmisiä tutustumiskäynneille eri kulttuurikohteisiin museoista teattereihin.

Liikuntapalvelut

Liikuntapalveluiden tehtävänä on tarjota jokaisella vantaalaiselle tilaa ja mahdollisuuksia liikkua turvallisessa ympäristössä. Lähiluonto ja liikuntapaikat ovat kaikkien vantaalaisten tavoitettavissa ja käytettävissä. Lisäksi kaupunki tarjoaa monipuolisesti eri kohderyhmille erilaisia ohjatun liikunnan kursseja, hyvinvointimentorointia ja muita liikkumiseen ja hyvinvointiin liittyviä palveluita. Liikunnan palvelualue on myös mukana toteuttamassa puistoruokailua kesäaikana sekä järjestämässä puistoruokailujen yhteyteen liikunnallista toimintaa lapsille ja nuorille.

Harrasteliikunnan ohjaajatuki

Harrasteliikunnan ohjaajatuella tuetaan vantaalaisten liikuntaseurojen edellytyksiä tarjota kohtuuhintaista matalankynnyksen harrastustoimintaa kuntalaisille. Harrasteliikunnan ohjaajatuen avulla tuetaan erityisesti vaikeasti tavoitettavien ryhmien liikkumista, kuten esimerkiksi maahanmuuttajataustaisten naisten tai urheiluseurojen ulkopuolella olevien nuorten liikkumista (enimmillään 38 €/tunti/ohjaaja vuonna 2022). Harrasteliikunnan ohjaajatuki on tärkeä

² Lisätietoja taideteoksista osoitteesta: [Hakunilan taidereitti — SAV Taidekollektiivi](#).

avustuskanava, jolla mahdollistetaan kohtuuhintaista liikuntaharrastamista eri alueille. Vuonna 2021 harrasteliikunnan ohjaajatuki kohdistui erityisesti Hakunilan ja Koivukylän suuralueille, kun taas puolestaan Aviapoliksen, Myyrmäen ja Kivistön suuralueilla harrasteliikunnan ohjaajatukea käytettiin suhteessa väkilukuun vähemmän (Tasa-arvoista sporttia -hankkeen tuloksia 2022).

Sporttikaverit

Liikunnan palvelualue järjestää Sporttikaveritoimintaa. Sporttikaveri-toiminta on suunnattu 1.–9.-luokkalaisille oppilaille, joilla ei ole omaa harrastusta. Kuraattorit koordinoivat toimintaa kouluilla, ja lapset ja nuoret saavat itse päättää, mitä lajeja ja liikuntamuotoja he kokeilevat. Sporttikaveri-toiminnalla kannustetaan ilman harrastuksia olevia nuoria liikunnan pariin. Sporttikavereita on tällä hetkellä 8 kpl (toukokuu 2022). Sporttikaveritoiminta torjuu lasten osattomuuden ja yksinäisyyden kokemuksia.

Hyvinvointimentorointi ja elintapaohjaus

Hyvinvointimentorointi on maksuton elintapaohjauspalvelu, joka on tarkoitettu pääasiassa vantaalaisille yli 18-vuotiaille aikuisille. Palvelussa tähdätään asiakaslähtöisesti pysyviin elintapamuutoksiin ja terveystottumusten kohdentamiseen. Palvelu sisältää säännöllisiä ohjaustapaamisia hyvinvointimentorin kanssa ja terveysaiheisen mobiilisovelluksen käytön. Hyvinvointimentorointipalvelun kesto on 12 kuukautta.

Nuorisotyö

Jalkautuva nuorisotyö ja erityisnuorisotyö täydentävät alueellisen nuorisotyön palveluita tarjoten kohdennetumpaa ja tavoittamiseen keskittyvää nuorisotyötä. Nuorisotyö raiteilla on jalkautuvaa toimintaa, jonka erityispiirteenä on luoda kuntarajat ylittävä verkosto pääkaupunkiseudulle ja kehyskuntiin. Verkosto lisää tiedon liikkumista yli kuntarajojen ja samalla auttaa kaupungin muita resursseja reagoimaan mahdollisesti esiintyviin ilmiöihin, joita nuorten liikehdinnässä tapahtuu.

Koulu- ja oppilaitosnuorisotyö luo yhteistyöverkkoja nuorisotyön ja koulujen välille. Tavoitteena on, että nuorisotyö on ”liima” koulun ja vapaa-ajan välillä erityisesti tukea tarvitsevien nuorten kohdalla. Oppilaitosnuorisotyö on saatu kaikkiin Varian toimipisteisiin vakinaiseksi toiminnaksi. Tulevaisuudessa koulu- ja oppilaitosnuorisotyön kehittäminen tulisi olla vielä enemmän ilmiöpohjaista, jolloin resursseja voitaisiin kohdentaa resurssitarpeiden ja ilmiöiden mukaan.

Nuorten aikuisten palvelut keskittyvät pääosin niihin nuoriin, joilla on jo monia haasteita elämässä.

Työ on enemmän yksilötyöskentelyyn keskittyvää ja tavoitteena on löytää ne tuen ja ohjautumisen keinot, jolla nuorta saataisiin suunnattua takaisin vahvemmin yhteiskuntaan, koulutukseen ja työhön.

2.4. Kaupunkiympäristön toimiala

Kaupunkiympäristön painopisteet eriarvoistumisen torjunnassa

Kaupunkiympäristön toimialan yhteisenä tavoitteena on turvata tasapainoinen ja kestävä kaupunkikehitys. Toimiala vastaa muun muassa kestävästä kaupunkikehityksestä, edistämisestä, kaavoituksesta ja maankäytön suunnittelusta, rakennusvalvonnasta, yleisten alueiden suunnittelusta, rakentamisesta ja kunnossapidosta, maanhankinnasta ja -luovutuksesta sekä kaupungin toimitiloista. Eriarvoistumisen torjunnassa merkittävä rooli on vanhoja keskusta-alueita uudistavalla täydennysrakentamisella sekä lähiympäristön viihtyisyyden ja palvelutarjonnan turvaamisella. Kehitystä ohjataan maa- ja asuntopoliitiikalla sekä maankäytön suunnittelulla ja toteutuksella.

Vantaalla on useita alueita, joilla erottuu selvemmin huono-osaisuuden keskittyminen ja niihin liittyvät riskitekijät, kuten matala koulutustaso, pienituloisuus ja työttömyys. Näiden eriytymiskehityksen kierteessä olevien alueiden taustalta ja historiasta löytyy selittävinä tekijöinä usein aikanaan tehdyt asuntopoliittiset ratkaisut ja vanheneva, korjausvelkainen rakennuskanta. Kaupunki on laatinut alueille erilaisia kehittämissuunnitelmia, mutta niiden toteutuminen on ollut vaihtelevaa.

Asuntorakentamisen ja erityisesti omistusasuntotuotannon pullonkaulana on näiden alueiden matala hintataso, jonka vuoksi rakentajat eivät uskalla ottaa riskiä mahdollisesti kannattamattomista hankkeista. Joillakin alueilla Itä-Vantaalla korostuu myös alueiden huono saavutettavuus joukkoliikenteellä. Alueiden eriytymiskehityksen kääntämiseksi kaupungin pitää käyttää kaikkia mahdollisia keinoja. Eriytymiskehityksen kierteessä oleville alueille tulee saada uutta nostetta, joka houkuttelee asuntorakentamista, palveluita, kauppoja ja investointeja. Jotta alueiden kehitys kääntyy, täytyy niiden olla vetovoimaisia myös kotipaikkaansa etsiville asukkaille. Lähiympäristön viihtyisyyden lisäksi keskeinen kysymys on arjen sujuvuus liikkumisen ja palveluiden osalta. Vantaa on linjannut tavoitteekseen kestävästä resurssiviisasta kaupunkikehittämisestä, joka perustuu kestävästä liikkumisesta, kuten joukkoliikenteeseen. Tilanne ei ole yhdenvertainen alueellisen eriytymisen näkökulmasta, koska monet Itä-Vantaan alueet eivät ole saavutettavissa yhtä hyvin kuin radan varren kaupunginosat. Tämän vuoksi raideliikenteeseen perustuvia joukkoliikennetkaisuja on kehitettävä myös Itä-Vantaalle. Lisäksi kaupungin tulee myös varmistaa, että joukkoliikenteen vyöhykejaon tai tariffijärjestelmän muutokset eivät enää syventäisi eriarvoistumiskehitystä.

Maa- ja asuntopoliitiikan keinot

Vantaa käyttää erilaisia maapoliittisia keinoja halutun asuntopoliitiikan, kuten esimerkiksi hallintamuotojakauman toteuttamiseen. Uusien asuinalueiden sosiaalisen eheyden varmistamiseksi kiinnitetään erityistä huomiota alueen vuokra- ja omistusasumisen tasapainoon ja asuntotarjonnan monipuolisuuteen kaavoitusvaiheessa. Jo rakennetuilla alueilla alkaneen eriytymiskehityksen pysäyttäminen on haastavaa, sillä esimerkiksi asuntojen hallintamuotoihin on vaikeaa vaikuttaa jälkikäteen. Näissä tapauksissa Vantaan maankäyttö on suunnitelmallisesti tukenut täydennysrakentamista ja purkavan uudistamisen hankkeita, joiden yhteydessä voidaan monipuolistaa esimerkiksi vuokratalovaltaisia alueita edellyttämällä alueelle myös omistusasuntojen rakentamista. Asuntopoliitikalla tehdyt ratkaisut asuinalueiden hallintamuodossa eivät yksin riitä sosiaalisen eriytymiskehityksen ehkäisemiseen tai vähentämiseen, vaan lisäksi tarvitaan erilaisia sosiaalipoliittisia toimenpiteitä.

Vantaa seuraa jatkuvasti sosiaalisen eheyden tilannetta asuinalueilla. Eheyttä tukevia toimenpiteitä tehdään aina räätälöidysti alueittain yhdessä eri toimijoiden sekä kaupungin hallinnonalojen yhteistyönä. Kaupunki on asettanut sopimussakkoja tavoitteidensa toteutumisen varmistamiseksi. Maankäyttösopimuksia ja tontinluovutusta käytetään myös jatkossa systemaattisesti tavoitteiden toteuttamisen välineenä.

Monipuolinen asuntotuotanto

Vantaan maa- ja asuntopoliittisten linjausten tavoitteena on, että asuntotuotanto on monipuolista ja sosiaalisesti kestävä. Tavoitteena on, että erilaiset asukkaat voisivat löytää kaupungista juuri itselleen sopivan kodin. Asuntotuotannon monipuolisella tarjonnalla eri kaupunginosissa on suuri merkitys alueiden viihtyisyydelle, palveluntarjonnalle ja sosiaaliselle eheydelle. On myös tärkeää, että samalla asuinalueella voi halutessaan asua elämän eri vaiheissa ja esimerkiksi perhekoon muuttuessa alueelta löytyy eri kokoisia asuntoja aina yksiöistä isompiin perheasuntoihin.

Vantaa edistää asumisen laatua kaikessa asumisessa riippumatta siitä, ovatko asunnot omistus- vai vuokratyössä. Laadukas asuminen ei välttämättä tarkoita aina kalliita rakentamiskustannuksia ja -materiaaleja, vaan hyvää arkkitehtuuria ja asuntosuunnittelua, viihtyisää kaupunkiympäristöä, toimivia palveluita sekä mahdollisuutta nauttia lähellä olevasta luonnosta ja virkistysalueista.

Monipuolisen asuntotuotannon ja sosiaalisen eheyden varmistamiseksi Vantaalla varmistetaan, että kaupunginosista ja asuinalueilta löytyy riittävästi monipuolisia asumisen vaihtoehtoja.

Omistusasumista, asumisoikeusasumista tai osaomistukseen perustuvia asumisratkaisuja lisätään kaupunginosissa, joissa vuokra-asumisen osuus on suuri. Vuosittaisesta asuntotuotannosta kuitenkin vähintään 20 prosenttia toteutetaan pitkäaikaisina kohtuuhintaisina vuokra-asuntoina valtion tuella tai muilla rahoitusmalleilla.

Palveluverkko

Palveluverkkosuunnitelmassa käsitellään kaupungin asukkaille tarjoamia palveluja ja niiden palveluverkkoa. Palveluverkolle soveltuvien tonttien kaavoitusta ja tonttien luovutusta on ennakoitava ja suunniteltava pitkällä tähtäimellä. Palveluiden tilatarpeiden muutoksia hallitaan säännöllisellä palveluverkkosuunnittelulla ja ratkaisuvaihtoehtoja tutkitaan alueellisilla tai palvelukohtaisilla selvityksillä. Tavoitteena on palvelutarpeiden mukaisen, taloudellisesti ja toiminnallisesti tehokkaan sekä monikäyttöisen palveluverkon kehittäminen, mikä vastaa myös kaupungin väestömäärän kasvun aiheuttamaan palvelutarpeen lisääntymiseen.

Kaupungin kehityksen ohjaaminen nykyiseen rakenteeseen, keskustoihin ja joukkoliikennevyöhykkeille kasvattaa palvelutarpeita näillä alueilla. Kaupungin kokonaisedun mukaista on varmistaa jatkossa, että rakentamisolosuhteiltaan hyviä palvelurakentamisen tontteja on riittävästi sekä kaupungin omiin uudis- ja täydennysrakentamistarpeisiin että tulevan Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen tarpeisiin.

Palvelutilojen rakentamisella voidaan tukea ja kehittää alueiden vetovoimaa ja omaleimaisuutta ja nämä tavoitteet tulee ottaa hankkeiden toteuttamisen yhdeksi lähtökohdaksi asiakaspalvelutarpeiden ohella. Toimitilaverkkoselvityksissä ja hankkeiden valmistelussa tullaan ottamaan entistä paremmin huomioon alueellisen vetovoiman kehittämiseen liittyviä strategisia valintoja ja kaupungin asemakaavan tavoitteita. Kaupunkirakenteen kehittymisessä huomioidaan sosioekonomisen eriytymisen ennaltaehkäisyn näkökulma ja muodostetaan toimialat ylittävä kokonaiskäsitys nykytilanteesta ja kehitystarpeista sosioekonomisen eriytymisen ennaltaehkäisyssä alueen sisällä.

Kaupunkisuunnittelu

Vantaa ohjaa kaupunkirakenteen isoja linjauksia kaupunkitasoisella yleiskaavalla, joista uusin yleiskaava 2020 hyväksyttiin valtuustossa tammikuussa 2021. Yleiskaavatyön keskeinen tehtävä oli ratkaista osin ristiriitainen yhtälö vahvasta kasvusta ja kestävyiden neljästä ulottuvuudesta. Ekologisen kestävyiden rinnalla sosiaalisen kestävyiden turvaaminen nousi vahvasti mukaan. Kaava

ei ole vielä voimassa, mutta siihen laajassa yhteistyössä määritellyt ratkaisut toimivat suunnittelun tavoitteina. Kasvu ohjataan nykyiseen kaupunkiin sitä uudistaen ja vahvistaen. Vantaan ratikka ja keskustat ovat kehityksen ytimiä. Sisäänpäin kasvu sekä turvaa vahvan viherrakenteen, luontoarvojen ja kulttuuriympäristön säilymisen että mahdollistaa nykyisten kaupunginosien kehittämisen.

Ratikkakaupungin, kaupunkikeskustojen ja asuntoalueiden kaavoitus etenee kaavoitusohjelman 2022–2024 mukaisesti. Kaupunginosien kiinnostavuus ja vetovoima kasvavat uudisrakentamisen, palveluiden ja lähiympäristöön tehtävien suunnitelmien ja investointien myötä. Kaavoitettavasta uudesta asuntokerrosalasta noin 80 prosenttia sijoittuu joukkoliikennevyöhykkeelle. Suunniteltu Vantaan ratikka vauhdittaa kaupunkikeskustojen kehitystä ja kytkee Vantaan keskustoja toisiinsa.

Kasvavassa kaupungissa on tärkeä vaalia niin luontoarvoja kuin historian kerroksia, jotka ovat osa alueiden omaleimaisuutta. Kulttuurihistoriallisesti merkittäviä ympäristöjä kunnostetaan yhteistyössä kaupunginmuseon, kaupunkiympäristön toimialan ja asukkaiden kanssa. Esimerkiksi Havukosken Hanabölen myllyn raunioiden ja Länsimäen ensimmäisen maailmansodan linnoituslaitteiden alueella tehdään kunnostustöitä.

Osallistuvaa budjetointia on toteutettu Vantaalla vuosien 2020–2022 aikana. Osallistuvassa (OSBU) ajatuksena on, että kaupunginosan asukkaat pääsevät ideoimaan ja äänestämään, mihin 50 000 euroa voitaisiin käyttää. Vantaalla osallistuvaa budjetointia on tehty seuraavilla MEK-kaupunginosilla: 2020–2021 Hakunila ja Martinlaakso, 2021–2022 Havukoski, Länsimäki ja Mikkola, 2022–2023 Myyrmäki. Asukkaat ovat ehdottaneet ja ideoineet asioita koskien kaupunkiympäristön viihtyisyyttä (kukkaistutukset, puita, graffitiseinä), käytännöllisyyttä (penkit, roska-astiat), turvallisuutta, mutta

myös esimerkiksi liikuntaan (ulkoliikuntaväline, puistojumppa) tai kulttuuriin liittyviä asioita (esimerkiksi kyläjuhlat tai katufestarit). Asukkaat ovat myös ehdottaneet yhteisöllisiä kulttuuritapahtumia, taidenäyttelyitä ja julkista taidetta. Lisäksi vuonna 2021 kulttuuripalvelut toteutti MEK-hankkeena Koivukylän lasten ja nuorten kollektiivisen valokuvateoksen Koivukylän asukastila Kirnun julkisivun ikkunapintaan. Parhaimmillaan osallistuva budjetointi parantaa valmistelun ja päätöksenteon laatua ja avoimuutta, vahvistaa kansalaisten osallisuutta ja luottamusta hallintoa ja päätöksentekoa kohtaan sekä lisää asukkaiden motivaatiota osallistumaan yhteiseen päätöksentekoon ja ottamaan vastuuta lähiympäristöstään (Pihlaja 2017). Osallistuvan budjetoinnin lisäksi kaupunki kuulee asukkaita laajasti muun muassa asemakaavoituksen sekä katu- ja puistosuunnittelun yhteydessä MRL:n käytäntöjen mukaisesti.

2.5. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala

Tausta: Miten ohjelman toimenpiteet ovat onnistuneet?

MEK-ohjelma ja sen toimenpidekokonaisuudet ovat olleet arvokas lisä sosiaali- ja terveydenhuollon toimialan asukkaiden ja alueiden hyvinvointierojen vähentämistä tavoittelevassa palvelumuotoilussa. MEK-hankkeiden avulla on pystytty tuottamaan uusia avauksia sekä saatu arvokasta kokemusta uudenaikaisista palveluratkaisuista. MEK-ohjelmassa on ollut seuraavat toimenpidekokonaisuudet: Lapsiperheiden kotipalvelu, Etsivän vanhustyön projekti, Moniku-mallin luominen Vantaalle, Suun terveydenhuolto asiakastapahtumissa, Avoimet kohtaamispaikat alakoululaisille, sekä Varhaiskasvatuksen kuraattorit.

Lapsiperheiden kotipalvelu -toimenpiteessä MEK-alueilla asuville vauvaperheille on tarjottu kolme maksutonta kotipalvelun käyntiä. Palvelu on suunnattu varhaisen tuen perheille, joilla ei lähtökohtaisesti ole pidempiaikaista tarvetta lapsiperheiden kotipalvelulle. Palvelua ei ole tarjottu perheille, joilla on lastensuojelun asiakkuus eikä monikkoperheille, koska heillä on lähtökohtaisesti pidempiaikainen tuen tarve. Hankkeella on tavoitettu perheitä, joiden tuen tarpeita on tunnistettu varhaisessa vaiheessa sekä ohjattu perheitä oikea-aikaisesti muiden palvelujen piiriin.

Etsivän vanhustyön projektissa on tarjottu psykososiaalista tukea haavoittuvimmassa asemassa oleville ikääntyneille, osana kotona asumisen tuen vastuuyksikön toimintaa. Toiminnan taustalla on 2018–2019 laadittu Yksinäiset vanhukset Vantaalla -selvitys, jossa tunnistettiin tarve etsivälle vanhustyölle palvelukatveessa olevien mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden löytämiseksi. Toiminnan kustannusvaikutusta on seurattu, ja huomattu, että asiakkaiden palvelujen aloitusta on voitu siirtää tai vähentää. Asiakaspalautteissa on noussut ilmi, että elämän merkityksellisyys ja itsenäisyyden

kokemukset ovat vahvistuneet henkisen tuen myötä. Tavoitteena on ollut juurruttaa etsivä vanhustyö toimialan ja myöhemmin hyvinvointialueen omaan toimintaan.

MEK-ohjelman puitteissa on kehitetty Moniku-mallia Vantaalle. Toiminnan kohderyhmänä ovat perheet, joissa puhutaan äidinkielenä suomen tai ruotsin lisäksi/sijaan jotain muuta kieltä. Moniku-palvelussa kerrotaan asiakkaille oman äidinkielen käyttämisen tärkeydestä sekä rohkaistaan varhaiseen vuorovaikutukseen lapsen kanssa. Lisäksi tuetaan vanhemmuutta vieraassa kieli- ja kulttuuriympäristössä sekä keskustellaan älylaitteiden käytöstä lapsiperheissä. Lisäksi on tehty palveluohjausta perheen saattamiseksi tarjolla olevien verkostojen ja palvelujen äärelle. Käynneistä on kerätty kirjallista palautetta, ja palvelua saaneet asiakkaat ovat kokeneet palvelun tärkeäksi ja hyödylliseksi. Myös kohtaaminen Moniku-työntekijän kanssa on koettu merkitykselliseksi.

Suun terveydenhuolto asiakastapahtumissa -toimenpiteessä projektityöntekijä (hammashoitaja) on osallistunut asukastapahtumiin ja järjestänyt matalan kynnyksen toimintaa ja neuvontaa esimerkiksi avoimissa kohtaamispaikoissa. Toimintaa on järjestetty myös verkossa, ja hammashoitajalta on voinut kysyä neuvoja puhelimitse. Toiminnalla on tavoitettu syrjäytymisvaarassa olevia ja paljon palveluita tarvitsevia henkilöitä ja ohjattu palveluiden piiriin.

Lapsille on tarjottu arki-iltapäivisin mielekästä tekemistä avoimissa kohtaamispaikoissa Koivukylässä ja Hakunilassa. Lapset ovat esimerkiksi saaneet apua läksyjen tekoon ja välipalan. Toiminta on tuotettu yhteishankkeena perusopetuksen, perheneuvolatoiminnan ja MLL:n kanssa. Lasten lisäksi toiminta on tavoittanut äitejä, jotka ovat saaneet ohjausta ja tukea esimerkiksi työllistymiseen.

Varhaiskasvatuksessa on työskennellyt neljä varhaiskasvatuksen kuraattoria MEK-rahoituksella psykologien työpareina. Varhaiskasvatuksen kuraattorit ja psykologit tarjoavat matalan kynnyksen tukea vanhemmuuteen ja jalkautuvat päiväkoteihin henkilökunnan ja lasten tueksi. Keskeisimmät työn kohteet vanhemmuuden tuen lisäksi ovat olleet lasten tunnetaitojen vahvistaminen sekä päiväkodin kasvattajien tukeminen. Kuraattoripalveluilla on pystytty tarjoamaan tukea varhaisessa vaiheessa, mikä on osaltaan ehkäissyt lasten ja perheiden ongelmien kasvamista ja kasaantumista.

Hyvinvointialueuudistus

Terveys on yksi tärkeimmistä hyvinvointitekijöistä asukkaiden elämässä. Koronakriisi, Ukrainan sota sekä tuleva hyvinvointialueuudistus ovat luoneet painetta sosiaali- ja terveydenhuoltoon ja todennäköisesti aiheuttavat niitä myös jatkossa. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyö sekä sosiaali-

ja terveydenhuollon työn onnistuminen ovat avainasemassa myös jatkossa, joten palveluiden saatavuus, laatu ja saumattomuus hyvinvointialueen ja kuntaan jäävien tehtävien kesken on turvattava. Lisäksi on tunnistettava monialaisen ja oikea-aikaisen tuen välttämättömyys erityisesti kaikkein heikoimmassa asemassa oleville asukkaille.

MEK-hankkeiden osalta arvioidaan tarve ja mahdollisuudet yhteistyöhön myös hyvinvointialueen kanssa ja yhteistyökäytännöistä sovitaan hyvinvointialueen kanssa tarkemmin kevätkaudella 2023.

2.6. Koronasta toipumissuunnitelma, 2021–2023

Covid-19-pandemia alkoi syksyllä 2019 Kiinassa. Ensimmäiset dokumentoidut tapaukset olivat Wuhanissa, mistä pandemia levisi nopeasti kevään 2020 aikana kaikkialle maailmaan, myös Suomeen. Pandemian hillitsemiseksi ja kansanterveyden suojelemiseksi Suomessa samoin kuin muualla maailmassa toteutettiin laajoja yhteiskunnan sulkuja. Samalla pandemian hoito kuormitti terveydenhoitojärjestelmää ja sulkutoimenpiteet aiheuttivat niin taloudellisia kuin sosiaalisia ongelmia. Niiden torjumiseksi Vantaan kaupunki laati toipumissuunnitelman. Toipumissuunnitelma laadittiin vuosille 2021–2023 ja sen määrärahat olivat 18 miljoonaa.

Taulukko 1. Toipumissuunnitelman määrärahat toimialoittain vuosille 2021–2023.

Toimiala	2021	2022	2023
Sosiaali- ja terveydenhuolto	2,4	5,0	- *
Kasvatus ja oppiminen	1,2	4,3	2,0
Kaupunkikulttuuri	0,1	0,6	0,6
Kaupunkiympäristö	0	0	0
Kaupunkistrategia ja johto	0	1,4	1,1
Yleishallinto	0	0	0
Yhteensä (miljoonaa euroa)	3,7	11,3	3,7

Kouluterveyskysely osoittaa, että lapset ja nuoret kokevat laajasti uupumusta ja ahdistusta. Huolestuttavin on nuorten naisten ja tyttöjen tilanne. Esimerkiksi 8- ja 9- luokkalaisista tytöistä 28 %, lukiolaisista 30 % ja ammatillisessa oppilaitoksessa 35 % on kokenut ahdistusta kouluterveyskyselyn mukaan. Lastensuojeluilmoitusten määrä on kasvussa. Koronasulku on vaikuttanut mm. koulujen ja neuvoloiden terveystarkastuksiin ja näitä syntyneitä hoitojonoja puretaan nyt. Laajemmin koronapandemian aiheuttamaa hoitovelkaa puretaan myös perhe- ja mielenterveystyössä sekä nuorisotyössä. Terveyspalvelujen lisäksi korona on aiheuttanut oppimisvajetta. Varsinkin

koronasulkujen aikainen etäopiskelu on tuottanut hankaluuksia. Haasteeseen on vastattu mm. lisäämällä resursseja.

Koronapandemia näkyy elinoloissa etenkin yksinäisyytenä, joka on lisääntynyt kaikissa ikäryhmissä, mutta etenkin alle 40-vuotiailla työikäisillä. Näistä 54 % kertoi yksinäisyyden lisääntyneen. Varsinkin ikääntyneiden liikkuminen kodin ulkopuolella väheni ja koronapandemian alussa juuri heidän liikkuvuutensa rajoitettiin. Rajoitusten takia etä- ja digipalveluita on laajennettu. Digitaitoja tukemaan on perustettu tukitiimi. Tämän lisäksi on käynnistetty etsivä vanhustyö varmistamaan ikääntyvän väestön hyvinvointia. Toipuminen on huomioitu myös myönteisen erityiskohtelun ohjelmassa. Yksinäisyyttä on pyritty vähentämään myös panostamalla lastenkulttuuriin ja tarjoamalla veloituksetta Aikuisopiston kursseja syrjäytymisvaarassa oleville nuorille aikuisille. Monikielistä viestintää on tehostettu kaikkien vantaalaisten saavuttamiseksi, ja samalla on panostettu myös suomen kielen opetukseen.

Koronapandemia näkyi työmarkkinoilla nopeana työttömyyden nousuna, varsinkin lomautettujen määrä kasvoi nopeasti. Kevään 2020 koronasulkujen helpottumisen jälkeen työttömyys lähti kuitenkin selvään laskuun. Pahimmillaan tilanne oli toukokuussa 2020, jolloin työttömyysaste oli 19,2 %. Huhtikuussa 2022 työttömyysaste oli 10,7 % ja vuotta aiemmin 14,7 %. Työpaikkoja oli huhtikuussa 2022 auki 4861, mikä oli 56,7 % enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Toimeentulotukea saaneiden kotitalouksien määrä nousi Vantaalla pandemian aikana. Yrityksiin koronapandemia vaikutti eri tavoin. Vantaalle merkityksellistä oli lentokenttäalueen taantuminen matkustamisen vähentyessä jyrkästi. Laajemmin rajoitukset vaikuttivat etenkin palvelualalla toimiviin yrityksiin ja näin ollen mm. naisyrittäjiin, jotka miehiä useammin toimivat palvelualalla. Tilanteeseen on vastattu palkkaamalla lisää henkilöitä työllisyyden hoitoon, esimerkiksi kymmenen omavalmentajaa sekä viisi muuta henkilöä tilapäisellä virkamääräyksellä purkamaan asiakasjonoja. YritysVantaa on panostanut yritysneuvontaan. Osana työikäisten hyvinvointia on kehitetty myös Vantaan kaupungin omaa etäjohtamista, työssäjaksamista ja henkilöstön pitovoimaa.

Sosiaali- ja terveydenhuollossa pandemia näkyi toisaalta vähentyneinä käynteinä ja kasvaneina jonoina, toisaalta taas lisääntyneenä sähköisenä asiointina. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala kuormittui pandemian aikana, kun henkilökuntaa ja resursseja ohjattiin koronatoimiin, kuten testaamiseen, jäljittämiseen ja rokottamiseen. Vantaalla korostui myös lentokentän merkitys. Tämän lisäksi huomioitavaa on, että kuntouttava toiminta on vähentynyt ja suun terveydenhoitoon on kertynyt jonoa. Sosiaali- ja terveystalouden toimenpiteissä korostuu uusien vakanssien luominen

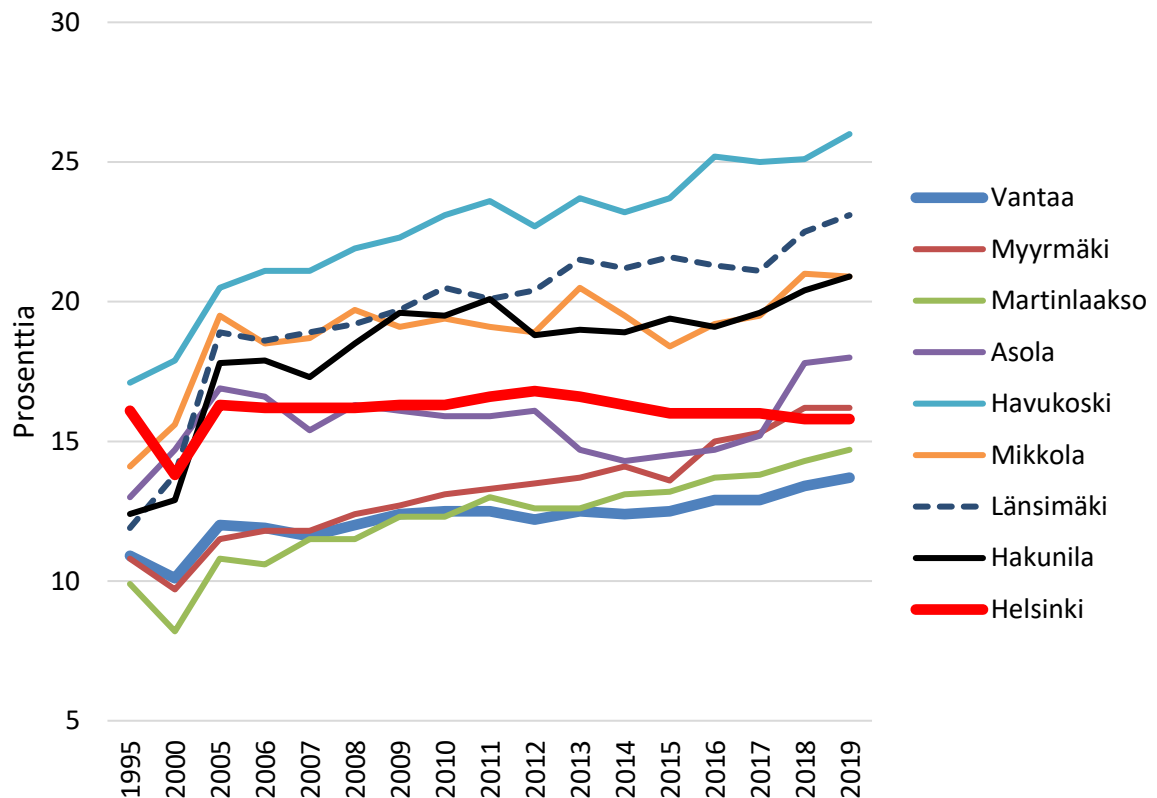
hoitovelan korjaamiseksi. Tämä ei kuitenkaan ole helppoa työntekijöiden saatavuushaasteiden vuoksi. Jonoja on purettu myös ostopalveluina, vakituisten henkilökunnan lisätöinä sekä kehittämällä erilaisia yhteistyömalleja. Osassa terveyskeskuksia jonot on saatu purettua ja toiminta normalisoitua, mutta työ jatkuu vielä. Kokonaisuudessaan pandemian vaikutukset ovat olleet monialaisia. Suorien terveysvaikutusten lisäksi vaikutukset ovat johtuneet myös esimerkiksi rajoitustoimenpiteiden seurauksista, näistä esimerkkinä työllisyysvaikutukset, sekä etäopetuksen ynnä muiden rajoitusten aiheuttamasta kuormituksesta. Terveystieteidenhuollossa resursseja on jouduttu siirtämään muusta, ei-akuutista terveydenhuollosta koronatoimiin. Tämä on tuottanut hoitovelkaa. Hoitovelkaa on kurottu umpeen lisäämällä resursseja sinne, missä niitä on tarvittu. Samalla on luotu etä- ja digipalveluja. Erinäisistä syistä nämä eivät kuitenkaan ole kaikkien saavutettavissa, mikä on luonut tarvetta kehittää myös digitukea.

3. Alueellinen eriytyminen Vantaalla

Tässä kappaleessa käsitellään Vantaan kaupunginosien tilannetta tulonjaollisten, koulutuksellisten, väestöllisten sekä työmarkkinoita koskevien tilastojen kautta. Tarkasteluun ei ole otettu mukaan aivan pienimpiä kaupunginosia. Tämä johtuu ensinnäkin siitä, että esimerkiksi pienituloisuudesta ei julkaista aluesarjatielokannassa tietoja, joissa on vähemmän kuin 100 tulonsaaja-asuntokuntaa. Lisäksi kaupunginosien estimaatit ovat erittäin heilahtelevia yliajan, jos väestön koko alueella on erittäin pieni (ks. lisätietoja aluesarjat tietokannasta: <https://stat.hel.fi/pxweb/fi/Aluesarjat/>).

Vantaalla pienituloisuusaste on hieman pienempi (2,1 prosenttiyksikköä) verrattuna Helsinkiin, mutta Vantaalla pienituloisuus on kasvanut vuodesta 2005 vuoteen 2019 noin 12,0 prosentista noin 13,7 prosenttiin, kun taas Helsingissä pienituloisuus pieneni samaisessa ajassa 16,3 prosentista 15,8 prosenttiin (kuvio 1). Kuviossa 1 on tarkasteltu eräitä huono-osaisimpia kaupunginosia Vantaalla, joista selkeästi pienituloisimpana näyttäytyy Havukosken kaupunginosa. Havukoskella pienituloisuusaste on kipunut 17,1 prosentista peräti 26,0 prosenttiin vuosien 1995–2019 välillä. Pienituloisuus on merkittävästi korkeampaa verrattuna Vantaan keskimääräiseen tasoon myös erityisesti Länsimäessä, Mikkolassa ja Hakunilassa. Myös Myyrmäessä ja Asolassa on tapahtunut pienituloisuuden merkittävää kasvua viime vuosina. Lisäksi näyttäisi siltä, että erityisesti vuosista 2015–2017 lähtien pienituloisuus lähti kasvuun useassa kaupunginosassa.

Kuvio 1. Pienituloisuusaste, 1995–2019* (%).

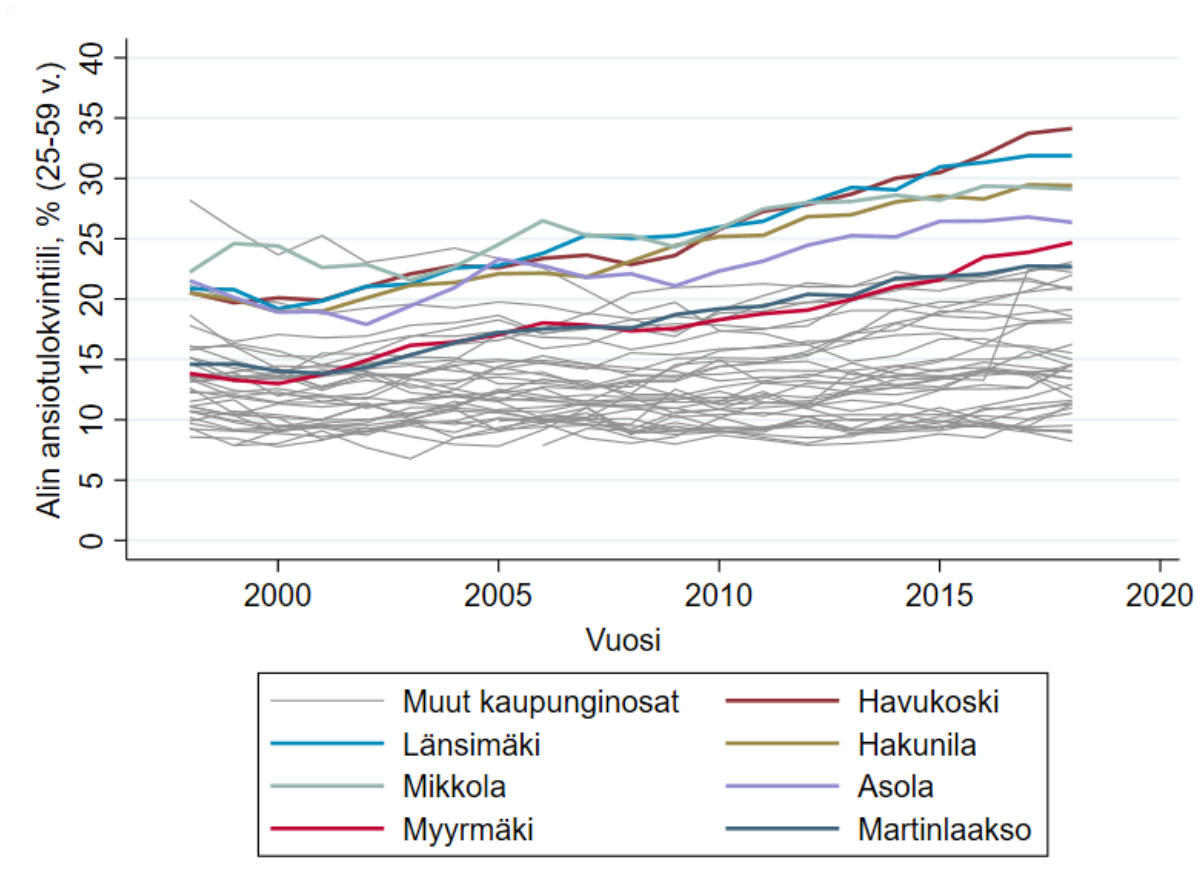

Lähde: Helsingin seudun aluesarjat-tilastotietokanta. Tietolähde Tilastokeskus, tulonjakotilasto. Haettu: <https://api.aluesarjat.fi/pxweb/> (17.5.2022).

* Osuus asuntokunnista, jotka kuuluvat pienituloisimpaan 20 prosenttiin kansallisella tasolla.

Kuviossa 2 on esitetty alimpaan ansiotulojen viidennekseen kuuluvien osuus 25–59-vuotiaista Vantaan eri kaupunginosissa. Ikärajaus 25–59 vuotiaisiin kuvaa aikuisväestön tuloja, joista on poistettu suurelta osin eläkeläisten pienituloisuuden ja joiltain osin myös opiskelijoiden pienituloisuuden vaikutus. Havukoski ei näyttäydy yhtä pienituloiselta kuin kuviossa 1 verrattuna muihin kaupunginosiin, vaikka se kiilaakin kaikkein pienituloisemmaksi alueeksi viimeisten vuosien aikana. Neljän huono-osaisimman asuinalueen kärki pysyy samana (Havukoski, Länsimäki, Hakunila ja Mikkola). Asola näyttäytyy pienituloisempaan alueena verrattuna Myyrmäkeen tai Martinlaaksoon koko tarkastelujakson aikana, mikä eroaa kuviosta 1. Kuviosta 1 ja 2 voidaan kuitenkin nostaa esille Myyrmäessä tapahtunut merkittävä pienituloisuuden kasvu, sillä se on lähentynyt merkittävästi Asolaa vuosien 1997 ja 2018 välisenä aikana.

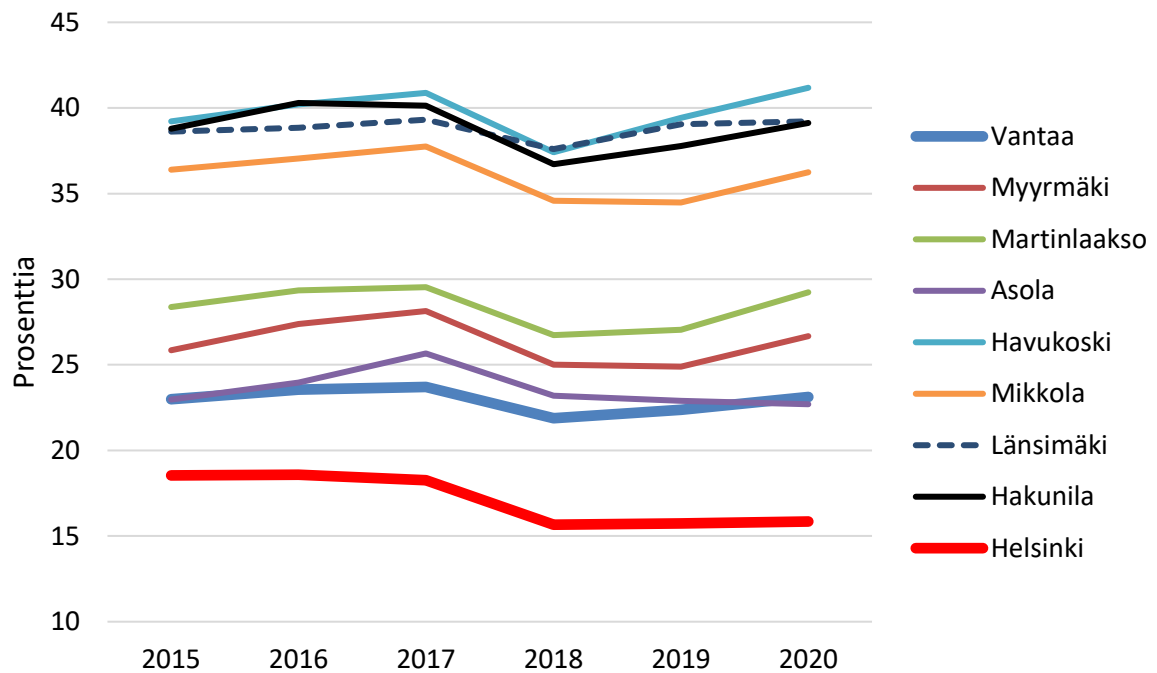
Kuvio 2. Alimpaan työ- ja yrittäjätulojen viidennekseen kuuluvien osuus 25–59-vuotiaista, 1997–2018, %.

Lähde: Kauppinen ja Mukkila, 2022. Lisätieto: Vantaan vähintään 1 000 asukkaan kaupunginosat.

Kuviosta 3 näemme, että Vantaan väestöstä suurempi osuus on pelkästään perusasteen tutkinnon suorittaneita 25–44 vuotiaista (23,1 prosenttia vuonna 2020) verrattuna Helsinkiin (15,9 prosenttia vuonna 2020). Kuvion 1 tavoin, Havukoski, Länsimäki, Hakunila sekä Mikkola ovat kaikkein huono-osaisimpia, vähiten koulutettujen, alueita. Havukoski oli edelleen huono-osaisin, mutta Länsimäki ja Hakunila olivat hyvin lähellä sitä. Kaikkien kolmen alueen korkeintaan perusasteen käyneiden osuudet olivat 38,7–41,2 prosentin välillä. Lisäksi myös Martinlaakson sekä Myyrmäen kaupunginosat näyttäytyvät alueina, joissa on suhteellisesti enemmän ainoastaan perusasteen käyneitä. Ulkomailta muuttaneiden koulutustietoja ei ole useinkaan tutkintorekisterissä, mikä voi vääristää kuviota. Lisäksi tilastolliset muutokset, kuten uuden koulutusluokituksen käyttöönotto (2016) saattaa vaikuttaa kuviossa näkyvään perusasteen käyneiden osuuden pienentymiseen vuosina 2017–2018.

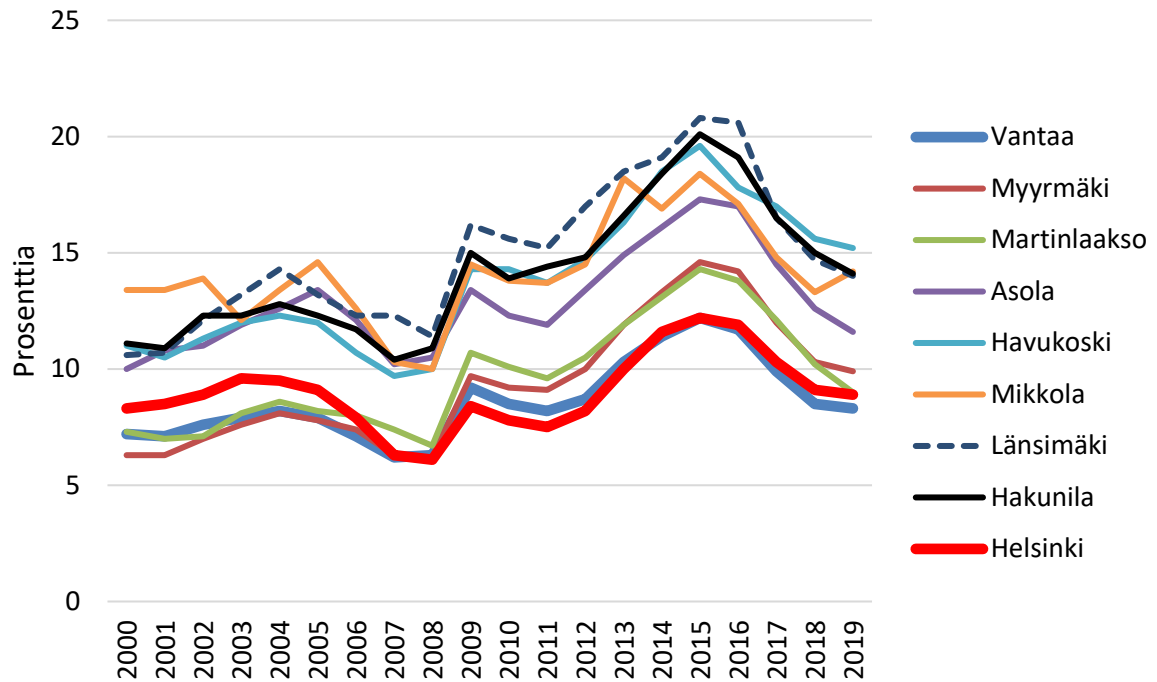
Kuvio 3. Korkeintaan perusasteen käyneiden osuus 25–44 vuotiaista, 2015–2020 (%).

Lähde: Helsingin seudun aluesarjat-tilastotietokanta. Tietolähde Tilastokeskus, tutkintorekisteri.
Haettu: <https://api.aluesarjat.fi/pxweb/> (17.5.2022).

Työttömyysasteen trendit ovat olleet hyvin samankaltaisia Helsingissä ja Vantaalla vuosina 2000–2019 (kuvio 4). Vantaalla työttömyys oli korkeampaa verrattuna Helsinkiin finanssikriisin jälkeisinä vuosina (2008–2013), mutta muina aikoina työttömyysluvut ovat olleet hieman alempia. Kuviosta 4 näemme, että edelleen samat neljä kaupunginosaa (Havukoski, Länsimäki, Hakunila, Mikkola) ovat olleet huono-osaisimpia asuinalueita koko tarkasteluajanjaksolla. Näiden neljän kaupunginosan työttömyyslukujen järjestys on muuttunut ajansaatossa useasti, mutta vuonna 2019 korkeimmat työttömyysluvut olivat Havukoskella (15,2 prosenttia). Näiden neljän kaupunginosan lisäksi Asolassa työttömyysluvut ovat olleet ajoittain korkeita, ja se sijoittuu työttömyysasteessa niiden kannoille vuonna 2020 (11,6 prosenttia).

Kuvio 4. Työttömyysaste, molemmat sukupuolet, 2000–2019 (%).

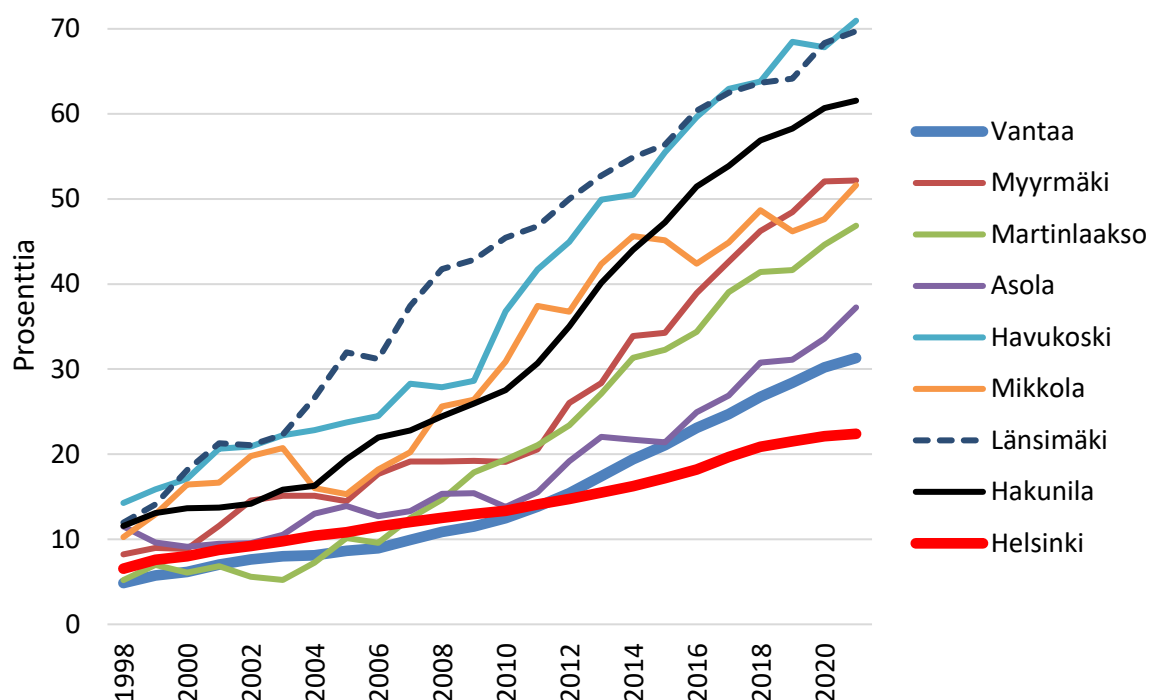
Lähde: Helsingin seudun aluesarjat-tilastotietokanta. Tietolähde Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto.

Haettu: <https://api.aluesarjat.fi/pxweb/> (17.5.2022).

* Luokitus perustuu tietoihin henkilön toiminnasta vuoden viimeisellä viikolla.

Muunkielinen väestöosuus 0–6-vuotiaiden osalta Vantaalla on ollut Helsinkiä korkeampi vuodesta 2012 lähtien (kuvio 5). Muunkielinen väestöosuus 0–6 vuotiaista on kasvanut Vantaalla vuodesta 1998 noin 4,9 prosentista vuoteen 2021 noin 31,3 prosenttiin. Länsimäessä saavutettiin 30 prosentin raja vuonna 2005, josta se on kasvanut miltei 70 prosenttiin vuoteen 2021 mennessä. Havukoskella muunkielisen väestöosuus 0–6 -vuotiaista on noussut vuoteen 2021 mennessä jo yli 70 prosentin. Myös muutamassa muussa kaupunginosassa muutos on ollut nopea ja muunkielinen väestöosuus 0-6 -vuotiaista oli melko korkea vuonna 2021, kuten Hakunilassa (61,6 prosenttia), Myyrmäessä (52,2 prosenttia), Mikkolassa (51,6 prosenttia) sekä Martinlaaksossa (46,9 prosenttia).

Kuvio 5. Muunkielinen väestöosuus*, 0–6 vuotiaista, 1998–2021 (%).

Lähde: Helsingin seudun aluesarjat-tilastotietokanta. Tietolähde Tilastokeskus, väestötilasto. Haettu: <https://api.aluesarjat.fi/pxweb/> (17.5.2022).

*Äidinkielenään muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea puhuvien osuus.

4. MEK-alueiden valinta

MEK-ohjelman kaupunginosat vuosina 2019–2022 olivat Hakunila, Länsimäki, Havukoski, Mikkola sekä Martinlaakso. MEK-alueet valittiin vuoden 2018 tietojen perusteella käyttäen seuraavia indikaattoreita: tulotaso (pienituloisten osuus, %), työllisyys (työttömyysaste, %), koulutus (vain perusasteen suorittaneiden osuus, %), kieli (vieraskielisten osuus, %) sekä terveys (sairastavuusindeksi eli kuolleisuuden, työkyvyttömyyden ja erityiskorvattavia lääkkeitä saavien osuus, %).

Uudelle ohjelmakaudelle (2023–2025) asetettavat kriteerit huono-osaisimpien kaupunginosien valinnalle pysyvät täsmälleen samoina eli tulotason, työllisyyden sekä koulutuksen osalta. Kieli-
muuttujan osalta käytämme 0–6 -vuotiaiden muunkielisten väestöosuutta koko väestön sijaan, koska väestöosuuden muutokset ja segregatio näyttäytyvät voimakkaimmin ja selkeimmin juuri lapsiperheiden ja lasten osalta. Tämä kuitenkin tuskin muuttaa kaupunginosien järjestystä, vaan enemmänkin tuo esille niiden tasoja ja eroja väestörakenteessa. Päätimme pudottaa työkyvyttömyyden ja erityiskorvattavia lääkkeitä saavien osuuden (%) tarkastelusta pois lähinnä sen

kohdistumisen vuoksi iäkkäämpään väestönosaan. Toisin sanoen lääkkeitä saavien osuus saattaa muuttaa kaupunginosatarkastelua vanhempia ikäluokkia suosivaksi, mille ei oikeastaan ole perusteluja hyvinvointieroja tarkasteltaessa. Tulot, työllisyys, koulutus sekä kieli ovat yleisesti käytettyjä sekä tasapuolisempia tapoja tarkastella kaupunginosien eriytymistä.³ Käytimme indikaattoreina siis seuraavia neljää muuttujaa:

- 1) **Tulot:** Pienituloisuusaste (%) vuonna 2019, osuus asuntokunnista, jotka kuuluvat pienituloisimpaan 20 prosenttiin kansallisella tasolla. Lähde: Helsingin seudun aluesarjat-tilastotietokanta. Tietolähde Tilastokeskus, tulonjakotilasto. Haettu: <https://api.aluesarjat.fi/pxweb/> (17.5.2022).
- 2) **Koulutus:** Korkeintaan perusasteen käyneiden osuus 25–44 vuotiaista (%) vuonna 2020. Lähde: Helsingin seudun aluesarjat-tilastotietokanta. Tietolähde Tilastokeskus, tutkintorekisteri. Haettu: <https://api.aluesarjat.fi/pxweb/> (17.5.2022).
- 3) **Työttömyys:** Työttömyysaste vuonna 2019, molemmat sukupuoli (%) , luokitus perustuu tietoihin henkilön toiminnasta vuoden viimeisellä viikolla. Lähde: Helsingin seudun aluesarjat-tilastotietokanta. Tietolähde Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto. Haettu: <https://api.aluesarjat.fi/pxweb/> (17.5.2022).
- 4) **Kieli:** Muunkielinen väestönosuus vuonna 2021, 0–6 vuotiaista (%). Lähde: Helsingin seudun aluesarjat-tilastotietokanta. Tietolähde Tilastokeskus, väestötilasto. Haettu: <https://api.aluesarjat.fi/pxweb/> (17.5.2022).

Näiden neljän kriteerin perusteella kaupunginosista nousee neljä melko selkeästi kaikkein huono-osaisinta aluetta, jotka ovat kaikki itä-Vantaalla: Havukoski, Länsimäki, Hakunila sekä Mikkola. Ainoastaan muunkielisen väestönosan osalta Myyrmäki kiilaa neljänneksi ohi Mikkolan vuosina 2020 ja 2021. Näiden neljän kaupunginosan jälkeen eriytynein kaupunginosa vaihtelee indikaattoreittain: tuloissa Jokiniemi (kuvio 1) tai Asola (kuvio 2), työttömyydessä ja koulutuksessa Veromies, kielen osalta Myyrmäki. Kymmenen eriytyneimmän kaupunginosan joukkoon kaikkien neljän indikaattorin osalta kuului ainoastaan 1 434 asukkaan Veromies ja 17 183 asukkaan Myyrmäki (väestötilanne 31.12.2021, Parviainen 2022). Kaupunginhallituksen iltakoulussa (08.08.2022) tuotiin esille se, että ohjelmassa olisi hyvä olla muitakin alueita kuin pelkästään itä-Vantaalta. Lisäksi tuotiin esille Myyrmäen suuri väestömäärä ja sen rooli suuralueen keskuksena, mikä puoltaisi sen ottamista mukaan MEK-alueena ohjelmaan.

Edellä mainittujen seikkojen vuoksi MEK-ohjelman alueiksi valittiin siis Havukoski, Länsimäki, Hakunila, Mikkola sekä Myyrmäki. Ohjelma kohdistaa toimenpiteitä erityisesti näihin viiteen kaupunginosaan. Tästä huolimatta ohjelma ei kuitenkaan ole rajattu pelkästään näihin kaupunginosiin, vaan alueille voidaan kohdistaa toimia, joissa havaitaan alueellista eriytymistä. Lisäksi joskus vakiintuneita

³³ Ks. lisätietoja myönteisen erityiskohtelun resurssoinnin taustasta Suomessa sekä käytetyistä indikaattoreista eri ohjelmissa (Bernelius and Huilla 2021, s. 114-116).

hankkeita ja projekteja ei ole välttämätöntä siirtää MEK-alueille käytännöllisten syitten takia tai menestyksestä kaupungintason toimintaa ei ole järkevää lakkauttaa. Myös kaupunginhallituksessa (08.08.2022) tuli esille toive eriarvoistumiskehityksen pysäyttamisestä myös asukkaiden tasolla eikä pelkästään asuinaluetasolla. Segregaatio- ja eriarvoistumiskehityksen torjuminen voi siis myös vaatia nimenomaan kaupungintasoista toimintaa.

5. Strategiaohjelman kärkiteemat ja toimenpiteet

5.1. Vaikuttavuutta tiedolla johtamisella

Johtoryhmä ehdottaa uutta tiedolla johtamisen mallia, jossa Sosiaalisesti kestävä Vantaa -strategiateeman johtoryhmä pyrkii edistämään jatkuvan kehittämisen periaatteita, suunnitelmallisuutta sekä yhteistyötä toimialojen ja kaupungin yhteistyökumppaneiden kanssa. Uudessa rakenteessa johtoryhmällä on konsultoiva rooli toimialoille ja se pyrkii arvioimaan eriarvoisuuden tilaa sekä edistämään sen ehkäisyä toimialat ylittävällä työllä. Pyrkimyksenä on myös yhdistää saatavilla olevaa tietoa eriarvoisuudesta ja hyvinvoinnista. Tavoitteena on koota erilaisista projekteista, rekistereistä sekä väestökyselyistä saatua tietoa ja muodostaa kokonaiskuva.

Näemme, että jatkuvuus ja jatkuva kehittäminen luovat pohjan tuottavuuden kasvulle ja vaikuttavuuden tarkastelulle. Suunnitelmallinen eriarvoisuuden tarkastelu mahdollistaa myös vaikuttavamman yhteistyön kaupungin ja sen kumppaneiden välillä. Esimerkiksi kaupungin nykyiset resurssit eivät riitä laadukkaan tutkimuksen tai vaikuttavuusmittausten tekemiseen, mikä edellyttää korkeaa asiantuntemusta ja resursseja. Vakiintunut johtoryhmä pyrkii yhteistyöllä tutkimuslaitosten, yliopistojen sekä muiden yhteistyökumppaneiden kanssa uusiin avauksiin, vaikuttavuuden tarkasteluihin sekä eriarvoisuuden ehkäisyyn hankeyhteistyön avulla.

Vaikuttavuuden tarkasteluun on suuri kysyntä, sillä esimerkiksi Ristolaisen ym. (2013) selvitys kuvaa syrjäytymistä ehkäisevien toimenpiteiden ja palveluiden vaikuttavuudesta tehtyä tutkimusta näin:

Syrjäytymistä ehkäisevien toimenpiteiden ja palveluiden vaikuttavuudesta on yleisesti hyvin vähän tutkimus- ja arviointitietoa. Vaikuttavuustutkimusta tulisikin järjestelmällisesti lisätä. Myös maahanmuuttajataustaisten lasten, nuorten ja perheiden palveluiden käytöstä, tuen tarpeista ja toisaalta menestystekijöistä tulisi kerätä enemmän tietoa toimenpiteiden kohdentamisen helpottamiseksi. Heikommassa työmarkkinatilanteessa olevien nuorten osalta tulisi kehittää työkyvyn

arviointitoimintaa sekä tutkia, millaisissa työpaikoissa nämä nuoret menestyvät parhaiten ja millaista tukea he mahdollisesti tarvitsisivat. Hankerahoituksen ongelmia olisi syytä selvittää: hankkeissa on kehitetty paljon toimivia malleja ja työkaluja syrjäytymisen ehkäisemiseksi, mutta niiden ongelmana on toiminnan lyhytjänteisyys ja heikko arviointi, eivätkä hyvätkään käytännöt usein vakiinnu tai leviä laajempaan käyttöön.

Toisaalta ajantasainen ja tarkkatieto asukkaiden hyvinvoinnista on kriittistä, jotta voimme kohdistaa ja ohjata palveluita niitä tarvitseville, politiikkatoimenpiteiden tarkastelussa, toimenpideohjelmien suunnittelussa sekä vaikuttavuuden ja muutosten arvioinnissa. Eriarvoisuudesta ja hyvinvoinnista kerättyä tietoa yhdistetään uudessa tiedolla johtamisen mallissa toimialojen toiminnasta ja käytetyistä resursseista kerättyyn tietoon. Tarkoituksena on yhdistää tieto tarpeesta (eriarvoisuuden ja hyvinvoinnintilanne) mahdolliseen toimintaan (käytettyihin resursseihin alueella). Tämä mahdollistaa tehokkaamman ja vaikuttavamman politiikkavalikoiman, sillä sen avulla voidaan kohdistaa tarvittavia toimia ja resursseja.

Tiedolla johtamisen kokonaisuus pyrkii myös vastaamaan kysymykseen: rakennammeko alueellisesti tasapainoista kaupunkia? Tiedolla johtamisen kokonaisuus on kaupunkisuunnittelun, maapolitiikan, asuntopolitiikan, liikennepolitiikan sekä palveluiden alueellisen sijoittamisen ja resurssoinnin työkalu. Erityisesti tiedolla voidaan tunnistaa varhaisia tuen tarpeita sekä hyvinvoinnin riskitekijöitä. Aluetarkastelun tulisi olla riittävän tarkkaa, jotta voimme tunnistaa huono-osaisimman asuinalueet, koulut, päiväkodit tai muut kunnan yksiköt, kuten korttelit ja oppilasryhmät.

Uskomme, että toimenpiteiden ja tilanteen systemaattinen arviointi sekä yhteistyö eri toimijoiden välillä avaavat uusia mahdollisuuksia ”viheliäisten” ongelmien ratkaisuun. Tavoitteena on selvittää mitkä toimenpiteet ovat kaikkein tehokkaimpia eriarvoistumisen torjunnassa, ja mitkä lisäävät vantaalaisten hyvinvointia kaikkein eniten. Uskomme, että pitkäjänteisen ja suunnitelmallisen johtamisen sekä uuden tiedolla johtamisen mallilla voimme houkutella uusia yhteistyökumppaneita, kuten yliopistoja ja tutkimuslaitoksia. Etsimme myös mahdollisuuksia hyödyntää satunnaiskokeiluja osana toiminnan vaikuttavuuden arviointia.

Kustannukset

- MEK-erityisasiantuntija, osa ohjelman yleiskuluja
- Data-analyytikko (koodaus, GIS-paikkatieto ym.), 70 000 €

- Korkeakouluharjoittelijat, osa toimialojen perusrahoitusta
- Opinnäytteiden tekijät, 10 000 €
- Rekisteri- ja muut aineistot, 20 000 €
- Yhteensä: 100 000 €

5.2. Lapsikeskeinen investointistrategia

5.2.1. Vantaasta lapsiperhemyönteisin kunta

Tausta

Perhe on kiistatta instituutiona ratkaisevassa roolissa lasten mahdollisuuksien ja tulevien muodostumisessa, ns. mahdollisuuksien tasa-arvon toteutumisessa. Perhe välittää seuraaville sukupolville niin materiaalista kuin sosiaalista ja inhimillistä pääomaa, kuten taitoja, kykyjä, tavoittelemisen arvoisia päämääriä, sosiaalisia verkostoja, tapoja, traditioita ja vaikkapa ammattitaitoja sekä rahaa ja vaurautta (Corak 2013; Corak and Piraino 2011; Solon 2004; Georg 2004; Ingram and Lifschitz 2006; Björklund, Roine, and Waldenström 2012; Bengtson and Harootyan 1994; Milanovic 2019). On syytä kuitenkin korostaa, että perhe, johon lapsi syntyy ei kuitenkaan ratkaise lapsen mahdollisuuksia elämässä, vaan ympäristötekijöiden vaikutus on erittäin merkittävässä roolissa. Esimerkiksi peruskoulu-uudistus (1972–77) vähensi tulojen ylisukupolvista periytymistä 23 prosentilla ja se pienensi myös merkittävästi perhetaustan yhteyttä oppimistuloksiin (Pekkarinen and Uusitalo 2012; Pekkarinen, Uusitalo, and Kerr 2009). Heckmanin (2008) mukaan eriarvoisuutta saataisiin kaikkein tehokkaimmin torjuttua, kun interventiot kohdistuisivat mahdollisimman varhaiseen vaiheeseen lapsen elinkaarta, ennen ongelmien ilmaantumista. Toisaalta politiikkatoimet, jotka kohdistuvat parantamaan lapsen perheen hyvinvointia, kuten nostamalla heidän sosioekonomista asemaansa, todennäköisesti parantavat myös lapsen mahdollisuuksia ja hyvinvointia.

Lapsiperheiden ja huono-osaisimmista lähtökohdista ponnistavien lasten tukeminen ja mahdollisuuksien edistäminen ovat siis varsin perusteltuja politiikkasuosituksia, jotka toisaalta parantaisivat lasten hyvinvointia pitkällä aikavälillä ja toisaalta pienentäisivät kalliiden korjaavien palveluiden käyttöä. Lisäksi Saikkosen ym. (2018) mukaan lapsiperheet ovat keskeisessä roolissa myös segregaatian muodostumisessa. Käytännössä alueellinen eriytyminen on huomattavasti

voimakkaampaa lapsiperheiden kesken verrattuna lapsettomiin pariskuntiin, ja lapsiperheiden muuttopäätökset toimivat segregaatiokehityksen keskeisenä ajurina.

Täten köyhyyden, eriarvoisuuden sekä ylisukupolvisen huono-osaisuuden ratkaisemisessa avainasemassa on perhe ja siihen liittyvät instituutiot. Yksi keskeinen keino on etsiä politiikkavaihtoehtoja, joilla lisätään äitien työhön osallistumisastetta sekä helpotetaan työn ja perhe-elämän yhdistämistä. Tämän tyyppiset keinot lisääisivät perheen resursseja sekä toisaalta kaventaisivat sukupuolten välistä eriarvoisuutta, koska sukupuolten välinen eriarvoisuus työelämässä johtuu suurelta osin vanhempien epätasaisesti jakautuneista perhevastuista (Ponthieux and Meurs 2015). Toisena kokonaisuutena voidaan pitää investointeja, jotka vahvistaisivat lasten ja nuorten kiinnittymistä koulupolkuun ja yhteiskuntaan muun muassa nuorisotyön ja harrastusten avulla. Lisäksi ohjelma tekee tiivistä yhteistyötä muun muassa jo käynnissä olevan Lapsiystävällinen kuntamallin sekä hyvinvointialueen kanssa, sillä erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon rooli tässä kokonaisuudessa on keskeinen.

Nuorisotyön lisäresurssit

Yläkoulujen nuorisotyöntekijät (6 henkilötyövuotta) kuudessa koulussa tukevat koulun yhteisöllisyyttä, auttavat varmentamaan oppilaita jatkokoulutukseen, tukevat nuoren kokonaisvaltaista hyvinvointia sekä pyrkivät tunnistamaan varhaisen syrjäytymisen merkit. Alakoulun nuorisotyön (3 henkilötyövuotta) tavoitteet ovat hyvin yhteneväiset yläkoulujen nuorisotyöntekijöiden kanssa, mutta heidän erityisenä painopisteenänsä on kiusaamisen ehkäisy nimetyissä kohdekouluissa yhteistyössä koulun henkilökunnan kanssa. Lisäksi on palkattu osana alakoulunuorisotyötä esihenkilö, jolle kuuluu hallinnontason yhteistyö. Nuorisotyöraiteilla (NTR) hankkeessa toimii kaksi nuorisotyöntekijää. Vantaa myös koordinoi PKS-alueella NTR-toimintaa ja toiminnan jatkuminen Vantaalla turvaa myös isompaa toimintakokonaisuutta. Työntekijät ovat kokeneita ja tavoittavat nuoria hyvin.

Kustannukset

- Alakoulujen nuorisotyöntekijät (3) sekä esihenkilö, 160 000 €
- Yläkoulujen nuorisotyöntekijät (6), 230 000 €
- Nuorisotyö raiteilla (2), 100 000 €
- Yhteensä: 490 000 €

Tempo-orkesteritoiminta

Vantaan Tempo-orkesterit ovat matalan kynnyksen orkesteritoimintaa eri taustoista tuleville alakouluikäisille.⁴ Tempo-orkesterit kootaan 2.–3.-luokkalaisista ja kokoonpanot soittavat yhdessä yleensä kolmisen vuotta. Tempo-orkesteri tarjoaa muusikoilleen maksuttomat soittimet, yhteiset soittotunnit ja viikoittaisen oman instrumentin opetustuokion. Opetus hoituu koulupäivän yhteydessä. Tempo-orkesterien toiminta perustuu maailmalla laajalti levinneeseen El Sistema -musiikkikasvatusmenetelmään, jonka pyrkimyksenä on edistää monitaustaisten lasten keskinäistä kumppanuutta yhteissoiton avulla.⁵ Tällä hetkellä soittajista noin puolet on maahanmuuttajataustaisia ja suurin osa jäljelle jäävästä puoliskosta sellaisia lapsia, joilla ei ole muuten mahdollisuutta harrastaa perheen sosioekonomisen taustan takia. Tavoitteena on saada vanhemmat seuraamaan lasten esityksiä ja osallistumaan Tempo-perhetapaamisiin, joissa maahanmuuttajataustaiset perheet integroituvat kantaväestöön. Lapsilla on mielekästä tekemistä koulupäivän jälkeen ja myös vanhempien on mahdollista osallistua orkestereiden toimintaan.⁶

Toiminnan koordinointiin ja kehittämiseen saadaan palkattua syksyllä 2022 osa-aikainen koordinaattori (MEK-rahoitus). Kouluissa toimivaan Tempo-orkesteritoimintaan tarvitaan koordinaatio- ja kehittämistyöpanosta, koska vanhempien saaminen mukaan toimintaan edellyttää viestintää ja läsnäoloa kouluilla, samoin sekä koulun henkilökunnan että uusien Tempo-opettajien perehdyttäminen Tempo-pedagogiikkaan. Kehittämistyötä pitäisi tehdä erityisesti perheille suunnattujen TempoParents -vanhempainyhteytoiminnan ja TempoTenavat -varhaiskasvatustoiminnan parissa.

Suomessa El Sistema -menetelmän mukaista toimintaa on tehty vakiintuneesti ainoastaan Vantaalla, jossa Tempo-orkesteritoimintaa on tällä hetkellä kuudessa koulussa: Rajakylän, Lehtikuusen,

⁴ Lisää tietoa Tempo-orkesteritoiminnasta:

<http://sistemafinland.blogspot.com/p/tietoa-toiminnasta-about-us.html>, opinnäytteet aiheesta: [El Sistema Finland: Tutkielmat / Research](#)

⁵ Ks. Youtube-esittelyitä Tempo-orkestereista vuosien varrelta: [Tempo-orkesteri toivottaa jokaisen lapsen tervetulleeksi - YouTube](#) (20.11.2018), [Tempo-orkesteri toivottaa jokaisen lapsen tervetulleeksi - YouTube](#) (12.12.2020), [Tempo-orkesterin esittelyvideo \(tulkattu arabiaksi\) - YouTube](#) (29.09.2021), [TEMPO-ORKESTERIN 10-VUOTISJUHLAVIDEO - YouTube](#) (02.10.2020).

⁶ Tempo-orkesteritoiminnan menetelmäopas: https://lastenkulttuuri.fi/wp-content/uploads/2021/01/Tempo-opas_e-julkaisu.pdf

Länsimäen, Kytöpuiston, Uomarinteen ja Jokiniemen kouluissa. Rahoitus toimintaan tulee useasta eri lähteestä: Vantaan musiikkiopistolta, MEK-ohjelmalta sekä Harrastusten Vantaa -hankkeelta. Rajakylän koulun Tempo-orkesteritoiminta on rahoitettu tähän asti MEK-rahoituksella. Soittimet Rajakylän koulun Tempo-toimintaan on olemassa. Tempo-orkesteritoimintaa on ulotettu välillä myös varhaiskasvatukseen sekä koululaisten vanhemmille suunnattuun TempoParents -toimintaan. Kustannukset ovat henkilöstökuluja (opettajien palkat). Yhdellä koululla tulisi olla neljä Tempo-opettajaa, joiden instrumentit ovat viulu, alttoviulu, sello ja kontrabasso, sekä pianosäestäjä toisessa viikoittaisessa harjoituksessa. Viikkotunnit jakautuvat siten, että yksilöopetuksessa on viuluja ja alttoja 18, selloja 4 ja kontrabassoja 2 (tarkoittaen 24 yksilöopetuskertaa, eli 24 X 0,33 h/vko). Orkesteriharjoitus on kaksi kertaa viikossa (eli 2 X 1,67 h/vko). Jokaisessa harjoituksessa tulee olla mukana kolme jousisoitinopettajaa ja pianistisäestäjä kerran viikossa. Vuositasolla opetuksen henkilöstökulut ovat noin 27 000 euroa koulua kohden.

Kustannukset

- Henkilöstökulut Tempo-orkesteritoimintaan MEK-alueen kouluissa, 27 000 €
- Koordinaattori (100 %), Tempo-orkesteritoiminnan kehittäminen, 46 000 €
- Yhteensä: 73 000 € / vuosi

Vanhemmuuden tuki -palvelu

Tarjoamme pikkulapsiperheille matalan kynnyksen vanhemmuuden tuki -palvelua. Tämän kasvatus- ja lastenhoitoavun tarkoituksena on helpottaa asiakkaiden perheen ja työelämän yhdistämistä sekä mahdollistaa paremmin asiakkaiden työelämään ja yhteiskuntaan kiinnittymisen. Näemme, että palvelu voi myös vähentää tarvetta korjaaviin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin. Toimenpiteen esimerkkinä toimii Supernanny-hanke (Rusko-nanny) Ruskon kunnassa, jossa apua tarjotaan mahdollisimman helposti ja joustavasti. Tästä hankkeesta poiketen kasvatus- ja lastenhoitoapua on tarkoitus antaa kaupungin omissa ja yhteistyökumppaneiden tiloissa, jolloin on mahdollista tarjota myös muun muassa lastenryhmähoitoa. Lastenhoito- ja kasvatusapua on tarkoitus antaa vain jossain MEK-kaupunginosassa, josta löytyy sopiva yhteistyökumppani hankkeen toteuttamiseen.

Kustannukset

- Lastenhoitaja (yksi henkilötyövuosi), 45 000 €, toteutetaan todennäköisesti ostopalveluna. Kustannukset kohdistuvat vuodelle 2023. Toiminnan jatkoa mietitään uudelleen vuoden 2023 aikana.

- Yhteensä: 45 000 €

5.2.2. Koulutuksellisen eriarvoisuuden torjuminen

Tausta

Koulutukselliseen eriarvoisuuteen liittyy Suomessa useita laajoja trendejä kuten kasvavat alueelliset erot, oppimistulosten lasku, koulutuksen periytyvyyden vahvistuminen ja sosioekonomisen taustan lisääntyvä merkitys oppimistuloksille.

Alueellisen eriytymisen vaikutukset kouluille ovat merkittäviä, sillä alueellinen eriytyminen heijastuu suoraan koulujen oppilaspohjaan. Jos hyvä- ja huono-osaisuus kasaantuvat alueellisesti, sama tapahtuu myös koulujen tasolla. Huono-osaisuuden kasautuminen tiettyihin yksiköihin tuottaa kouluihin ilmiöitä, jotka haastavat koulujen mahdollisuudet tuottaa hyvää oppimista. Huono-osaisuuden kasautuminen voi johtaa esimerkiksi eroihin oppimistuloksissa, vaikeuttaa henkilökunnan rekrytointia ja heikentää koulutuksellista tasa-arvoa.

Alueellisen eriytymisen ja koulujen tiivis yhteys näkyy esimerkiksi perheiden muuttopäätöksissä. Helsinkiin kohdistuvassa tutkimuksessa on havaittu, että huono-osaisimmat oppilasalueet menettävät jatkuvasti keskiluokkaisia kantaväestöön kuuluvia perheitä ulosmuuton ja aluetta kiertävän muuton seurauksena (Bernelius and Vilka 2019). Tämä syventää entisestään asuinalueiden välisiä eroja ja tuottaa yhä yksipuolistuvampaa oppilaspohjaa eli lisää sekä alueellista että koulujen eriytymistä.

Muuttopäätösten ohella myös painotettu opetus on Suomessa usein kouluvalintojen takana. Painotetussa opetuksessa opiskelevat useimmiten korkeamman sosioekonomisen taustan perheiden lapset, millä on vaikutuksia koulujen oppilaspohjaan ja koulujen väliseen eriytymiseen. Koulujen ryhmittelykäytännöillä on myös suuri vaikutus koulujen sisäiseen eriytymiseen. Luokkamuotoisesti järjestettävä painotettu opetus ylläpitää ja vahvistaa yhteiskunnallista asemaa toistavia jakoja (Kosunen 2014; Peltola 2020).

Segregaatio vaikuttaa myös osaamisen eriytymiseen. PISA-tutkimuksissa suomalaisten koululaisten oppimistulokset ovat olleet laskussa vuodesta 2006 lähtien. Oppilaiden osaamiserot ja koulujen väliset erot ovat suuria. Kansallisesti tarkasteltuna parhaan ja heikoimman neljänneksen välinen osaamisero lukutaidossa vastaa viiden vuoden kouluopintoja. Koulujen tasolla tarkasteltuna koulujen heikoimman ja parhaan kymmenyksen välinen osaamisero lukutaidossa vastaa myös 2,5 kouluvuoden opintoja (Leino et al. 2019). PISA-tutkimukset ovat lisäksi osoittaneet, että perhetaustan merkitys

suomalaisoppilaiden osaamiselle on voimistunut 2000-luvun kuluessa (OECD 2020). Lisäksi oppimistuloksissa on systemaattisia eroja myös maahanmuuttotataustaisuuden, kielen ja sukupuolen osalta (Bernelius and Huilla 2021).

Koulujen väliseen eriytymiseen liittyy myös opettajasegregaation riski. Kansainvälisten esimerkkien perusteella opettajien työn liiallinen kuormittavuus huono-osaisilla alueilla voi johtaa opettajasegregaatioon eli yksiköiden väliin eroihin opettajien pätevyyydessä ja opettajien vaihtuvuudessa (OECD 2011). Toistaiseksi Suomessa tilanne opettajasegregaation näkökulmasta on kohtalaisen hyvä, vaikka huono-osaisissa yksiköissä työskentelevien opettajien kuormittuminen onkin tunnistettu haasteeksi. Rekrytointihaasteita on joissakin henkilöstöryhmissä, kuten varhaiskasvatuksen opettajissa ja erityisopettajissa, mutta haasteet eivät liity pelkästään alueelliseen eriytymiseen (Bernelius and Huilla 2021).

Varhaiskasvatuksen toimet

Lisääntynyt sosiaalinen ja alueellinen eriytyminen haastavat varhaiskasvatuspalvelujen järjestämistä Vantaalla. Alueellisen sosioekonomisen ja etnisen segregaaation vaikutuksesta koulutuksellinen huono-osaisuus alueellistuu ja syvenee ja tämä heijastuu lasten tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen myös varhaiskasvatuksessa. Alueiden välinen eriytymiskehitys heijastuu varhaiskasvatuksen toimintayksiköihin. Henkilöstön saatavuus näyttäytyy erityisen vaikeana sosioekonomisesti haastavilla alueilla. Rekrytointihaaste koskee tällä hetkellä kaikkia varhaiskasvatuksen ammattiryhmiä ja toimintayksikkökohtaiset erot ovat isoja. Henkilöstövaje vaikuttaa varhaiskasvatuksen tavoitteiden ja varhaiskasvatussuunnitelman toteuttamiseen. Haastavassa henkilöstötilanteessa päiväkodin johtajan työajasta iso osa kuluu henkilöstön saatavuuden ja osaamisen edistämiseen.

Koulutuksellisen eriarvoisuuden torjumiseksi tehdään varhaiskasvatuksessa monia toimenpiteitä. Toimintakulttuurin inklusiivisuutta kehitetään Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti ja varhaiskasvatuslain uudistus vahvistaa lapsen oikeutta tukeen. Tuen yhdenvertaisen saatavuuden parantamiseksi on lisätty varhaiskasvatuksen erityisopettajien määrää. Valtion erityisavustuksia suunnataan tarveperusteisesti sosioekonomisesti haastaville alueille. Osaamisen kehittämisessä huomioidaan laajasti eri ammattiryhmät mukaan lukien ei-kelpoinen henkilöstö. Koulutusta järjestetään muun muassa sosioemotionaalisten taitojen tukemiseen, kieli-, kulttuuri- ja katsomustietoisuuteen, lapsen tukeen ja inklusiiviseen pedagogiikkaan liittyen. Lisäksi henkilöstön saatavuuden ja pitovoiman edistämiseksi on tehty monia toimenpiteitä, joiden toteuttamista jatketaan. Näitä ovat muun muassa rekrytoinnin kehittäminen ja rekrytointilisien laajentaminen,

monipuolisten ja joustavien ura- ja koulutuspolkujen kehittäminen, vertaismentoriverkoston laajentaminen, sekä työhyvinvoinnin edistäminen.

Opetus- ja kulttuuriministeriön tasa-arvoraha

Perusrahoituksen lisäksi kasvatuksen ja oppimisen toimialalla varhaiskasvatuksessa ja esi- ja perusopetuksessa on haettu vuosittain haussa ollutta Opetus- ja kulttuuriministeriön tasa-arvorahaa. Vantaan varhaiskasvatus on saanut erityisavustusta varhaiskasvatuksen tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin ja laadun kehittämiseen keskimäärin noin 1,5–2,2 miljoonaa euroa vuotta kohden. Vantaan esi- ja perusopetus sai lukuvuodeksi 2022–23 tasa-arvorahaa 6 281 041 euroa. Raha vastasi perusopetuksessa noin 127 opettajan ja 179 avustajan palkkaa.

Vantaalla valtiolta saatu tasa-arvoraha jaetaan pääosin kokonaisuudessaan yksiköihin käyttämällä kertoimina tasa-arvorahan peruskriteereitä eli koulutustasoa, työllisyyttä ja vieraskielisten määrää. Näin ollen osa yksiköistä saa tasa-arvorahaa enemmän, osa ei ollenkaan. Tasa-arvorahalla on palkattu esimerkiksi laaja-alaisia erityisopettajia nivelvaiheisiin eli esi- ja alkuopetukseen sekä alakoulusta yläkouluun siirtymisen tukemiseen, resurssiopettajia, koulunkäynnin avustajia, monikielisiä ohjaajia. Lisäksi rahalla on pystytty jakamaan perusryhmiä pienemmiksi ns. jakotunteja lisäämällä. Varhaiskasvatuksessa avustusta on käytetty lapsi- ja perheohjaajien (27) sekä kehittäjäopettajien (12) palkkaamiseen. Erityisavustusta saaville päiväkodeille mahdollistetaan myös tarveperusteisen lisähenkilön palkkaaminen, jolloin toimintayksiköt pääsevät itse suuntaamaan resurssia tunnistettuun tarpeeseen. Haastavassa henkilöstötilanteessa avustusta on käytetty myös lisähenkilöstön ostamiseen Seuresta. Palvelu on kohdistunut toimintavuonna 2021–2022 29 toimintayksikköön. Avustuksen käyttö koskettaa suoraan tai välillisesti arviolta noin 7 500 varhaiskasvatuksen lasta ja perhettä sekä noin 1 300 työntekijää. Arvio perustuu kohdepäiväkotien keskimääräiseen lapsi- ja henkilöstömäärään.

Sosiaalisesti kestävä Vantaa strategiateema sekä MEK-ohjelma tukeutuvat vahvasti OKM:n jakamaan tasa-arvonrahaan, joka mahdollistaa koulusegregaation torjumisen. Tasa-arvorahalla vahvistetaan koulutuksen yhdenvertaisuutta suuntaamalla resursseja erityisesti sellaisille alueille, joilla sosioekonomiset tekijät voivat altistaa heikommille oppimistuloksille. Avustuksella tuetaan varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa toimia, joilla edistetään lasten kehitystä ja oppimista, laadukkaita oppimistuloksia, koulutuksellista tasa-arvoa ja hyvinvointia sekä vähennetään ja ennaltaehkäistään sosioekonomista eriarvoistumista. Tasa-arvoraha on vuodesta 2023 alkaen osa perusrahoitusta uuden lakimuutoksen myötä (HE 55/2022 vp). Esitykseen kirjattu tasa-arvorahan

summa on kuitenkin huomattavasti pienempi kuin aiemmin jaossa ollut raha. Huolena onkin, että tasa-arvorahan osuus tulee laskemaan ja vaikuttaa varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen rahoitukseen merkittäväällä tavalla.

Toimenpiteet

Vantaan kaupunki on panostanut koronasta toipumissuunnitelmassa kasvatuksen ja oppimisen toimialalle 1,2 miljoonaa euroa vuodelle 2021, 4,3 miljoonaa euroa vuodelle 2022 sekä 2,0 miljoonaa euroa vuodelle 2023. MEK-johtoryhmä näkee tarpeelliseksi sen, että myös jatkossa koulutukseen panostetaan Vantaalla, jotta koronan tuomat oppimisvajeet pystyttäisiin kuroma umpeen, osaamistasoa nostamaan sekä koulutuksellista eriarvoisuutta kaventamaan. On myös tärkeää, että kasvaneeseen lasten ja nuorten ahdistuneisuuteen pystyttäisiin vastaamaan, sillä esimerkiksi kouluterveyskyselyn (2021) mukaan 8- ja 9- luokkalaisista tytöistä 28 %, lukiolaisista 30 % ja ammatillisessa oppilaitoksessa 35 % on kokenut ahdistusta. Lisäksi OKM:n tasa-arvon rahan epävarmuuden vuoksi koulutukseen on syytä varata ohjelmassa panoksia. Toisaalta tämän ohjelman budjetti (kaksi miljoonaa euroa vuotta kohden) ei mitenkään riitä korvaamaan tasa-arvon rahan mahdollista pienentymistä, joten Vantaan kaupungin on syytä mielestämme varautua tähän muilla tavoin.

Näemme, että voimme kehittää koulutukselliseen eriarvoisuuden torjuntaan tämän ohjelman puitteissa kohdennettuja toimenpiteitä ja kokeiluja, mutta laajemmat tasa-arvon rahan korvaamiset tulisi rahoittaa muista lähteistä. Uskomme, että yhdessä uuden tiedolla johtamisen rakenteen kanssa voimme kehittää uusia keinoja vaikuttavampien toimenpiteiden kehittämiseksi. Yksi mahdollinen kokeilu voisi olla se, että pienennettäisiin oppilasryhmien kokoa yläasteelle siirtyvien opiskelijoiden kohdalla joissakin kouluissa koko yläasteen ajaksi (tutkimusnäyttö puoltaa myös tätä, ks. esim. Frederiksson, Öckert, and Oosterbeek 2013); Krueger (1999). Jos tähän päädytään, niin kokeilu tulisi valmistella huolella, jotta saisimme koeasetelman luoduksi suurempien ja pienempien luokkien välillä. Valmistelussa tulisi ottaa huomioon muun muassa opetustilojen ja opettajien saatavuus, yhteistyö eri toimijoiden välillä sekä vaikuttavuustutkimus yhdessä kumppaneiden kanssa. Johtoryhmä tarkastelee ja pohtii myös seuraavia politiikkatoimia ja linjauksia osana ohjelmaa:

- Hyvinvointialueen kanssa tehtävän yhteistyön tiivistäminen varhaiskasvatuksessa, kouluilla ym. Kouluilla on tarvetta sote-alan ammattilaisten työlle
- Varhaiskasvatuksen saatavuuden ja osallistumisasteen tarkastelu
- Kaksivuotisen esiopetuskokeilun seuranta ja suositukset valmistuvien tutkimusten perusteella

- Uusi tiedolla johtamisen malli avaa mahdollisuuksia paremmin ennaltaehkäisevään toimintaan
- Koulujen resurssien tarkastelu ja niiden vaikuttavuuden tutkiminen⁷
- Koulujen organisoinnin, käytäntöjen ja johtamisen tarkastelu (esim. myöhennetyt koulupäivät⁸, kouluruokailu⁹, koulujen asenneilmapiiri ja toimintakulttuuri¹⁰, edistetään opiskelijaryhmien sisäistä ja niiden välistä ryhmäytymistä, otetaan paremmin huomioon opiskelijoiden eriävät taustat¹¹ sekä tarjotaan opettajille täydennyskoulutusta¹²).
- Iltapäivätoiminnan maksuttomuus ja laajentaminen vanhemmille oppilaille
- Oppilaaksiottoalueiden tarkastelu ja muokkaaminen, jotta oppilas pohjaa saadaan monipuolistettua
- Eriyttävien luokkien korvaaminen valinnaisilla tunneilla (esim. musiikkiluokat, matematiikan tasoerotellut luokat) sekä laajemmin harkitut ryhmittelykäytännöt, kuten avoimet alut.
- Huolehditaan riittävästä oppilashuollosta, oppilaanohjauksesta sekä terveystalvasta
- Kouluihin tuodaan palvelupiste (ns. parental corner), jossa vanhemmat saavat tietoa laajemmin yhteiskunnasta
- Toteutetaan Tasa-arvo teoiksi ja todeksi -mallia (ks. Saarinen et al. 2021)
- Edistetään opiskelijaryhmien sisäistä ja niiden välistä ryhmäytymistä ja otetaan paremmin huomioon opiskelijoiden eriävät taustat¹³
- Luontevahvuuksiin perustuvien opetusmenetelmien kehittäminen¹⁴
- Opettajasegregaation riskiin reagoiminen ennakoivasti

⁷ Esimerkiksi kansainvälisten tutkimusten mukaan pienempi oppilasryhmien koko on lisännyt merkittävästi oppilaiden elinikäisiä tuloja, palkkoja sekä parantanut heidän koulutustasoaan (Frederiksson, Öckert, and Oosterbeek 2013; Krueger 1999).

⁸ Tutkimusnäyttö viittaa myöhennettyjen koulupäivien parantavan oppimistuloksia (Carrell, Maghakian, and West 2011; Edwards 2012; Cortes, Bricker, and Rohlf 2012), vaikka kaikissa tutkimuksissa ei havaita vaikutusta (Hinrichs 2011).

⁹ Kouluruokailulla voidaan saavuttaa merkittäviä ja pitkään kestäviä terveydellisiä ja kognitiivisia hyötyjä sekä parantaa oppimistuloksia (Anderson, Gallagher, and Ramirez Ritchie 2018; Hinrichs 2010; Frisvold 2015). Tulisi selvittää esimerkiksi aamu- ja välipalojen mahdollisuutta.

¹⁰ Ks. esim. Huilla, 2022. Esimerkiksi voitaisiin tiedottaa painotetusta opetuksesta useammilla kielillä, panostaa koulun ja kodin yhteistyöhön sekä puuttua rasismiin tietoisesti ja avoimesti.

¹¹ Ks. esim. Oittinen, Peltola, and Bernelius (2022). Huomioidaan, että yhteiskunnallisen eriytymisen ja eriarvoistumisen seuraukset koskevat joitakin nuoria voimakkaammin kuin toisia. Keskustelua siitä, miten sosiaaliset erot vaikuttavat oppilaiden arkeen ja synnyttävät erotteluja opetustilanteiden ohella koulun vapaammissa tiloissa ja vapaa-ajalla. Oppilaita tutustutetaan erilaisiin alueisiin ja harrastusmahdollisuuksiin.

¹² Täydennyskoulutusta voitaisiin tarjota koulun henkilöstölle monenlaisista taustoista tulevien oppilaiden kohtaamisesta, opettajien ja oppilaiden välisten avointen vuorovaikutussuhteiden edistämisessä. Opettajia voitaisiin myös tukea, jotta oppilaiden reflektoinnille ja kysymyksille annettaisiin opetuksessa tarpeeksi tilaa sekä siihen, miten tuetaan kaikkien oppilaiden tavoitteellista koulunkäyntiä riippumatta heidän taustastaan.

¹³ Oittinen, Peltola, and Bernelius (2022).

¹⁴ Ks. esim. Kaisa Vuorinen, 2022.

Kustannukset

- 2023: 159 600 euroa
- 2024: 191 000 euroa
- 2025: 179 000 euroa

Toiminnan rahoitusta ja toimenpiteitä mietitään johtoryhmässä vuosittain. Summat ovat vain arvioita kustannuksista.

5.3. Hyvinvointia koulutuksesta, työllisyydestä sekä terveydestä

5.3.1. Koulutus ja työllisyys

Tausta

Koronan aiheuttamissa poikkeusoloissa pitkäaikaistyöttömien määrä lisääntyi Vantaalla merkittävästi. Tällä hetkellä Vantaan ja Keravan kuntakokeilun asiakkaista noin puolet on pitkäaikaistyöttömiä.¹⁵ Vuoden 2021 loppupuolelta saakka Suomen talous on kehittynyt positiiviseen suuntaan. Talouden noususuhdanne on laskenut Vantaan työttömyysastetta, joka on vähentynyt hieman yli neljä prosenttiyksikköä. Pitkäaikaistyöttömien määrä on positiivisesta kehityksestä huolimatta säilynyt Vantaalla liki ennallaan. Myös verrattuna muihin pääkaupunkiseudun kaupunkeihin, Vantaan pitkäaikaistyöttömyys on vähentynyt huomattavasti hitaammin. Vantaan erityisinä haasteina nähdään pitkäaikaistyöttömien sekä muunkielisten työttömien suuri määrä. Täten Sosiaalisesti kestävä Vantaa strategiaohjelman yhtenä painopisteenä on työllisyyden parantaminen. Johtoryhmä tarkastelee ja pohtii seuraavia politiikkatoimia ja haasteita osana ohjelmaa:

- Nivelvaiheen työllistymistuki: Opintojen loppuvaiheessa ja opintojen päättyessä työmarkkinakiinnittymisen tukeminen työharjoittelutukien ja TE-palveluiden avulla.
- Etsitään innovatiivisia keinoja pitkäaikaistyöttömien aktivointiin: Esimerkiksi Aikuisopistossa jaetaan kurssien ylijäämäpaikat pitkäaikaistyöttömille.
- Miten Vantaan kaupunki voisi edistää työllisyyttä erityisesti haastavista lähtökohdista ponnistavien kohdalla sekä elämän nivelvaiheissa (harjoittelut, TET, oppisopimus, työntekijöiden monipuolinen tausta, koulutusvaatimukset, ulkomaiset tutkinnot ym.)?

¹⁵ Kuntakokeilun asiakkaita ovat työttömät työnhakijat, jotka eivät saa ansiosidonnaista työttömyysturvaa, vieraskieliset ja maahanmuuttajat sekä kaikki alle 30-vuotiaat. Kuntakokeilun asiakkuudessa on tällä hetkellä (13.06.2022) Vantaalla 11 141 asiakasta. TE-palveluissa palvelee noin 2600 vantaalaista työnhakijaa.

- Tasa-arvoisten rekrytointikäytäntöjen edistäminen: esimerkiksi anonyymi työnhaku
- Kunnan palkkojen nosto tietyissä tehtävissä: Palkkojen kasvattaminen kunnan työtehtävissä, joista on suuri pula (mahdollinen alueellinen painotus)
- Miten voimme parantaa Vantaan vetovoimaa työpaikkana (palkkaus, työolot, määräaikaiset vs. vakinaiset työntekijät, johto)?
- Työllistymispalveluiden alueellinen kohdentaminen MEK-alueille
- Lähiöhubi, joka toimisi tilana pienyrityksille ja etätyöntekijöille lähiössä. Tilassa voisi toimia myös yritysvalmentaja.
- Selvitetään mentoriohjelman mahdollisuutta, jossa luodaan rakenne haastavassa tilanteessa olevan henkilön ja ”mentoroitavan” välille.¹⁶
- Perustetaan laaja-alainen alueen Elinvoimaryhmä (työnimi), jossa tapaavat säännöllisesti alueen merkittävimmät toimijat välittäen tietoa ja muodostaen kullekin alueelle yhteisen vision/ tavoitteita sekä määrittäen toimenpiteitä, joilla tavoitteisiin päästään. Alueellinen jalkautuminen mahdollistaa alueiden erityispiirteiden ja erilaisten lähtökohtien huomioon ottamisen näiden visioiden ja tavoitteiden asettamisessa.

Koulutuksen rooli on keskeinen niin nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä, työllisyyden edistämässä kuin talouskasvussakin (Kivinen, Hedman, and Kaipainen 2007; Böckerman, Haapanen, and Jepsen 2019; Goldin and Katz 2009). Täten Sosiaalisesti kestävä Vantaa strategiaohjelman yhtenä painopisteenä on asukkaiden koulutuksen tukeminen. Johtoryhmä tarkastelee ja pohtii seuraavia politiikkatoimia ja linjauksia osana ohjelmaa:

- Oppilaitoskohtainen resurssitarpeiden määrittäminen toisen asteen koulutuksen osalta: positiivisen erityiskohtelun kohdentaminen S2-opiskelijamäärien tai muiden mittareiden mukaisesti.
- Joustavat oppimisen polut: toisella asteella yhtenä tavoitteena on joustavat oppimisen polut, jossa Varia ja lukiot tekevät entistä enemmän yhteistyötä ja opiskelijat voivat valita opintojaan vapaammin näiden muotojen välillä. Tavoitteena on se, ettei eriytyminen ala heti toiselle asteelle siirryttäessä ja tuodaan enemmän ihmisiä yhteen näistä kahdesta koulutuspolusta.

¹⁶ Rakenne voisi toimia erityisesti kotoutumisen välineenä. Esimerkiksi Tanskassa ja Norjassa punainen risti tekee yhteistyötä maahanmuuttoviraston kanssa mentorointiohjelmissa, joissa yhdistetään maahan tulleet paikallisten perheiden ja henkilöiden kanssa integroitumisen edistämiseksi. Myös Ruotsissa on kehitetty sosiaalisia innovaatioita, joissa ammattiliitot ja yritykset ovat kehittäneet maahanmuuttajille ”pikakaistoja” työelämään työvoimapula-aloille (ohjelmaan kuuluu muun muassa taitotaso-arviointi sekä julkisesti rahoitettu jatkokoulutus) (Karlsdóttir et al. 2017, s. 36; katso myös Yhdysvalloissa toimiva PeerForward (<https://www.peerforward.org/>) sekä SPR:n tekemää työelämämentorointia (<https://rednet.punainenristi.fi/node/58025>)).

- Opiskeluhuollon palveluiden jalkautuminen oppilaitosten arkeen ja mahdollisimman lähelle opiskelijoita
- Oppimiskampus: Vantaan Oppimiskampus on yksi kaupungin kärkihankkeista. Suunniteltu kampusalue sijoittuu Tikkurilan Jokiniemeen. Vantaan Oppimiskampus on ammatillisen ja jatkuvan oppimisen superkampus ja yhteistoimintaympäristö ja lisäksi myös potentiaalinen innovaatiotoiminnan keskittymä. Kampuksen toiminnallisen vision mukaan kampuksella räätälöidään koulutuspolkuja yritysten ja oppijoiden tarpeista lähtöisin. Kampuksen innovaatiot voivat täten olla uudenlaisia oppilaitosrajat ja –tasot ylittäviä koulutuspalveluita, saumattomia julkisen ja yksityisen sektorin yhteistoimintamalleja sekä muita työvoiman kohtaantoa tukevia ratkaisuja. Uudisrakennus Oppimiskampus sijoittuvat toisen asteen koulutuksen osalta Tikkurilan lukion 300 uutta lisäpaikkaa ja Vantaan Ammattiopisto Varian 1 300 opiskelijaa sekä Vantaan Aikuisopiston Tikkurilan toimipiste ja Aikuisopiston aikuisten perusopetus.

Muunkielisten suomenkielenopetus

Muunkielisten suomenkielenopetus Vantaan työllisyyspalveluissa

Kielitaidottomuudesta johtuva pitkittynyt työttömyys on yksi aikuisväestössä eniten eriarvoisuutta aiheuttava ongelma. Lisäksi sen vaikutukset näkyvät koko perheessä ja laajemmin yhteiskunnassa.

Työllisyyspalveluiden kuntouttava työtoiminta on saanut Suomi toisena kielenä -opetukseen MEK-rahoitusta jo muutaman vuoden ajan. Tämä on käytetty kahden opettajan työpanokseen valmennustaloille. Opetus on ostettu Vantaan aikuisopistolta. Opetus on kohdentunut pitkäaikaistyöttömille työnhakijoille ja se on ollut konkreettista, käytännön arkeen sijoittuvaa opetusta, josta on hyötynyt sekä asiakas että hänen lähipiirinsä.

Kuntouttava työtoiminta on lakisääteinen sosiaalipalvelu ja jatkossa sitä tuottaa Vantaa-Keravan hyvinvointialue, mikä vaikeuttaa toiminnan jatkamista nykyisessä muodossa. Samaan aikaan työllisyyspalveluissa on havaittu, että myös kotoutumisajan ylittäneet asiakkaat hyötyisivät S2-kielen konkreettisesta ja käytännönläheisestä opetuksesta. Vantaan Osaamiskeskuksessa on aiemmin toteutettu Opetusministeriön rahoituksella S2-koulutusta ostopalveluina, mutta rahoitusehtoihin tulleiden muutosten vuoksi palveluiden ostaminen ei hankerahoituksella ole enää mahdollista. Rahoitusta kotoutumisajan ylittäneiden S2-kielen opetukseen ei juuri ole tarjolla, ja samalla se on iso este työllistymiselle.

Lainsäädäntö on muuttumassa vieraskielisten palveluiden osalta ja osa palveluista tulee jatkossa kunnasta osa hyvinvointialueelta. Tulevan kotoutumislain uudistuksen myötä myös kuntien vastuu kotoutumisen edistämisestä kasvaa ja kunnan tulee tuottaa tai hankkia itsenäisesti suurin osa palvelutarjonnasta. Nyt olisi erinomainen aika pilotoida uudenlaisia malleja, joita voidaan juurruttaa osaksi kunnan peruspalveluja. Ehdotus myös toteuttaa valmistelussa olevan Vantaan kaupungin kotoutumisohjelman tavoitteita mm. palveluiden saavutettavuuden näkökulmasta sekä parantamalla kielenopetuksen työelämälähtöisyyttä.

Tarkoituksena on kehittää ja pilotoida kotoutumisajan ylittäneiden aikuisten kielenopetusta konkreettisesti osana asiakkaan työllistymispolkua. Nykyisin muulla rahoituksella toteuttava S2-opetus on pitkälti koulumuotoista, keskittyy lähinnä peruskielitaidon kerryttämiseen, eikä niinkään työelämälähtöiseen, ammattikielen osaamiseen. Tarvetta on nimenomaan toiminnalliselle, ammatillista suomea vahvistavalle kielenopetukselle, joka voidaan nivoa osaksi muunkielisten palveluita ja yritysyhteistyötä.

Osaamiskeskuksessa on aloittanut kesän 2022 aikana kaksi työpaikoille jalkautuvaa S2-omavalmentajaa, joiden tarkoitus on tukea asiakkaan kielellistä vahvistumista työkokeilu- tai työpaikalla. Työ tehdään tiiviisti Osaamiskeskuksen yritysyhteistyön suunnittelijoiden kanssa. Tavoitteena on tukea kiinnittymistä työelämään ja keventää työnantajan perehdytystyötä. Myös vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään -hanke linkittyy Osaamiskeskuksen kielenopetuksen kokonaisuuteen ja asiakkaita voidaan poluttaa Osaamiskeskuksesta hankkeeseen ja hankkeesta Osaamiskeskukseen.

Rahoituksessa on tarkoitus saada kaksi S2-kielenopettajan lisäresurssia kielenoppimisen tueksi ennen mahdollisen työpaikan saamista tai jopa työsuhteen alussa perehdytyksen aikana. Opetus ei olisi sidottu tiettyyn paikkaan, vaan sitä voitaisiin tarjota esimerkiksi yhteistyökumppaneiden, kuten asukastilojen, järjestöjen tai yrityskumppaneiden tiloissa. Opetus voisi tarpeen mukaan painottua alakohlaiseen suomen kielen opetukseen, erityisesti työvoimapula-aloille, esimerkiksi hoiva-alalle tai ravintola-alalle. Vastaavaa kielenopetusta ei toteuteta tällä hetkellä peruspalveluna, eikä sille ole muuta rahoitusta saatavilla.

Toiminnan vaikuttavuutta voitaisiin yleisellä tasolla arvioida yrityskumppaneiden ja asiakkaiden palautteiden perusteella ja tietenkin myös työllistymisten määrällä. Tarkemmat vaikuttavuusmittarit tulee asettaa, mikäli rahoitus saadaan ja toimintaa pystytään suunnittelemaan konkreettisemmin.

Tarkoituksena on pilotoida uudenlaista kielenopetuksen mallia, joka yhdistäisi S2-kielenopetuksen ja tarvittavan kielellisen tuen työmarkkinoille siirtymisvaiheessa. Malli tarjoaisi konkreettista tukea kielen oppimiseen työllistymisprosessin eri vaiheissa ja tukisi siirtymää esimerkiksi työkokeilusta työsuhteeseen. Mallia voitaisiin hyödyntää esimerkiksi työharjoittelun, kuntouttavan työtoiminnan tai jopa osa-aikaisen työsuhteen aikana. Toimintaan voivat hakeutua kaikki työttömät työnhakijat, joiden työllistymisen esteenä on kielitaidon puute. Mallia jatkokehitetään yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa, ja malli linkittyy yhteisöllisen kielenoppimisen tukemisen kokeiluun myös osaamiskeskuksessa järjestetyn vanhemmat mukaan toiminnan kautta.

Ehdotus mahdollistaisi myös sen, että kuntouttavan työtoiminnan asiakkaat, jotka ovat aina myös työllisyyspalveluiden asiakkaita, voisivat jatkossakin hakeutua palvelun piiriin osana kuntouttavaa työtoimintaa.

Yhteisöllisen kielenoppimisen tukeminen kirjastoissa ja asukastiloilla

Tarkoituksena on edistää yhteisöllistä kielenoppimista kirjastoissa ja asukastiloissa palkkaamalla kirjastoihin erikoiskirjastonhoitajia. Tällä hetkellä hankkeeseen on palkattu erikoiskirjastonhoitaja 1.1.2022-31.12.2023 Länsimäen kirjastoon ja toimintaa olisi tarkoitus laajentaa Koivukylä / Havukoski alueelle uuden erikoiskirjastonhoitajan avulla. Yhteisöllistä kielenoppimista tukee erikoiskirjastonhoitaja, jolla on pätevyys suomen opettamiseen toisena kielenä.

Toimintamalli on ollut suosittu Länsimäessä ja ryhmät ovat kokoontuneet viikoittain ja osallistuja on ollut yhteensä 30. Lisäksi on tarjottu yksilöopastusta 10 henkilölle yhteensä 61 kertaa. Työntekijä on aktiivisesti etsinyt asiakkaat, kuunnellut ja kartoittanut heidän tarpeitaan. Hankkeen työntekijällä on suuri merkitys hankkeen toteutuksessa, ja hankkeessa onkin jo neljäs ryhmä perusteilla. Toiminnassa on ollut erityistä se, että paikkana on kirjasto ja työntekijä osaa yhdistää suomen kielen opiskelun ja kirjaston palvelut, tilat ja aineistot. Kirjastontyöntekijät voivat myös ohjata kirjaston satunnaisia käyttäjiä mukaan toimintaan, ja kynnys on siten huomattavan matala verrattuna siihen, että mainostaisimme meille vieraampaa toimintaa jossakin muualla. Toiminta on myös kehittynyt tämän

kuluvan vuoden aikana ja olemme juuri aloittaneet muun muassa monikulttuuriset ja monikieliset opiskelijoita yhdistävät illanviihtot/iltapäivät.

Maahanmuuttajien tavoittaminen aktiivisesti tehtävään palkatun henkilön verkostojen kautta on ollut tärkeää. Ryhmiin olisi paljon tulijoita ja varsinkin iltaryhmät olisivat suosittuja. Kysyntää olisi huomattavasti enemmän saatavilla oleviin paikkoihin nähden. Uudenmuotoiselle oppimiselle näyttää tällä hetkellä olevan tarve niillä, jotka putoavat syystä tai toisesta ryhmämuotoisen opetuksen ulkopuolelle. Suomen kielen taidon merkitys on oleellinen seikka työllistymisen kannalta.

Rahoituksella palkataan Koivukylän kirjastoon kirjastonhoitaja, jonka tehtäväkenttänä on erityisesti lapsiperheisiin, vanhempiin ja alakoululaisiin painottuva lukutaitoja edistävän toiminnan järjestäminen kirjastossa ja asukastilalla. Lisäksi kehitetään uudentyyppistä kielikummi/puhekaveritoimintaa, jonka tavoitteena on kirjaston asiakkaiden suomen kielen aktivointi kirjaston kanssa yhteistyötä tekevien aktiivisten vapaaehtoisten avulla. Hankkeessa tehdään aktiivista yhteistyötä muiden alueella olevien tahojen ja hankkeiden kanssa, kuten tulevien yhteisökehittäjien, Lähiöliikuttajien, Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään hankkeen sekä Taloyhtiöklubin kanssa.

Kustannukset

- 2023: Työllisyyspalveluiden Suomi toisena kielenä -opetukseen 128 000 €. Opetus ostetaan Vantaan aikuisopistolta. Kustannukset kohdistuvat vain vuodelle 2023.
- 2023: erikoiskirjastonhoitajan palkka, 47 000 euroa. Kustannukset kohdistuvat vain vuodelle 2023.
- Työllisyyspalveluiden ja kirjastojen S2-opetuksen jatkoa mietitään siis uudelleen vuoden 2023 aikana ja johtoryhmä pohtii vaihtoehtoisia tapoja toteuttaa S2-opetusta vuosille 2024–2025.

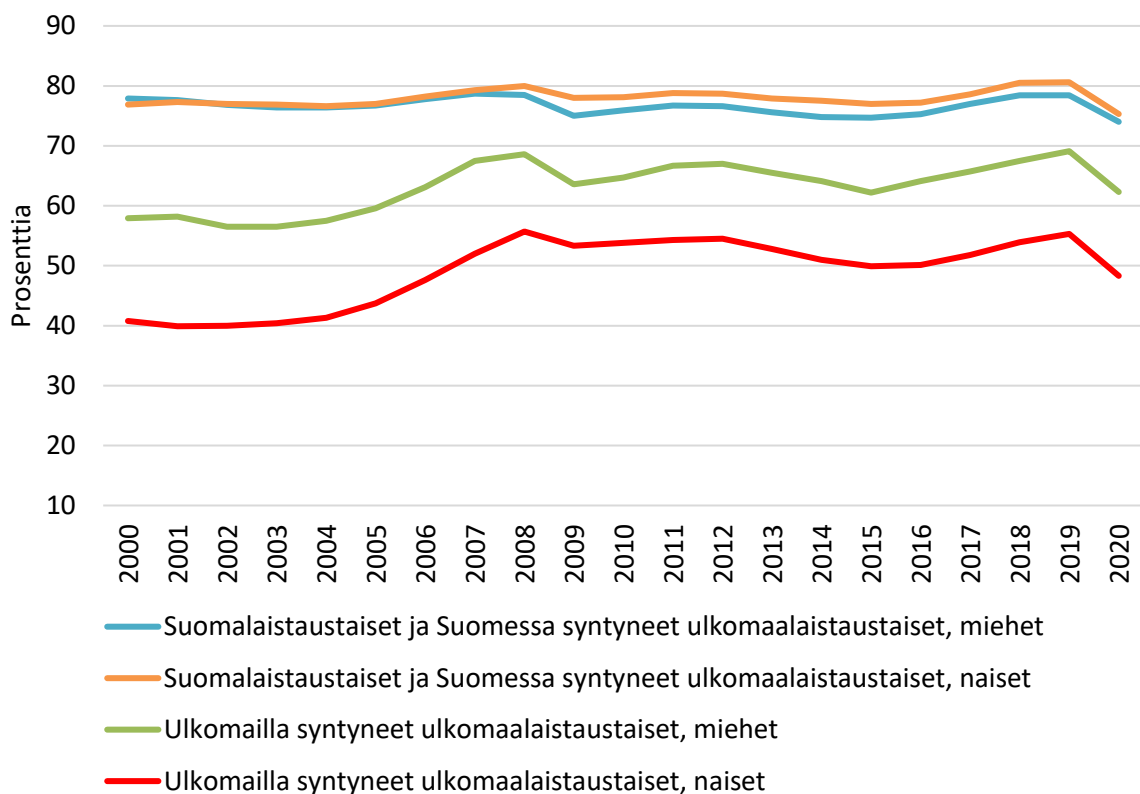
Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään

Vuonna 2018 OECD totesi, että Suomessa tulisi kiinnittää erityistä huomiota maahanmuuttajataustaisten naisten ja lasten kotoutumiseen. Myös tällä hetkellä valmisteltavassa kotoutumislain kokonaisuudistuksessa kiinnitetään erityishuomiota maahan muuttaneiden naisten työllisyyden edistämiseen¹⁷. Ulkomailla syntyneiden naisten työllisyysaste oli vuonna 2019 noin 55 prosenttia, kun ulkomailla syntyneiden miesten työllisyysaste oli noin 69 prosenttia. Lisäksi ulkomailla syntyneiden naisten työllisyysaste oli 23 prosenttiyksikköä pienempi kuin Suomessa syntyneiden

¹⁷ Ks. [HE laiksi kotoutumisen edistämisestä ja siihen liittyviksi laeiksi \(valtioneuvosto.fi\)](#) (viitattu 14.9.2022).

naisten (kuvio 5). Ei-työllisissä äideissä on runsaasti vähän koulutettuja, vain vähän työkokemusta omaavia ja heikosti suomea osaavia. Lähi-idästä ja Pohjois-Afrikasta lähtöisin olevien koulutustaso on erityisen matala. Nuorimman lapsen ollessa 3–6 vuotta suurin osa suomalaistaustaisista äideistä on jo töissä, mutta ulkomaalaistaustaisista vain joka toinen (Larja 2018). Maahanmuuttajataustaisten oppilaiden osaaminen matematiikassa, lukutaidossa ja luonnontieteissä 15 vuoden iässä on selvästi heikompaa kuin kantaväestön osaaminen (VTV 2015).

Kuvio 5. Työllisyysaste, %.¹⁸

Lähde: Kotoutumisen indikaattorit -tietokanta, 2020. Lisätieto: 18–64-vuotiaiden työllisten osuus samanikäisestä väestöstä, tilaston viiteajankohta on vuoden viimeinen viikko (25.–31.12.).

Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään -toimintamallissa maahan muuttaneet vanhemmat opiskelevat esimerkiksi suomen kielen alkeita ja matematiikan perustaitoja yhdessä peruskoululuokan lasten kanssa 2–3 päivänä viikossa. Lisäksi vanhemmat opiskelevat suomen kieleen, yhteiskuntaan, kulttuuriin ja kotoutumiseen liittyviä sisältöjä S2-valmentajan johdolla. Huoltajan on helppo osallistua

¹⁸ Eri menetelmistä ja määritelmistä johtuen työvoimatutkimuksen ja rekisteripohjaisen työssäkäyntitilaston työllisyys- ja työttömyysasteet eroavat toisistaan, mutta ulkomaalaistaustaisten naisten heikko työmarkkina-asema tulee esiin molemmista lähteistä.

toimintaan, kun se järjestetään siellä koulussa, missä oma lapsi on. Toimintaan voi osallistua myös alle kouluikäisen lapsen kanssa, mikä madaltaa osallistumisen kynnyistä. Keväällä vanhempia tuetaan löytämään työkokeilupaikka, jonka kautta he saavat kokemusta suomalaisesta työelämästä.

Toimintamalli on ollut käytössä Vantaalla vuodesta 2017 alkaen. Toiminnan tarve on huomattu ja toiminta on laajentunut vuosien aikana uusiin kouluihin. Toimintaa on kehitetty ja laajennettu pitkäjänteisesti siten, että tällä hetkellä toimintaa on kuudessa koulussa. Toimintaa olisi tarvetta laajentaa vielä Havukoski/Koivukylä alueelle, jolloin mukana olisi seitsemän koulua. Tähän asti toimintamalli on toiminut ESR-, OPH- ja OKM-rahoituksella. Toimintaa on alusta alkaen tehty siitä näkökulmasta, että siitä saataisiin osa Vantaan kaupungin vakituista toimintaa. Vuonna 2022 hanke on siirtynyt yhä vahvemmin Vantaan kaupungin toiminnaksi osaksi Vantaan osaamiskeskusta ja toimintaa on rahoitettu vuonna 2022 myös Vantaan kaupungin MEK-rahoituksella. Perusopetus on edelleen vahvasti sitoutunut toimintamalliin ja näkee sen hyödyt niin oppilaille, huoltajille kuin kouluillekin.

Muun muassa kotoutumislain kokonaisuudistuksen valmisteluissa on tuotu esille, kuinka erityisesti maahan muuttaneiden naisten tai äitien yhteiskuntaan kiinnittyminen tukee lasten ja koko perheen hyvinvointia ja kotoutumista. Ohjelman vaikuttavuudesta ei ole tehty varsinaista tutkimusta, mutta hanke on saanut erittäin positiivista palautetta osallistujilta¹⁹, noin puolet on jatkanut opintojaan eteenpäin²⁰, opiskelijoiden kielitaito kehittyi selvästi sekä hankkeella on havaittu olevan kyselyiden mukaan myönteisiä vaikutuksia osallistuneille (itsetunnon vahvistuminen, yhteiskuntaan osallistuminen, ystävien saaminen, omien vahvuuksien löytäminen)²¹. Uskomme, että toimintamalli tukee siis myös lasten ja koko perheen hyvinvointia ja kohdistuessaan MEK-alueille myös vähentää segregaatiota.

Toimintamalli voi olla todellisen integroitumisen alku ja muuttaa vanhempien sosioekonomista asemaa, kun vanhempia tuetaan itselle sopivan työkokeilupaikan ja muun jatkopolun löytämisessä. Toiminnan tuloksena mukana olevien vanhempien kielitaito kehittyy ja he tutustuvat suomalaiseen koulujärjestelmään, työelämään ja yhteiskuntaan. Myös vanhempien ymmärrys varhaiskasvatuksesta ja sen tärkeydestä ja merkityksellisyydestä lisääntyy. Kodin ja koulun välinen yhteistyö vahvistuu, kun

¹⁹ Ks. Äitien tarinat ja tulevaisuuden haaveet -video: [Äitien tarinat ja tulevaisuuden haaveet - YouTube](#) (haettu 27.06.2022).

²⁰ Ks. hankkeen tuotekortti: [Äidit mukaan tuotekortti.ai \(aiditmukana.fi\)](#) (haettu 27.06.2022) sekä [Äidit mukaan tuotekortti.pdf - Google Drive](#) (haettu 27.06.2022).

²¹ Ks. hankkeen loppuseminaarin sivut, joissa on linkkejä mm. opinnäytteisiin: [Hankkeen loppuseminaarisivu – Äidit mukana \(aiditmukana.fi\)](#) (haettu 27.06.2022).

vanhemmat oppivat ymmärtämään suomalaista koulujärjestelmää ja tutustuvat paremmin oman lapsensa kouluun ja henkilökuntaan, jolloin he pystyvät tukemaan lapsiaan paremmin koulunkäynnissä.

Vanhemman osaamisella ja koulutustaustalla on suuri merkitys myös lasten koulussa menestymiseen. Pitkällä aikavälillä toimintamalli lisää työvoimaa ja tuo sitä kautta yhteiskunnalle säästöjä. Osallistujien itsetunto, minäkuva ja yhteiskunnallisen osallisuuden kokemukset vahvistuvat. Lasten tuntemukset äitien opiskelusta ovat olleet myönteisiä ja kannustavia. Toimintaan osallistuvien vanhempien elinympäristö laajenee ja he tutustuvat paremmin oman asuinalueensa palveluihin.

Toimintamalli on huomioitu laajasti ja se on herättänyt paljon mielenkiintoa. Toimintamallin edustajat on kutsuttu Linnan juhliin, toimintamalli on huomioitu erilaisilla palkinnoilla (Kuntatyö 2030 kehittämistyöpalkinto, Cygnaeus-palkinnon finalisti), ja toimintaa on pyydetty esittelemään monissa eri konferensseissa ja tapahtumissa niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin. Toimintamalli on ollut monen eri tutkimuksen ja selvityksen sekä median kiinnostuksen kohteena. Myös Espoossa ja Helsingissä on käynnistetty Vantaan toimintamallin pohjalta vastaavaa toimintaa.

Kustannukset

Hanke toimii tällä hetkellä kuudessa koulussa, jotka sijaitsevat seuraavilla alueilla: Länsimäki (Rajakylän koulu), Hakunila (Lehtikuusen koulu), Mikkola (Mikkolan koulu), Myyrmäki (Kaivokselan koulu), Tikkurila (Jokiniemen koulu) ja Veromäki (Veromäen koulu). Toiminta on hyvin vakiintunut näissä kouluissa ja koulut ovat sitoutuneita toimintaan. Lisäksi on tunnistettu tarve laajentua Havukosken alueelle (esim. Kytöpuiston koulu), jolloin toiminnassa olisi mukana seitsemän koulua. Mikäli jokin em. kouluista on MEK-alue-rajauksen ulkopuolella, niin tässä tapauksessa toimintaa voisi olla mahdollista laajentaa sen sijasta johonkin toiseen kouluun, joka olisi myös MEK-ohjelmaan sopiva. Esitettyyn toimintaan tarvitaan viisi S2- valmentajaa ja projektiasiantuntija. Opettajille, joiden luokassa on toimintaan osallistuvia vanhempia, maksetaan pieni korvaus. Lisäksi muita kuluja ovat toimitilakulut, ulkopuoliset ostopalvelut, vanhempien oppimateriaalit, ryhmätoiminnan tilavuokrat, muut ryhmien toimintakulut (esim. vierailut, materiaalit, viestintäkulut ja matkakulut. Tällä hetkellä hankkeella on rahoitus 5/2023 asti Opetus- ja kulttuuriministeriöstä ja vuodelle 2022 on saatu lisäksi rahoitusta Myönteisen erityiskohtelun määrärahasta. Tällä hetkellä toiminnalle ei ole rahoitusta 6/2023 lähtien ja Myönteisen erityiskohtelun määrärahasta haetaan alla olevan budjetin mukaista rahoitusta nykyisen rahoituksen päättymisen jälkeen ajalle 6/2023–12/2025.

Taulukko 2. Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään hankkeen kustannukset

	2023	2024	2025	Yhteensä
Henkilöstökulut 6 hlöä (5 S2-valmentajaa + projektiasiantuntija)	212 000	349 000	349 000	910 000
Opettajien korvaukset	7 600	9 700	9 700	27 000
Toimitilakulut, kaluste- ja tarvikehankinnat	3 000	4 000	4 000	11 000
Ulkopuoliset ostopalvelut	4 000	8 000	8 000	20 000
Vanhempien oppimateriaalit	2 000	2 000	2 000	6 000
Ryhmätoiminnan tilavuokrat	3 000	4 000	4 000	11 000
Muut ryhmätoiminnasta aiheutuvat kulut	4 000	8 000	8 000	20 000
Viestintäkulut	1 500	2 000	2 000	5 500
Matkakulut	1 000	2 000	2 000	5 000
Yhteensä	238 100	388 700	388 700	1 015 500

Aikuisopiston Elämästä kiinni Suomessa -sparraus maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille

Elämästä kiinni Suomessa -sparraus tähtää maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja elämänlaadun kohentamiseen. Sparraus täydentää Aikuisopistossa suoritettuja opintoja tarjoamalla tukea, ohjausta ja valmennusta opiskelijan eri elämänalueilla.

MEK-rahoituksella palkataan kokoaikainen yhteisöpedagogi/valmentaja. Hänen työkuvaansa kuuluu opiskelijoiden ohjaaminen ja avustaminen esimerkiksi taloudellisissa ja opintososiaalsiin etuuksiin liittyvissä kysymyksissä sekä ohjaus palveluiden ja vapaa-ajan toimintojen piiriin. Yhteisöpedagogilla on vahva kulttuurinen osaaminen ja hän tuntee Vantaan kaupungin palvelut sekä kolmannen sektorin toimijat. Yhteisöpedagogin työ on jalkautuvaa: Aikuisopistolla tapahtuvan yksilö- tai ryhmämuotoisen työn lisäksi hän voi liikkua opiskelijoiden mukana esimerkiksi harrastuspaikoissa.

Sparrauksen kohderyhmänä ovat Aikuisopiston maahanmuuttajataustaiset opiskelijat muun muassa lukutaitokursseilta, äiti-lapsi-kursseilta sekä aikuisten perusopetuksesta.

Elämästä kiinni Suomessa -sparraus linkittyy Aikuisopistossa mahdollisesti toteutettavaan Vamos Goal -yhteistyöhankkeeseen, jonka kohderyhmänä ovat aikuisten perusopetuksen nuoret opiskelijat. Tämä hanke voidaan toteuttaa, rahoitusta saataessa, vaikka Vamos Goal -yhteistyöhanke ei toteutuisikaan. Elämästä kiinni Suomessa tukee erityisesti muiden maahanmuuttajakoulutusten opiskelijoita. Kohderyhmässä on myös työelämän ulkopuolella olevia kotiaiteja, joiden tilanteeseen on valtakunnallisestikin toivottu kiinnitettävän erityistä huomiota. Tässä kohdin Elämästä kiinni

Suomessa tekee tiivistä yhteistyötä Maahanmuuttajapalveluiden koordinoiman Vantaan kotoutumisen johdantojakson pilottikokeilun kanssa.

Kustannukset

- Yhteisöpedagogi / valmentaja, 45 000 €. Kustannukset kohdistuvat vuodelle 2023. Toiminnan jatkoa mietitään uudelleen vuoden 2023 aikana.

5.3.2. Terveys

Tausta

Liikunnan mittavat vaikutukset ulottuvat niin psyykkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin, sairauksien ja syrjäytymisen ennaltaehkäisyyn kuin arjessa jaksamiseen ja toimintakyvyn rakentamiseen ja ylläpitämiseen koko elinkaaren laajuudelta. Liikunnan on todettu myös parantavan koulumenestystä (esim. Ishihara et al. 2020) ja liikuntaharrastuksissa luodaan pohjaa usein elinikäisille kaveruussuhteille liikunnallisen ja terveellisen elämäntavan omaksumisen ohessa. Lähiöt liikkeessä- hankkeen toisessa osiossa, jonka keskiössä on urheilujoukkueiden perustaminen kouluille, pyritään luomaan näitä edellytyksiä niille, joilla näitä mahdollisuuksia ei muutoin välttämättä olisi perheen sosioekonomisten syiden vuoksi. Tällä tavoin pyritään mahdollistamaan tasa-arvoinen tilaisuus kaikille kuulua osaksi yhteisöä ja ennaltaehkäisemään syrjäytymistä varhaisessa vaiheessa.

Hankkeen toisessa, lähiliikuttajat- osiossa liikunnan vaikutuksia pyritään saamaan esille toimintakyvyn ja liikunnallisen aktiivisuuden lisääntymisen muodossa (höntsäilyn hyödyt, ks. Kopomaa and Salasuo 2020). Ikääntyneiden kohderyhmässä pyritään lisäämään sosiaalista aktiivisuutta ja ennaltaehkäisemään yksinäisyyttä, jota saattaa esiintyä työelämän loputtua. Työikäisten kannalta liikunnan merkitys tulee esiin siinä, miten toimintakykyä ylläpidetään ja kuinka sillä ehkäistään elintapasairauksia, kun taas työttömien kohdalla on tärkeää tarjota monipuolisesti matalan kynnyksen liikuntaa ja toimintaa välttääksemme yhteiskunnasta vieraantumisen ja vahvistaaksemme yksilön pystyvyyden ja yhteenkuuluvuuden tunnetta.

Lähiöt liikkeessä – koulujen urheilujoukkuetoimintaa ja lähiliikuntaa asukkaille

Hankkeen tavoitteet

Lähiöt liikkeessä -hankkeessa edistetään asukkaiden liikunnallista elämäntapaa lähiliikunnan ja koulujen urheilujoukkue toiminnan avulla. Hankkeessa toteutetaan omaehtoista vertaisohjaamiseen perustuvaa lähiliikuntaa sekä ohjattua koululaisurheilua myönteisen erityiskohtelun alueilla. Hankkeen tavoitteena on ennaltaehkäistä liikkumattomuudesta koituvia terveystkustannuksia, vahvistaa asukkaiden yhteisöllisyyttä liikunnan avulla sekä tarjota lapsille ja nuorille mahdollisuutta osallistua koulujen omiin urheilujoukkueisiin.

Olemme liikunnan palvelualueen ulkokuntosalien kyselyn (2021) vastauksissa huomanneet, että monilla asukkailla on hyvin rajallinen tieto siitä, millaisia liikuntamahdollisuuksia lähiympäristössä on tarjolla. Lisäksi Tasa-arvoista sporttia -hankkeessa (2021–2022) todettiin, että maahan muuttaneilla asukkailla, erityisesti naisilla, on hyvin suuri kynnys tutustua liikuntapaikkoihin itsenäisesti. Lapsille ja nuorille on tarjolla paljon matalankynnyksen harrastus- ja kerhotoimintaa, mutta liian usein pienituloisten perheiden lapset jäävät kilpailullisen urheilutoiminnan ulkopuolelle (Puronaho 2014). Haluamme Lähiöt liikkeessä -hankkeen avulla madaltaa näitä liikkumisen esteitä sekä luoda yhdenvertaisia liikunnallisia kokemuksia riippumatta siitä, millainen henkilön sosioekonominen tausta on.

Lähiöt liikkeessä -jakaantuu kahteen osa-alueeseen: 1) lähiliikuttajiin ja 2) koulujen urheilujoukkue toimintaan. Hankkeessa toimii kokonaisuudessa kolme projektikoordinaattoria, joista kahden projektikoordinaattorin pääasiallinen tehtävä on koordinoida ja käynnistää matalankynnyksen ja vertaisohjaamiseen perustuvaa lähiliikuntatoimintaa myönteisen erityiskohtelun alueille. Kolmas projektikoordinaattori koordinoi koulujen urheilujoukkue toimintaa valituilla pilottikouluilla.

Osa-alue 1: Lähiliikuttajat

Projektikoordinaattorit muodostavat vertaisohjaajien (lähiliikuttajien) avulla itsenäisesti toimivia liikuntaryhmiä eri kohderyhmille (nuoret, nuoret aikuiset, työikäiset ja seniorit) myönteisen erityiskohtelun alueille. Vertaisryhmät tapaavat säännöllisesti asuinalueiden lähiliikuntapaikoilla ja ulkokuntosaleilla sekä vierailevat liikuntatiloissa. Vertaisryhmät valitsevat itsenäisesti harrastettavat liikuntalajit ryhmän toimintakyvyn ja toiveiden perusteella. Tavoitteena on, että liikuntalajeissa keskitytään niihin lajeihin, joita vertaisliikuntaryhmän lähiympäristössä on mahdollista harrastaa (esim. voimaharjoittelu, juoksu, kortteli- ja sauvakävely, jalkapallo, ulko- ja sisäsähly, koripallo, ultimate ja frisbeegolf, uinti, petanque, luontoretkeily, luistelu, hiihto, lumikenkäily).

Lähiliikunnan osalta kohderyhmien tavoittamisessa ja liikuntaryhmien muodostamisessa käytetään jo olemassa olevia yhteistyöverkostoja ja -muotoja, kuten nuorisotiloja, etsivää nuorisotyötä, asukastiloja, seurakuntia ja uskonnollisia yhteisöjä sekä yhdistyksiä. Lähiliikuttajat tekevät yhteistyötä alueiden koulujen, päiväkotien, oppilaitosten ja terveyspalveluiden sekä jo olemassa olevien liikuntaan kannustavien palveluiden kanssa (esim. Liikkuva päiväkotia ja Liikkuva koulu, Liikkuva opiskelu, Sporttikaverit, Harrastusten Vantaa, Hobihobi, Hyvinvointimentorointi).

Tärkeänä kohderyhmänä lähiliikuttajissa ovat maahanmuuttajataustaiset naiset ja tytöt, joille luodaan turvallisia vertaisliikuntaryhmiä. Nais- ja tyttötyössä tehdään tiivistä ja kulttuurisensitiivistä yhteistyötä kotouttamista edistävien yhdistysten kanssa (esimerkiksi Niceheartsin tyttöjen tila). Lähiöt liikkeessä -hankkeeseen pyritään palkkaamaan vähintään yksi projektikoordinaattori, jolla on tuntemusta erilaisista kulttuuritaustoista ja puhuu vähintään yhtä Vantaalla puhuttavaa vähemmistökieltä.

Vertaisohjaajille eli lähiliikuttajille tarjotaan liikunta- ja ohjauskoulutusta ryhmien ohjaamiseksi. Vertaisohjaajat palkitaan liikuntapaikkojen ilmaislipuilla ja varustepaketilla. Tavoitteena on luoda liikuntaryhmistä mahdollisimman pitkälle itsenäisesti toimivia ryhmiä, jotka jatkavat toimintaa myös hankkeen päätyttyä. Lähiliikuttajien viestinnässä ja markkinoinnissa hyödynnetään olemassa olevia kanavia, kuten asukastiloja, kirjastoja, nuorisotiloja sekä sosiaalista mediaa. Lisäksi projektikoordinaattorit järjestävät säännöllisesti pop-up -lähiliikuntatapahtumia (esim. kauppakeskuksissa, toreilla, liikuntapaikoilla ja kirjastoissa). Pop up -lähiliikuntatapahtumissa tehdään yhteistyötä sosiaali-, terveys-, asukas-, kulttuuri-, elinkeino- ja työllisyyspalveluiden sekä paikallisten yritysten kanssa.

Osa-alue 2: Koulujen urheilujoukkueet

Toimintamallin pilotointi suoritetaan valittuihin (MEK-alueet) pilottikouluihin, joihin perustetaan noin 8 kpl koulujen omia urheilujoukkueita. Toiminta tulee pilottivaiheessa tavoittamaan arviolta 160–200 lasta sekä heidän vanhempiaan. Projektikoordinaattori vastaa toiminnan käynnistämisestä, yhteistyöverkostojen luonnista, koulutusten järjestämisestä sekä muista toimintaan liittyvistä työtehtävistä.

Joukkueille valitaan omat asiantuntevat valmentajat, jotka vastaavat laadukkaasta valmennuksesta sekä joukkue toiminnasta. Joukkueiden valmennuksessa tehdään yhteistyötä paikallisten urheiluseurojen kanssa, ja tavoitteena on, että valmennus joukkueille toteutuisi heidän kauttaan.

Valituissa kouluissa selvitetään mille lajille olisi eniten kysyntää ja joukkueet muodostetaan oppilaskyselyn selvityksen kautta. Tulevaisuudessa mallia voidaan laajentaa ja räätälöidä myös toiselle asteelle ja luoda joukkueita esim. Vantaan Kortteliliigan sarjoihin.

Koulun joukkue harjoittelee noin kolme kertaa viikossa sekä osallistuu paikalliseen aluesarjaan. Toiminnan kautta tuetaan positiivista ryhmäytymistä ja pyritään luomaan pitkäaikaisen harrastamisen malli, joka kestäisi koko peruskoulupolun sekä myös mahdollisesti jatkuisi toiselle asteelle. Näin tuettaisiin pitkäaikaisten kaveruussuhteiden muodostumista, joka on vahva positiivinen tekijä lasten ja nuorten kasvussa ja kehityksessä.

Joukkueiden kautta lapset ja nuoret voivat myös ohjautua muuhun seuratoimintaan urheiluseurojen stipendien kautta ja näin lapsilla on mahdollista edetä omissa unelmissaan. Lisäksi koulujen omat urheilujoukkueet tukevat lasten koulumyönteisyyttä, ylpeyttä omasta koulusta ja asuinalueesta sekä yhdistävät vanhempia alueellisissa pelitapahtumissa ja muussa joukkuetoiminnassa. Tavoitteena on, että koulujen urheilujoukkuetoiminnassa mukana olevat lapset sitoutuisivat myös hoitamaan opintonsa kunnolla. Näin ennalta ehkäistään mahdollista syrjäytymistä varhaisessa vaiheessa.

Koulujoukkuetoiminnan kautta lapset ja nuoret harjoittelisivat vastuunottoa omista opinnoistaan ja elämästään turvallisessa ympäristössä. Koulujoukkueiden toimintaan voi tulla mukaan myös lapsia ja nuoria, jotka haluavat toimia mukana joukkueen oheistoiminnassa, kuten joukkueiden huoltajina, sosiaalisen median tuottajina, tapahtumissa vapaaehtoisina sekä avustavissa tehtävissä pelimatkoilla. Toimintaan halutaan vahvasti mukaan lapsien vanhempia eri rooleissa, kuten apuvalmentajina, joukkueenjohtajina sekä talkooapuna ja varainkeruussa. Vanhemmille tarjotaan koulutusta näiden edellä mainittujen asioiden hoitamisessa. Koulujen urheilujoukkuetoiminnassa tehdään tiivistä yhteistyötä mm. perusopetuksen, Vantaan Varian, paikallisten seurojen ja valtakunnallisten lajiliittojen kanssa.

Joukkueissa noudatetaan kaikki pelaa -periaatetta ja kaikelle kiusaamiselle sekä syrjinnälle on nollatoleranssi. Toiminnassa hyödynnetään turvallisen tilan periaatteella, johon kaikki osallistujat sitoutuvat. Toiminta on lapsille ja nuorille maksutonta.

Hankkeen seuranta ja vaikuttavuus

Hankkeen tavoitteena on kouluttaa vuoden aikana 20 vertaisohjaajaa (lähiliikuttajaa) sekä perustaa

10 lähiliikuntaryhmää. Ryhmiin osallistuu arviolta 80–100 osallistujaa vuodessa.

Lähiliikuntatapahtumia järjestetään 6–8 kpl vuoden aikana. Lähiliikuntaryhmien seurauksena osallistujien terveydentila, fyysinen jaksaminen ja pystyvyyden tunne paranevat, osallistujien kokemus yksinäisyydestä vähenee sekä he kokevat turvallisuuden tunteen ja yhteisöllisyyden vahvistuvan. Osahankkeen tavoitteiden toteutumista arvioidaan tekemällä osallistujille toiminnan aloitus- sekä päätöskartoitus. Tavoitteiden toteutumista arvioidaan myös havainnoimalla ja teettämällä toimintaan osallistujille tyytyväisyyskysely toimintakauden aikana.

Urheilujoukkueisiin osallistuu arviolta 160–200 lasta ja nuorta sekä heidän huoltajiaan. Osahankkeen vaikutuksina oppilaiden koulumyönteisyys kasvaa, oppilaiden psyykinen hyvinvointi paranee ja fyysinen aktiivisuus lisääntyy. Laaja-alaisesti urheilujoukkue toiminnan avulla ehkäistään nuorten syrjäytymistä ja osattomuuden kokemusta. Urheilujoukkueiden ansiosta osallistujille muodostuu vähintään yksi mielekäs ja harrastus, jonka kustannukset eivät muodostu esteeksi harrastamiselle. Osahankkeen tavoitteiden toteutumista seurataan alku-, -seuranta ja -päätyöskyselyllä, jonka tuloksia voidaan verrata kouluterveyskyselyyn (aihealue: Hyvinvointi, osallisuus ja vapaa-aika).

Kustannukset

Taulukossa 3 esitetään hankkeen kustannukset vuosille 2023–2025.

Taulukko 3. Lähiöt liikkeessä -hankkeen kustannukset, 2023–2025, euroa.

	2023	2024	2025
3 projektikoordinaattoria/12 kk	135 000	135 000	135 000
Liikuntavälineet ja lähiliikuttajien varustepaketit	7 500	7 500	7 500
Ostopalvelut ja koulutuskulut	5 000	5 000	5 000
Lähiliikunta-tapahtumat (6-8 kpl / vuosi)	4 000	4 000	4 000
Valmennuskulut (a 35 €/h, 40 vko x 32 harjoitusta)	44 800	44 800	44 800
Matkakulut (150 €/pelimatka x 80 peliä)	12 000	12 000	12 000
Lisenssi ja pelivakuutus (40 €/lapsi, 40 € x 200 pelaajaa)	8 000	8 000	8 000
Varusteet (60 € x 200 pelaajaa, joka toinen vuosi)	12 000	0	12 000
Osallistumismaksu sarjaan (500 €/joukkue x 8 joukkuetta)	4 000	4 000	4 000
Muut kulut	2 000	2 000	2 000
Yhteensä	234 300	222 300	234 300

5.4. Kukoistavat kaupunkikeskukset

5.4.1. Lähiöistä eläviä, moninaisia ja yhteisöllisiä kohtaamispaikkoja

Tausta

Vantaa on Suomen monikulttuurisin kunta, joka kasvaa voimakkaasti erityisesti muuttoliikkeen ansiosta. Samaan aikaan asukkaista iso osa kokee yksinäisyyttä ja ulkopuolisuutta (14,1 prosenttia vantaalaisista koki itsensä yksinäiseksi melko usein tai jatkuvasti vuonna 2021, Pääkaupunkiseudun hyvinvointikysely 2021-tulosraportti), jotka ovat yhteydessä korkeampaan syrjäytymisriskiin, heikkoon sosiaaliseen pääomaan ja moniin muihin yhteiskunnallisiin sekä terveydellisiin haasteisiin (Turja 2022; Rokach 2016). Moninaisen, kansainvälisen ja tiivistyvän kaupungin haasteeksi on muodostumassa yhteisöllisyyden rapautuminen ja yhä välinpitämättömämpi suhtautuminen yhteisten asioiden hoitoon, mistä esimerkkinä toimii erittäin alhaiset äänestysprosentit eduskunta- ja kunnallisvaaleissa sekä suuret alueelliset erot. Vantaan äänestysprosentti on ollut koko 2000-luvun matalampi verrattuna muihin suuriin kaupunkeihin (vuoden 2021 kunnallisvaaleissa äänestysprosentti oli 48,4 prosenttia) ja Vantaan äänestysalueiden välinen äänestysaktiivisuusero oli jopa yli 30 prosenttiyksikköä (Bossart 2021). Näemme, että kaupungin voimakkaan kasvun ja moninaisuuden vuoksi on syytä kiinnittää huomiota lähiöiden yhteisöllisyyden tilaan ja pyrkiä vahvistamaan osallisuutta kaupunginosissa. Tavoitteena on luoda lähiöistä eläviä, moninaisia sekä yhteisöllisiä kohtaamispaikkoja.

Yhteisökehittäjämalli

Vantaan kaupungin sisäisissä tilaisuuksissa on tuotu esille se, että kaupungin tulisi toimia enemmän kulttuurituotannon ja monenlaisen toiminnan mahdollistajana eikä välttämättä aina tuottajana. Myös Vantaan monikulttuurinen ja moninainen väestö nähdään suurena voimavarana, kulttuurituotannon elävöittäjänä sekä mahdollisuutena lisätä alueellista yhteistoimintaa. On kuitenkin huomattava, että väestöryhmien välillä on suuria eroja mahdollisuuksissa tuottaa kulttuuria, tapahtumia tai muuta toimintaa alueellaan. Tämä näkyy Räisäsen (2014) mukaan kulttuurituotannon alueellisessa jakautumisessa, sillä kulttuurituotannossa on hyvin suuria alueellisia eroja, ja asukkaat ovat hyvin eriarvoisessa asemassa kulttuurin kokemisen näkökulmasta (lähiöt vs. keskustat). Käytännössä kulttuuriavustukset kohdistuvat keskustoihin, kuten Helsingissä kantakaupungin ja Kallion alueelle, erityisesti vielä vuonna 2013.

Helsingissä on toiminut stadiluotsit, jotka tukevat asukkaiden ja alueiden yhteisöjen keskinäistä vuoropuhelua, yhteistoimintaa ja alueellisten kehittämistoimien yhteensovittamista. Stadiluotseilla on tehtävinsä myös neuvoa asukkaita osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksissa sekä toimeenpanna osallistuvaa budjetointia. Stadiluotsitoiminta on koettu järkeväksi, mutta suurpiirteisellä toimivilla luotseilla on ollut niukasti aikaa kaupunginosien asukkaiden ja alueiden yhteisöjen vuoropuhelun edistämiseen.¹ Helsingin kaupunki on myös ryhtynyt edistämään osallistavaa kulttuurityön mallia, jossa tavoitteena on tasapainottaa ja monipuolistaa kaupunginosien taide- ja kulttuuritarjontaa. Käytännössä taidelaitoksia ja taiteen ammattilaisryhmiä kannustetaan toimimaan oman lähipiirinsä ulkopuolella eri kaupunginosissa yhteistyössä alueen asukkaiden ja yhteisöjen kanssa. Tämä ohjaus tapahtuu erityisesti avustuskriteereillä. Täytyy kuitenkin huomata, että osa kulttuuriavustusten kohdentumisesta keskustoihin on perusteltua, sillä monet kulttuurimuodot tarvitsevat oman infrastruktuurinsa toimiakseen ja kulttuurituotantoa on vaikea siirtää lähiöihin (Lindholm and Päiviö-Häkämies 2020).

Koemme, että Vantaalla olisi tarvetta pilotoida yhteisökehittäjämallia, jossa palkataan yhteisökehittäjiä huono-osaisimmille kaupunginosille tai suuralueille Vantaalla. Yhteisökehittäjä pyrkisi kehittämään aluetta yhteistoimintamallilla, jossa pääideana on alueen asukkaiden ja yhteisöjen voimaannuttaminen ja tuominen yhteen. Yhteisökehittäjämalli mukautuisi alueen erityispiirteiden mukaan, mutta yhteisökehittäjän tehtäviin kuuluisi erityisesti alueelle jalkautuminen, tiedonvälitys, alueen toimijoiden välisten tapaamisten ja kokousten järjestäminen sekä yhteisökehittämistä ja hankkeiden eteenpäin viemistä (ks. Mellunmäen esimerkki, yhteistoiminnallinen lähiökehittäminen²). Yhteisökehittäjien työtä alueilla voidaan tukea asukasraatiprosessilla²², jossa yhdessä asukkaiden kanssa määritetään alueen erityiset tarpeet ja yhteisön kipupisteet, joihin yhteisökehittäjä voisi työssään tarttua. Asukasraatimallissa kutsutaan koolle satunnaisotannalla kerätty edustava joukko alueen asukkaita, joka perehtymisen ja puntaroivan keskustelun kautta lisäävät ymmärrystä ja muodostavat näkemyksen käsiteltävänä olevasta asiasta. Asukasraatien kutsumenettely edistää muidenkin kuin järjestöissä ja yhteisöissä jo aktiivisten asukkaiden äänen kuulumista.

Yhteisökehittäjällä on myös keskeinen rooli muiden alueella toimivien hankkeiden kokoajana tiiviissä yhteistyössä eri keskusta-alueiden kehittämisen projektinjohtajien kanssa. Tämä mahdollistaa yhteistyön tiivistämisen ja eri hankkeiden välisten synergioiden etsimisen (esimerkiksi Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään, alueellinen nuorisotyö, Tempo-orkesteri, Taloyhtiöklubi, Lähiöliikuttajat, Yhteinen pöytä, asukastilat, seurakunta, järjestötoimijat yms.). Lisäksi

²² Ks. Turun esimerkki Grönlund et al. (2020).

yhteisökehittäjät tukisivat alueellaan tapahtuvaa toimintaa, kuten tapahtuma- ja kulttuurituotantoa sekä monipuolisesti asukaslähtöistä toimintaa alueella. Lisäksi avustusmäärärahoihin tehdään määrärahan lisäys, joka kohdennetaan MEK-alueille (30 000 euroa vuonna 2023, 50 000 euroa vuonna 2024, 50 000 euroa vuonna 2025).

Yhteisökehittäjiä palkataan neljä, jotka sijoittuvat Hakunilan, Koivukylän, Korson sekä Myyrmäen suuralueille, vastuualueena erityisesti suuralueen huono-osaisimpien kaupunginosien yhteisökehittäminen. Myös Mannerheimin Lastensuojeluliiton Uudenmaan piiri ry:n ylläpitämään yhteisötalotoimintaan tullaan hakemaan erillisrahoitusta. Näemme, että yhteisökehittäjämallilla voisimme edistää yhteisöllisyyden rakentumista asukkaiden kesken ja tukea alhaalta ylöspäin nousevaa toimijuutta.

Kustannukset

- Yhteisökehittäjät (4), $45\,000\text{ €} \times 4 = 180\,000\text{ €}$
- Yleis- ja toimintakulut $4 \times 5\,000\text{ €} = 20\,000\text{ €}$
- MLL:n Hakunilan lasten ja perheiden yhteisötalotoiminta, erillisrahoitus
- Avustusmäärärahojen lisäys MEK-alueille: 30 000 € vuonna 2023, 50 000 € vuonna 2024, 50 000 € vuonna 2025.
- Yhteensä: 230 000 € (2023), 250 000 € (2024), 250 000 € (2025)

Havukosken kaupunginosaan kohdistettu toimintaraha

Havukoski on tilastojen ja kokemusten valossa kaikkein huono-osaisin kaupunginosa Vantaalla. Toimintaraha suunnataan kaupunginosassa tapahtuvien uusien avauksien kehittämiseen tai nykyisten toimintojen vahvistamiseen.

Kustannukset

- Toimintaraha on 50 000 €. Kustannukset kohdistuvat vuodelle 2023. Toiminnan jatkoa mietitään uudelleen vuoden 2023 aikana.

Turvallisuusyhteistyö

Vantaan kaupunki kuuluu Nordic Safe Cities verkostoon, jonka tavoitteena on tuoda kaupungit yhteen, rakentaa resiliентtejä paikallisyhteisöjä sekä vähentää polarisaatiota, vihaa ja ääriajattelua.²³ Verkoston avulla kaupungit pystyvät jakamaan kokemuksiaan ja ideoitaan, tukea toisiaan sekä innovoida uutta turvallisuuskysymysten äärellä. Kaupunkeja on mukana yhteensä 19 kaikista viidestä pohjoismaasta. Vantaalla on muun muassa perustettu ns. ankkurimalli, jossa kannustetaan vanhempia kiinnostumaan ja tarvittaessa valvomaan lapsen internetin käyttöä. Mallissa tehdään yhteistyötä poliisin, nuorisotyön sekä sosiaalityön välillä. Lisäksi Vantaan kaupunki on lisännyt yhteistyötä poliisin kanssa palkkaamalla poliisikoordinaattorin. Poliisikoordinaattori toimii kaupungin yhteyshenkilönä turvallisuusasioissa ja yhdyshenkilönä poliisin ja kaupungin välillä sekä edistää Vantaan turvallisuussuunnitelman laadintaa ja toteutusta. Kustannukset ovat osa perusrahoitusta.

5.4.2. Raidekaupunkia rakentamassa

Yksi keskeisimmistä keinoista segregaaation sekä alueellisen eriarvoistumisen purkamiselle on kaupunkirakenteen kehittämisen ja paikallisen kaupunkiympäristön parantaminen. Vantaa on määritellyt niin yleiskaavalla kuin resurssiviisauden tiekartalla tavoitteeksi kestävän kaupunkikehityksen. Vantaa muodostuu useista omaleimaisista kaupunkikeskustoista, joita radat jo nyt yhdistävät. Vain itäisin osa kaupungista on ilman raideyhteyttä. Keskustojen verkostoa rajaavat työpaikka- ja pientaloalueet sekä viherrakenne. Kaupungin kasvu ei ole viime vuosikymmeninä sijoittunut tasapuolisesti eri puolille kaupunkia, mikä on korostunut Itä-Vantaalla uusien hankkeiden vähäisyytenä. Erityisesti asemanseudut ja muu joukkoliikennekaupunki on ollut vetovoimaista. Tätä myönteistä kehitystä halutaan jatkaa ja laajentaa itäiselle Vantaallekin.

Vantaalla suunnitellaan parhaillaan noin 19 km pitkää pikaraitiolinjaa, joka tulee kulkemaan lentoasemalta Tikkurilan ja Hakunilan kautta Helsingin puolelle Mellunmäkeen. Vantaan ratikka on yksi kaupungin kärkihankkeista, ja suuri osa kaupungin tulevasta kasvusta on uudessa yleiskaavassa suunnattu tähän kasvukäytävään, ratikkakaupunkiin. Hankkeelle haetaan investointipäätöstä kaupunginvaltuustolta vuonna 2023, jolloin rakentaminen voisi alkaa aikaisintaan 2024 ja liikennöinti 2028. Hankkeen kokonaiskustannusarvio sisältäen valtion ja Helsingin osuudet on noin 400 miljoonaa euroa vuoden 2019 kustannustasossa.

²³ Lue lisää täältä <https://nordicsafecities.org/>.

Katujen ja puistojen palvelualue panostaa keskusta-alueiden lähiympäristön viihtyisyyteen ja turvallisuuteen muun muassa peruskorjaamalla katuja, aukioita ja puistoja tavanomaisen toimintansa puitteissa. Erityisen tärkeässä roolissa on ulkovalaistus. Tarkemmat toimenpiteet määritetään keskusta-alueille laadittavissa kehittämissuunnitelmissa.

Katujen, aukoiden ja puistojen peruskorjausinvestointeja on tarkoituksenmukaista jatkossa tarkastella tavanomaisen investointisuunnittelun yhteydessä, koska edes yksittäisen hankkeen kustannuksia ei ole mahdollista sisällyttää käytettävissä olevan MEK-budjetin mukaiseen raamiin.

Vantaan ratikka

Vantaan ratikka ei ole vain liikennettä vaan koko kaupunkiympäristöä kehittävä hanke, jonka avulla eheytetään ja tiivistetään kaupunkirakennetta. Asukkaat ja yritykset hyötyvät saavutettavuuden paranemisesta. Ratikka vahvistaa huomattavasti vaikutusalueellaan joukkoliikenteen palvelutasoa ja kytkee sen entistä paremmin lähimpiin kaupunki- ja palvelukeskuksiin ja seudulliseen raideverkkoon. Ratikan myötä saavutettavuuden parantuminen edistää tontteihin kohdistuvaa kysyntää. Raitiotie parantaa saavutettavuutta erityisesti poikittaisliikenteen näkökulmasta ja edistää kestävästä liikkumisesta. Ratikkaan perustuvan kaupunkikehityksen avulla aluekeskukset on tarkoitus kutoa yhteen jatkuvaksi kaupunkikudokseksi. Kun ratikkakaupunki on kytkeytynyt myös nopeaan junaliikenteeseen ja lentoliikenteeseen, ratikka parantaa koko ratikkakaupungin saavutettavuutta ja edelleen haluttavuutta asuin- työ- ja palvelujen sijaintipaikkana. Kunnan maankäyttöä ja palveluverkkoa koskevat valinnat vaikuttavat monella tavalla kuntalaisten arkeen ja yritysten toimintaedellytyksiin. Mitä tiiviimmin lähiympäristössä on asukkaita, sitä luontevammin alueelle keskittyy arjen palveluita. Esimerkiksi kaupalliset palvelut keskittyvät sinne, missä on toisaalta paljon asukkaita, toisaalta muita samantyyppisiä ja toisiaan tukevia palveluita. Julkiset peruspalvelut pyritään toteuttamaan lähipalveluina, jotka ovat saavutettavissa kävellen, pyöräillen tai joukkoliikenteellä. Kaavoituksella mahdollistetaan hyvinvoinnin edistäminen kokonaisvaltaisesti ja viihtyisän elinympäristön toteutuminen. Tätä kautta kaavoituksella voidaan ehkäistä esimerkiksi segregatiota ja muun eriarvoisuuden syntymistä. Kustannukset: osaperusrahoitusta (jos toteutuu).

Kaupunkikeskustat ja niiden projektinjohtajat sekä kehittämissuunnitelmat

Jokaiselle suuralueelle palkataan projektijohtaja (5), joka vastaa kaupunkikeskustojen kokonaisvaltaisen kehittämisen koordinoinnista. Projektijohtajat valmistelevat ja koordinoivat

alueellisia kehittämissuunnitelmia sekä vastaavat niiden seurannasta, tavoitteiden toteutumisesta ja raportoinnista yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Kukoistavat kaupunkikeskukset-painopisteen tavoitteet ja mittarit on määritetty Kaupunkistrategiassa 2022–2025.

Laaditaan kaupunkikeskuksille kehittämissuunnitelma: Kaupunkikeskusten kehityksen suunnitelmallisuuden vahvistamiseksi sekä yksityisten sekä julkisten investointien kokoamiseksi kaupungissa laaditaan jokaiseen suuralueen keskusta oma kehittämissuunnitelma, jonka lähtökohtana ovat kaupungin eri toimialojen yhteistyössä määritellyt kehittämiskohteet. Kehittämissuunnitelmat tukevat yleiskaavan toteuttamista ja kunnan tasapuolista kehittämistä. Hankkeiden toteuttamiseen ja niiden tarvitsemien kumppanuuksien kokoamiseen kokeillaan erilaisia vaihtoehtoja. Kustannukset ovat osa perusrahoitusta.

Monipuolinen ja sosiaalisesti kestävä asuntotuotanto maa- ja asuntopolitiikan toimilla

Jatketaan asuinalueiden sosiaalisen eheyden varmistaminen huolehtimalla vuokra- ja omistusasumisen tasapainosta sekä asuntotarjonnan monipuolisuudesta asemakaavoituksen yhteydessä kaavamääräyksillä ja maankäyttösopimuksilla.

Omistusasumista lisätään alueilla, joissa vuokra-asumisen osuus on suuri. Tavoitteena on, että vuosittaisesta asuntotuotannosta noin 50 prosenttia toteutetaan vapaarahoitteisina omistusasuntoina. Kuitenkin vuosittaisesta asuntotuotannosta vähintään 20 prosenttia toteutetaan pitkäaikaisina kohtuuhintaisina vuokra-asuntoina valtion tuella tai muilla rahoitusmalleilla ja tavoitteena on, että kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja on tarjolla kaikilla kaupungin asuinalueilla. Eriytymisuhan alla oleville alueille valtion tukeman vuokra-asuntotuotannon lisäämisessä Vantaa noudattaa erityistä harkintaa. Perinteisten vuokra- ja omistusasumisen lisäksi tavoitteena on monipuolistaa asuntojen hallintamuotojakaamaa asumisoikeusasunnoilla, asumisen osaomistusvaihtoehtoilla ja asunto-osuuskuntamalleilla tai muilla mahdollisilla uusilla rahoitusmalleilla.

Tavoitteena on, että Vantaan kaupunginosista ja asuinalueilta löytyy eri kokoisia ja erilaisiin elämänvaiheisiin sopivia asuntoja monipuolisesti eri talotyypeissä. Monipuolisen asuntotuotannon takaamiseksi merkittävässä kerrostalokaavahankkeissa vaaditaan monipuolista huoneistotyyppijakaamaa (yksiöitä korkeintaan 30 prosenttia rakennuksen asunnoista, kolmioita tai sitä suurempia asuntoja vähintään 30 prosenttia asuntotyyppijakaumasta). Vantaalla lisätään

pientaloasumisen kaavoitusta, jolla tavoitellaan kaupunkiin lisää rivi-, pari- ja erillistalotuetantaa. Kustannukset ovat osa perusrahoitusta.

KATO:n segregaatiotyöryhmä

Perustetaan segregaatiorajauksesta vastaava työryhmä kaupunkiympäristön toimialalle. Kustannukset ovat osa perusrahoitusta.

Keskustojen vahvuudet esiin viestinnällisellä profiloinnilla

Jokaisen suuralueen keskustalle (7 kpl) on määritelty asukkaita ja kaupungin henkilöstöä osallistaen viestinnälliset profiilit. Profiileissa tuodaan esiin keskustan historiaa, nykypäivää ja keskeisiä vahvuuksia, joilla tähdätään kunkin keskustan tulevaisuuden visioon. Profiileja hyödynnetään maankäytön suunnittelussa, alue- ja kaupunkimarkkinoinnissa ja viestinnässä. Ne ovat osa monikeskuksisen Vantaan brändiä. Kustannukset ovat osa perusrahoitusta.

Osallistuva budjetointi

Helsingistä ja muista kaupungeista poiketen, Vantaalla osallistuvaa budjetointia on kohdennettu huono-osaisimpiin kaupunginosiin, mikä parhaimmassa tapauksessa lisää asukkaiden osallistumismahdollisuuksia, parantaa valmisteluprosessia sekä vähentää segregoitumista. Keväällä 2022 käynnistynyt Myyrmäen alueelle toimenpiteitä kohdistava Meidän Myrssi -osallistuvan budjetoinnin prosessi on lähenemässä äänestysvaihetta. Huhtikuussa ollut ideointivaihe tuotti kolmen viikon aikana noin 200 asukkaiden jättämää ideaa, jotka ovat tällä hetkellä verkkoalustalla kommentoitavana sekä kahdessa eri asukastyöpajassa käsiteltävänä. Näiden pohjalta muodostettavien lopullisten äänestettävien ehdotusten joukosta Myyrmäen asukkaat äänestävät marraskuussa voittajaehdotukset, jotka toteutetaan vuoden 2023 aikana.

Kustannukset

- 2023: 50 000 €, osallistuvan budjetoinnin hankkeiden toteuttamiseen.

Lähiöohjelma²⁴

Suomen suurimpien lähiöiden kehittämistä on tuettu Ympäristöministeriön koordinoimassa lähiöohjelmassa vuosina 2020–2022. Tavoitteena on ollut asuinalueiden myönteinen pitkän aikavälin kehitys, joka tuottaa asukkaille hyvinvointia ja alueille elinvoimaisuutta. Näemme, että Lähiöohjelmalle olisi tarvetta myös jatkossa, jotta alueellista eriytymistä voitaisiin ehkäistä investoinnein ja monipuolisen yhteistyön avulla. Kustannukset ovat osa perusrahoitusta, johon saatu ARA:lta tukea.

Suuralueiden keskeiset hankkeet

Taulukkoon on listattu suuralueiden keskeisimmät hankkeet (taulukko 4). Hankkeet ovat tärkeitä suuralueiden ja kaupunginosien kehittymiselle, joten segregaatiotyöryhmä seuraa hankkeiden etenemistä. Hankkeita ei rahoiteta MEK-ohjelmasta.

Taulukko 4. Vantaan suuralueiden keskeiset hankkeet.

Tikkurila

- Hyvinvointikeskus
- Oppimiskampus
- Tikkurilan keskustan kävelyakselin kehittäminen
- Värитеhtaan alue
- Jokirannan kehittäminen ja Silkki
- Tikkurilan toimitilahanke

Myyrmäki

- Kaupunkikulttuuritalo
- Uudistuvat keskustakorttelit
- Sporttikorttelit

Hakunila

- Vantaan ratikka (liittää erityisesti Hakunilan ja Länsimäen nykyiseen raideverkkoon)
- Kuusijärvi
- Hakunilan keskustan laajennus vanhan bussivarikon suuntaan
- Vaaralanlammet

Koivukylä

- Elmon urheilupuisto
- Koivukylän keskustan kaavarunko

Korso

- Keskustan laajentuminen radan itäpuolelle
- Keskustan kaavarunko

Kivistö

- Palvelukeskus
- Tapahtuma-areena

Aviapolis

- Atomi
- Lukio
- Annefredin ja Muuran kaava-alueet

²⁴ Lisätietoja: <https://ym.fi/lahioiden-kehittaminen> (viitattu 1.9.2022).

Taloyhtiöklubit

Venäjän aloittaman hyökkäyssodan seurauksena on syntynyt energiakriisi, joka eriarvoistaa ja aiheuttaa Suomessakin energiaköyhyyttä. Muutos pakottaa Eurooppaa kohti energiamurrosta. Tässä muutoksessa taloyhtiöiden rooli on keskeinen, mutta usein suuremmat hankkeet kariutuvat tiedon puutteeseen, taloyhtiöiden välisen yhteistyön hankaluuteen tai projektien suuriin kustannuksiin. Toisaalta meillä on loistavia hankkeita, joissa nimenomaan taloyhtiöiden yhteistyön lisäämisen avulla on edistetty asukkaiden ja alueiden yhteisöjen yhteishankkeita, kuten yhteisputkiremonttia tai energiaremontteja. Usein yhteiskehittämisellä saadaan lisää tehokkuutta ja säästöjä, sillä esimerkiksi Lähiö 2072-hankkeessa aloitetussa ryhmäputkiremontissa oli arviolta noin 25 prosenttia pienempi hinta normaaliin verrattuna. Myös tiedon lisäämisellä lämmönsäädöstä ja niihin liittyvistä toimenpiteistä voidaan säästää lämmitysenergiassa 5–15 prosenttia, jolla voidaan saada merkittäviä hyötyjä aluetasolla (Dhima 2014). Näemme siis, että monissa kaupunginosissa olisi tarvetta aidosti yhteisöjen rakentamistyöhön, tiedonvälitykseen sekä taloyhtiöiden yhteistoimijuuden vahvistamiseen.

Tässä Taloyhtiöklubi-hankkeessa edistetään ja aikaansaadaan energiaremontteja ja siirrytään fossiilivapaisiin energialähteisiin.¹ Klubien perusideana on koota yhteen naapuruston taloyhtiöiden hallitukset, perustaa heille yhteistyöfoorumi ja fasilitoida ohjattua, tavoitteellista ja aktiivista yhteistyötä kiinteistöjen ja alueen kehittämiseksi. Aluksi fokuksena oli energiaremonttien edistäminen, mutta jo hyvin alkuvaiheessa havaittiin, että klubit käsittelivät asioita lähiruoasta ja alueen viihtyisyydestä rottaongelmien ratkaisuun. MEK-rahoituksen avulla energia- ja kiertotalouskärkien lisäksi klubeihin tuodaan kolmas vahva ulottuvuus eli sosiaalinen yhteisöllisyys ja eriarvoisuuden ehkäisy. Klubit toimivat alustana naapuruston osallistamiselle, taloyhtiöiden asukasosallistumisen mallin kehittämiseksi, taloyhtiöiden tarpeiden mukaiselle yhteiskehittämiselle (putkiremonteista urbaanin ruoan tuotantoon), sosiaalisen turvan luomiselle, ympäristön viihtyisyyden parantamiselle ja yhteisöllisyyden vahvistamiselle. Kaupunki voi hyödyntää klubeja aluekehittämisessä, kuten täydennysrakentamisen edistämässä ja alueen turvallisuuden sekä viihtyisyyden parantamisessa.

Taloyhtiöklubitoimintaa on kehitetty Ympäristöministeriön rahoituksella pääkaupunkiseudun kunnissa vuosina 2020–2021. Tällöin perustettiin Vantaalle kaksi klubialuetta (yksi Myyrmäkeen ja yksi Koivukylään), kaksi Espooseen ja neljä Helsinkiin. Toimintaa on kehitetty kuntien ja Good House -

konsulttiyhtiön kanssa. Nyt toisessa vaiheessa YM:n rahoituksella käynnistyy Vantaalla vuoden 2024 helmikuulle kestävä jatkohanke. Vantaan nykyisten Myyrmäen ja Koivukylän klubien lisäksi perustetaan vuonna 2023 uusi klubialue ja laaditaan klubitoiminnan käsikirja, johon kootaan malli klubin perustamisesta sen pyörittämiseen. Uuden hankkeen tarkoituksena on kytkeä asukkaat tiiviimmin kaupungin ilmasto- ja kiertotaloustoimiin sekä tarjota yrityksille ja muille hankkeille alusta kehittää taloyhtiöiden välistä toimintaa.

Taloyhtiöklubihankkeen ensimmäisessä vaiheessa arviotiin yhden klubin toiminnan kustannuksiksi 15 000 euroa/vuosi. Taloyhtiöiden osallistuminen kustannuksiin vuosina 2024–2025 mahdollistaisi taloyhtiöklubitoiminnan jatkon ja laajentumisen uusille alueille. YM:n hankkeessa selvitetään taloyhtiöiden maksuhalukkuus osaltaan rahoittaa toimintaa. Rahoitus käytetään ostopalveluihin, jolla koordinoidaan klubeja sekä kaupungin ja taloyhtiöiden välistä yhteistyötä.

Tavoitteena on kaupungin ja taloyhtiöiden alueellinen yhteiskehittäminen, jonka seurauksena esim. alueen segregaatiokehitystä voidaan lieventää ja osallisuutta lisätä. Klubitoiminnassa syntyvät positiiviset tulokset tulevat näkyväksi asukkaiden arjessa lisäten asukkaiden viihtyisyyttä ja osallisuuden tuntua sekä kehittämällä alueen identiteettiä positiiviseen suuntaan. Uudet klubialueet pyritään saamaan sosiaalisen eriytymisen alueille: Länsimäki, Hakunila, Mikkola ja Havukoski.

Kustannukset

2023: $2 \times 15\,000\text{ €} = 30\,000\text{ €}$ (YM-rahoitteisten kolmen alueen lisäksi perustetaan kaksi MEK-rahoitteista aluetta)

2024: 30 000 e (kattaa viiden alueen taloyhtiöklubitoiminnan kustannuksista noin 40 prosenttia, loppurahoitus esim. taloyhtiöiden jäsenmaksuilla)

2025: 30 000 e (kattaa viiden alueen taloyhtiöklubitoiminnan kustannuksista noin 40 prosenttia, loppurahoitus esim. taloyhtiöiden jäsenmaksuilla)

6. MEK:n budjetti

1. Vaikuttavuutta tiedolla johtamisella

Toimenpide	Kuvaus	Lisätietoja	Vastuutahot	Kustannukset, euroa		
				2023	2024	2025
Uusi tiedolla johtamisen malli	Mallissa edistetään jatkuvan kehittämisen periaatteita, suunnitelmallisuutta sekä yhteistyötä toimialojen ja kaupungin yhteistyökumppaneiden kanssa. Uudessa rakenteessa MEK-johtoryhmällä on konsultoiva rooli toimialoille ja se pyrkii arvioimaan eriarvoisuuden tilaa sekä edistämään sen ehkäisyä toimialat ylittävällä työllä. Pyrkimyksenä on myös yhdistää saatavilla olevaa tietoa eriarvoisuudesta ja hyvinvoinnista. Tavoitteena on koota erilaisista projekteista, rekistereistä sekä väestökyselyistä saatua tietoa ja muodostaa kokonaiskuva.	• MEK-erityisasiantuntija, osa ohjelman yleiskuluja • Data-analytiikko (koodaus, GIS-paikkatieto ym.), 70 000 € • Korkeakouluharjoittelijat, osa toimialojen perusrahoitusta • Opinnäytteiden tekijät, 10 000 € • Rekisteri- ja muut aineistot, 20 000 €	Kaupunkistrategian ja johdon toimiala, Talous- ja strategia, Vesa Kokkonen. Kaupunkikulttuuri, yhteiset palvelut	100 000	100 000	100 000
Yhteensä				100 000	100 000	100 000

2. Lapsikeskeinen investointistrategia

2. Lapsikeskeinen investointistrategia				Kustannukset, euroa		
Toimenpide	Kuvaus	Lisätietoja	Vastuutahot	2023	2024	2025
A. Vantaasta lapsiperhemyönteisin kunta						
Nuorisotyön lisäresurssit	Yläkoulujen nuorisotyöntekijät koulujen yhteisöllisyyttä, auttavat varmentamaan oppilaita jatkokoulutukseen, tukevat nuorten kokonaisvaltaista hyvinvointia sekä pyrkivät tunnistamaan varhaisen syrjäytymisen merkit. Alakoulun nuorisotyön erityisenä painopisteenä on kiusaamisen ehkäisy. Vantaa koordinoi PKS-alueella nuorisotyö raiteilla -toimintaa.	• Alakoulujen nuorisotyöntekijät (3) sekä esihenkilö, 160 000 € • Yläkoulujen nuorisotyöntekijät (6), 230 000 € • Nuorisotyö raiteilla (2), 100 000 €	Kaupunkikulttuuri, nuorisopalvelut	490 000	490 000	490 000
Tempo-orkesteritoiminta	Vantaan Tempo-orkesterit ovat matalan kynnyksen orkesteritoimintaa eri taustoista tuleville alakouluikäisille. Tempo-orkesterit kootaan 2.–3.-luokkalaisista ja kokoonpanot soittavat yhdessä yleensä kolmen vuotta. Tempo-orkesteri tarjoaa muusikoilleen maksuttomat soittimet, yhteiset soittotunnit ja viikoittaisen oman instrumentin opetustuokion. Opetus hoituu koulupäivän yhteydessä. Tempo-orkesterien toiminta perustuu maailmalla laajalti levinneeseen El Sistema -musiikkikasvatusmenetelmään, jonka pyrkimyksenä on	• Henkilöstökulut Tempo-orkesteritoimintaan MEK-alueen kouluissa, 27 000 € • Koordinaattori (100 %), Tempo-orkesteritoiminnan kehittäminen, 46 000 €	Kaupunkikulttuuri, kulttuuri	73 000	73 000	73 000

Vanhemmuuden tuki -palvelu	edistää monitaustaisten lasten keskinäistä kumppanuutta yhteisötoiminnan avulla.					
	Tarjoamme pikkulapsiperheille matalan kynnyksen kasvatus- ja lastenhoitoapua, jonka tavoitteena on vähentää tarvetta varsinaisiin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin sekä mahdollistaa paremmin asiakkaiden työelämään ja yhteiskuntaan kiinnittymisen. Toimenpiteen esimerkkinä toimii Supernanny-hanke (Rusko-nanny) Ruskon kunnassa, jossa apua tarjotaan mahdollisimman helposti ja joustavasti. Tästä hankkeesta poiketen kasvatus- ja lastenhoitoapua on tarkoitus antaa kaupungin omissa ja yhteistyökumppaneiden tiloissa, jolloin on mahdollista tarjota myös muun muassa lastenryhmähoitoa.	Lastenhoito- ja kasvatusapua on tarkoitus antaa vain jossain MEK-kaupunginosassa, josta löytyy sopiva yhteistyökumppani hankkeen toteuttamiseen. Lastenhoitaja (yksi henkilötyövuosi), 45 000 €, toteutetaan todennäköisesti ostopalveluna. Kustannukset kohdistuvat vuodelle 2023. Toiminnan jatkoa mietitään uudelleen vuoden 2023 aikana.	Kaupunkikulttuuri, yhteiset palvelut	45 000	0	0
B. Koulutuksellisen eriarvoisuuden torjuminen						
Varhaiskasvatuksen toimet	Valtion erityisavustuksia suunnataan tarveperusteisesti sosioekonomisesti haastaville alueille. Toimintakulttuurin inklusiivisuutta kehitetään ja vahvistetaan lapsen oikeutta tukeen. Lisätään varhaiskasvatuksen erityisopettajien määrää. Osaamisen kehittämisessä huomioidaan laajasti eri ammattiryhmät. Koulutusta järjestetään muun muassa sosioemotionaalisten taitojen tukemiseen, kieli-, kulttuuri- ja katsomustietoisuuteen, lapsen tukeen ja inklusiiviseen pedagogiikkaan liittyen. Lisäksi henkilöstön saatavuuden ja pitovoiman parantamiseksi edistetään toimenpiteitä, kuten rekrytoinnin kehittäminen ja rekrytointilisten laajentaminen, monipuolisten ja joustavien ura- ja koulutuspolkujen kehittäminen, vertaismentoriverkoston laajentaminen sekä työhyvinvoinnin edistäminen.	Kustannukset ovat osa perusrahoitusta.	Kasvatus ja oppiminen, Varhaiskasvatus	0	0	0
Opetus- ja kulttuuriministeriön tasa-arvoraha	Vantaalla valtiolta saatu tasa-arvoraha jaetaan pääosin kokonaisuudessaan yksiköihin käyttämällä kertoimina tasa-arvorahan peruskriteereitä eli koulutustasoa, työllisyyttä ja vieraskielisten määrää. Näin ollen osa yksiköistä saa tasa-arvorahaa enemmän, osa ei ollenkaan. Tasa-arvorahalla on palkattu esimerkiksi laaja-alaisia erityisopettajia nivelvaiheisiin eli esi- ja alkuopetukseen sekä alakoulusta yläkouluun siirtymisen tukemiseen, resurssiopettajia, koulunkäynnin avustajia, monikielisiä ohjaajia. Lisäksi rahalla on pystytty jakamaan perusryhmiä pienemmiksi ns. jakotunteja lisäämällä.	Tasa-arvoraha on vuodesta 2023 alkaen osa perusrahoitusta uuden lakimuutoksen myötä (HE 55/2022 vp). Esitykseen kirjattu tasa-arvorahan summa on kuitenkin huomattavasti pienempi kuin aiemmin. Erityisenä huolena onkin esityksen mahdollinen negatiivinen vaikutus	Kasvatus ja oppiminen, perusopetus. Varhaiskasvatus	0	0	0

Toimenpiteet koulutuksellisen eriarvoisuuden torjumiseksi	Varhaiskasvatuksessa avustusta on käytetty lapsi- ja perheohjaajien sekä kehittäjäopettajien palkkaamiseen. Ohjelma kehittää koulutukselliseen eriarvoisuuden torjuntaan tämän ohjelman puitteissa kohdennettuja toimenpiteitä ja kokeiluja. Uskomme, että yhdessä uuden tiedolla johtamisen rakenteen kanssa voimme kehittää uusia keinoja vaikuttavampien toimenpiteiden kehittämiseksi.	varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen toimintaan. Toiminnan rahoitusta ja toimenpiteitä mietitään johtoryhmässä vuosittain. Summat ovat vain arvioita kustannuksista.	Kasvatus ja oppiminen, perusopetus. Varhaiskasvatus. Toisen asteen koulutus.	159 600	191 000	179 000
Yhteensä				767 600	754 000	742 000

3. Hyvinvointia koulutuksesta, työllisyydestä sekä terveydestä

3. Hyvinvointia koulutuksesta, työllisyydestä sekä terveydestä				Kustannukset, euroa		
Toimenpide	Kuvaus	Lisätietoja	Vastuutahot	2023	2024	2025
A. Koulutus ja työllisyys						
Muunkielisten suomenkielenopetus	Työllisyyspalveluiden uuden kielenopetuksen malli yhdistää S2-kielenopetuksen ja tarvittavan kielellisen tuen työmarkkinoille siirtymisvaiheessa. Malli tarjoaa konkreettista tukea kielen oppimiseen työllistymisprosessin eri vaiheissa ja tukee siirtymää esimerkiksi työkokeilusta työsuhteeseen. Kirjastojen tavoitteena on edistää yhteisöllistä kielenoppimista kirjastoissa ja asukastiloissa palkkaamalla kirjastoihin erikoiskirjastonhoitajia.	Työllisyyspalveluiden ostama palvelu aikuisopistolta, 128 000 €. Yhteisöllisen kielenoppimisen tukeminen kirjastoissa ja asukastiloilla, Erikoiskirjastonhoitajan palkka 47 000 €. Kustannukset kohdistuvat vain vuodelle 2023. Työllisyyspalveluiden ja kirjastojen S2-opetuksen jatkoa mietitään siis uudelleen vuoden 2023 aikana ja johtoryhmä pohtii vaihtoehtoisia tapoja toteuttaa S2-opetusta vuosille 2024–2025.	Kaupunkistrategia ja johto, Kasvupalvelut, Työllisyyspalvelut. Kaupunkikulttuuri, kirjasto- ja asukaspalvelut.	175 000	175 000	175 000
Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään	Toimintamallissa maahan muuttaneet vanhemmat opiskelevat esimerkiksi suomen kielen alkeita ja matematiikan perustaitoja yhdessä peruskoululuokan lasten kanssa 2–3 päivänä viikossa. Lisäksi vanhemmat opiskelevat suomen kieleen, yhteiskuntaan, kulttuuriin ja kotoutumiseen liittyviä sisältöjä S2-valmentajan johdolla. Huoltajan on helppo osallistua toimintaan, kun se järjestetään siellä koulussa, missä oma lapsi on. Toimintaan voi osallistua myös alle kouluikäisen lapsen kanssa, mikä madaltaa osallistumisen kynnyistä. Keväällä vanhempia tuetaan löytämään työkokeilupaiikka, jonka kautta he saavat kokemusta suomalaisesta työelämästä.	Sisältää muun muassa henkilöstökulut 6 hlöä (5 S2-valmentajaa + projektiasiantuntija), opettajien korvaukset, toimitilakulut, kaluste- ja tarvikkehankinnat, ulkopuoliset ostopalvelut, vanhempien oppimateriaalit, ryhmätoiminnan, tilavuokrat, muut ryhmätoiminnasta aiheutuvat kulut, viestintäkulut, matkakulut	Kasvatus ja oppiminen, Toisen asteen koulutus. Yhteistyötahot perusopetuksessa.	238 100	388 700	388 700

Aikuisopiston Elämästä kiinni Suomessa -sparraus maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille	Hankkeella tuetaan Aikuisopiston maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita tarjoamalla ohjausta, tukea ja valmennusta opiskelijan eri elämäntilanteilla. Yhteisöpedagogin / valmentajan työkuvaan kuuluu opiskelijoiden ohjaaminen ja avustaminen esimerkiksi taloudellisissa ja opintososiaalisiiin etuuksiin liittyvissä kysymyksissä sekä ohjaus palveluiden ja vapaa-ajan toimintojen piiriin. Sparrauksen kohderyhmänä ovat Aikuisopiston maahanmuuttajataustaiset opiskelijat mm. lukutaitokursseilta, äiti-lapsi-kursseilta sekä aikuisten perusopetuksesta.	Palkataan kokoaikainen yhteisöpedagogi/valmentaja. Kustannukset kohdistuvat vuodelle 2023. Toiminnan jatkoa mietitään uudelleen vuoden 2023 aikana.	Kaupunkikulttuuri, Asukaspalvelut. Aikuisopisto.	45 000	0	0
--	--	---	---	--------	---	---

B. Terveys

Lähiöt liikkeessä – koulujen urheilujoukkue-toimintaa ja lähiliikuntaa asukkaille	Hankkeessa edistetään asukkaiden liikunnallista elämäntapaa lähiliikunnan ja koulujen urheilujoukkue-toiminnan avulla. Hankkeessa toteutetaan omaehtoista vertaisohjaamiseen perustuvaa lähiliikuntaa sekä ohjattua koululaisurheilua myönteisen erityiskohtelun alueilla. Hankkeen tavoitteena on ennaltaehkäistä liikkumattomuudesta koituvia terveyskustannuksia, vahvistaa asukkaiden yhteisöllisyyttä liikunnan avulla sekä tarjota lapsille ja nuorille mahdollisuutta osallistua koulujen omiin urheilujoukkueisiin.	Ensimmäisen vuoden kustannukset: 3 projektikoordinaattoria/12 kk 135 000 €, liikuntavälineet ja lähiliikuttajien varustepaketit 7 500 €, ostopalvelut ja koulutuskulut 5 000 €, lähiliikunta-tapahtumat (6-8 kpl / vuosi) 4 000 €, valmennuskulut (a 35 €/h, 40 vko x 32 harjoitusta) 44 800 €, matkakulut (150 €/pelimatka x 80 peliä) 12 000 €, lisenssi ja pelivakuutus (40 €/lapsi, 40 € x 200 pelaajaa) 8 000 €, varusteet (60 € x 200 pelaajaa, joka toinen vuosi) 12 000 €, osallistumismaksu sarjaan (500 €/joukkue x 8 joukkuetta) 4 000 €, muut kulut 2 000 €	Kaupunkikulttuuri, Liikuntapalvelut.	234 300	222 300	234 300
Yhteensä				692 400	786 000	798 000

4. Kukoistavat kaupunkikeskukset

Toimenpide	Kuvaus	Lisätietoja	Vastuutahot	Kustannukset, euroa		
				2023	2024	2025

A. Lähiöistä eläviä, moninaisia ja yhteisöllisiä kohtaamispaikkoja

Yhteisökehittäjämalli	Tavoitteena on kehittää suuraluetta ja kaupunginosaa yhteistoimintamallilla, jossa pääideana on alueen asukkaiden ja yhteisöjen voimaannuttaminen ja tuominen yhteen. Yhteisökehittäjämalli mukautuisi alueen erityispiirteiden mukaan, mutta yhteisökehittäjän tehtäviin kuuluisi erityisesti alueelle jalkautuminen, tiedonvälitys, alueen toimijoiden välisten tapaamisten ja kokousten järjestäminen sekä yhteisökehittämistä ja hankkeiden eteenpäin viemistä. Yhteisökehittäjällä olisi myös keskeinen rooli muiden alueella toimivien hankkeiden kokoajana. Tämä mahdollistaa yhteistyön tiivistämisen. Lisäksi yhteisökehittäjät tukisivat alueellaan tapahtuvaa tapahtuma- ja kulttuurituotantoa, hyvin laajasti määriteltynä.	• Yhteisökehittäjät (4), 45 000 € x 4 = 180 000 € • Yleis- ja toimintakulut 4 x 5 000 € = 20 000 € • MLL:n Hakunilan lasten ja perheiden yhteisötoiminta, erillisrahoitus • Avustusmäärärahojen lisäys MEK-alueille: 30 000 € vuonna 2023, 50 000 € vuonna 2024, 50 000 € vuonna 2025.	Kaupunkikulttuuri, kirjasto- ja asukaspalvelut, kuntalaispalvelut. Kaupunkikulttuuri, yhteiset palvelut.	230 000	250 000	250 000
Havukosken kaupunginosaan kohdistettu toimintaraha	Havukoski on tilastojen ja kokemusten valossa kaikkein huono-osaisin kaupunginosa Vantaalla. Toimintaraha suunnataan kaupunginosassa tapahtuvien uusien avauksien kehittämiseen tai nykyisten toimintojen vahvistamiseen.	Toimintaraha on 50 000 €. Kustannukset kohdistuvat vuodelle 2023. Toimintarahen jatkoa mietitään uudelleen vuoden 2023 aikana.	Kaupunkikulttuuri	50 000	0	0
Turvallisuusyhteistyö	Vantaan kaupunki kuuluu Nordic Safe Cities verkostoon, jonka tavoitteena on tuoda kaupungit yhteen, rakentaa resiliентtejä paikallisyhteisöjä sekä vähentää polarisaatiota, vihaa ja ääriajattelua. Verkoston avulla kaupungit pystyvät jakamaan kokemuksiaan ja ideoitaan, tukea toisiaan sekä innovoida uutta turvallisuuskysymysten äärellä. Kaupungeja on mukana yhteensä 19 kaikista viidestä pohjoismaasta. Vantaalla on muun muassa perustettu ns. ankkurimalli, jossa kannustetaan vanhempia kiinnostumaan ja tarvittaessa valvomaan lapsen internetin käyttöä. Mallissa tehdään yhteistyötä poliisin, nuorisotyön sekä sosiaalityön välillä. Lisäksi Vantaan kaupunki on lisännyt yhteistyötä poliisin kanssa palkkaamalla poliisikoordinaattorin. Poliisikoordinaattori toimii kaupungin yhteyshenkilönä turvallisuusasioissa ja yhdyshenkilönä poliisin ja kaupungin välillä sekä edistää Vantaan turvallisuussuunnitelman laadintaa ja toteutusta.	Kustannukset ovat osa perusrahoitusta.	Kaupunkistrategia ja johto, Kuntademokratia. Kaupunkikulttuuri, yhteiset palvelut.	0	0	0

B. Raidekaupunkia rakentamassa

Vantaan ratikka	Vantaan ratikka ei ole vain liikennettä vaan koko kaupunkiympäristöä kehittävä hanke, jonka avulla eheytetään ja tiivistetään kaupunkirakennetta. Asukkaat ja yritykset hyötyvät saavutettavuuden paranemisesta. Ratikka vahvistaa huomattavasti vaikutusalueellaan joukkoliikenteen palvelutasoa ja kytkee sen entistä paremmin lähimpiin kaupunki- ja palvelukeskuksiin ja seudulliseen raideverkkoon.	Toimenpide on osa perusrahoitusta.	Kaupunkiympäristön toimiala.	0	0	0
Kaupunkikeskustat ja niiden projektinjohtajat sekä kehittämissuunnitelmat	Projektinjohtajat valmistelevat ja koordinoivat alueellisia kehittämissuunnitelmia sekä vastaavat niiden seurannasta, tavoitteiden toteutumisesta ja raportoinnista yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Aluekeskustoille tehdään kehittämissuunnitelmat sekä palkataan projektinjohtajat.	Palkataan viisi projektinjohtajaa. Toimenpide on osa perusrahoitusta.	Kaupunkiympäristö, kiinteistöt ja tilat. Projektinjohtajat.	0	0	0
Monipuolinen ja sosiaalisesti kestävä asuntotuotanto maa- ja asuntopolitiikan toimilla	Jatketaan asuinalueiden sosiaalisen eheyden varmistaminen huolehtimalla vuokra- ja omistusasumisen tasapainosta sekä asuntotarjonnan monipuolisuudesta asemakaavoituksen yhteydessä kaavamääräyksillä ja maankäyttösopimuksilla.	Toimenpide on osa perusrahoitusta.	Kaupunkiympäristö, kiinteistöt ja tilat.	0	0	0
KATO:n segregaatiotyöryhmä	Perustetaan segregaatiorajauksesta vastaava työryhmä kaupunkiympäristön toimialalle	Toimenpide on osa perusrahoitusta.	Kaupunkikulttuuri, yhteiset palvelut.	0	0	0
Keskustojen vahvuudet esiin viestinnällisellä profiloinnilla	Jokaisen suuralueen keskustalle (7 kpl) on määritelty asukkaita ja kaupungin henkilöstöä osallistaen viestinnälliset profiilit. Profiileissa tuodaan esiin keskustan historiaa, nykypäivää ja keskeisiä vahvuuksia, joilla tähdätään kunkin keskustan tulevaisuuden visioon. Profiileja hyödynnetään maankäytön suunnittelussa, alue- ja kaupunkimarkkinoinnissa ja viestinnässä.	Toimenpide on osa perusrahoitusta.	Kaupunkiympäristö, Yhteiset palvelut.	0	0	0
Osallistuva budjetointi	Helsingistä ja muista kaupungeista poiketen, Vantaalla osallistuvaa budjetointia on kohdennettu huono-osaisimpiin kaupunginosiin, mikä parhaimmassa tapauksessa lisää asukkaiden osallistumismahdollisuuksia, parantaa valmisteluprosessia sekä vähentää segregoitumista.	Osallistuvan budjetoinnin hankkeiden toteutus Myyrmäessä vuonna 2023. Vuosi 2023 rahoitetaan vielä MEK:stä, mutta osallistuvan budjetoinnin rahoitus on vielä avoin tuleville vuosille.	Kaupunkikulttuuri, yhteiset palvelut.	50 000	0	0
Lähiöohjelma	Suomen suurimpien lähiöiden kehittämistä on tuettu Ympäristöministeriön koordinoimassa lähiöohjelmassa vuosina 2020–2022. Tavoitteena on ollut asuinalueiden myönteinen pitkän aikavälin kehitys, joka tuottaa asukkaille hyvinvointia ja alueille elinvoimaisuutta.	Toivomme Ympäristöministeriön johtaman Lähiöohjelman jatkoa myös vuoden 2022 jälkeen. Toimenpide on osa perusrahoitusta, ARA:lta saatu tuki.	KATO:n segregaatiotyöryhmä seuraa tilannetta	0	0	0

Suuralueiden keskeiset hankkeet	KATO:n segregaatiotyöryhmä seuraa suuralueiden keskeisten hankkeiden etenemistä.		KATO:n segregaatiotyöryhmä seuraa tilannetta	0	0	0
Taloyhtiöklubit	Taloyhtiöklubit kokoavat yhteen naapuruston taloyhtiöiden hallitukset. Klubit toimivat alustana taloyhtiöiden tarpeiden mukaiselle yhteiskehittämiselle (putkiremonteista energiaremontteihin ja urbaanin ruoan tuotantoon), naapuruston osallistamiselle, taloyhtiöiden asukasosallistumisen mallin kehittämiseksi, sosiaalisen turvan luomiselle, ympäristön viihtyisyyden parantamiselle ja yhteisöllisyyden vahvistamiselle. Kaupunki voi hyödyntää klubeja aluekehittämisessä, kuten täydennysrakentamisen edistämiseksi ja alueen turvallisuuden sekä viihtyisyyden parantamisessa.	• 2023: rahoitetaan kahden uuden alueen taloyhtiöklubia: 2 * 15 000 = 30 000 e (ostopalvelu) • 2024: Rahoitetaan hanketta 30 000 € (ostopalvelu) • 2025: Rahoitetaan hanketta 30 000 € (ostopalvelu)	Kaupunkiympäristö, kaupunkirakenne ja ympäristö, Ympäristökeskus	30 000	30 000	30 000
Yhteensä				360 000	280 000	280 000
				Kustannukset, euroa		
Toimenpide	Kuvaus	Lisätietoja	Vastuutahot	2023	2024	2025
Toimintaohjelman yleiskulut	Sisältää erityisasiantuntijan palkkakulut, matkakulut, tilaisuuksien järjestämiset, kokouskulut, asiantuntijapalkkiot ym.		Kaupunkikulttuuri, yhteiset palvelut	80 000	80 000	80 000
Yhteensä				80 000	80 000	80 000
				Kustannukset, euroa		
				2023	2024	2025
Ehdotetut toimenpiteet				2 000 000	2 000 000	2 000 000
Budjetti				2 000 000	2 000 000	2 000 000
Budjettilyijäämä				0	0	0

7. Toimeenpano, seuranta ja vaikuttavuuden arviointi

Valmistelua johtanut MEK-johtoryhmä seuraa Sosiaalisesti kestävä Vantaan strategiaohjelman ja MEK-ohjelman edistymistä ja toteutusta. Toimenpiteille muodostetaan tarvittaessa alatyö- ja asiantuntijaryhmiä, jotka raportoivat MEK-johtoryhmälle. Kaupunkikulttuurin toimialalla on viimesijainen vastuu strategiatyön edistämisestä ja seurannasta (ks. Taulukko 6. Strategiaohjelman toimeenpano ja seuranta).

Ohjelma raportoidaan kolme kertaa vuodessa strategiateemojen ohjausryhmälle. Ohjausryhmään kuuluu kaupungin johtoryhmä ja strategia- ja tutkimuspäällikkö. Lisäksi ohjelmasta tulisi raportoida kaksi kertaa vuodessa kaupunginhallitukselle sekä kerran vuodessa kaupunginvaltuustolle iltakouluissa tai infoissa. Ainakin toistaiseksi kevään raportointi kaupunginhallitukselle on ilmiöpohjaisempi, jolloin teemakokonaisuudesta voidaan esitellä jokin rajatumpi teema. Tämä mahdollistaa syventymisen johonkin asiaan, jonka MEK-johtoryhmä näkee tarpeelliseksi. Syksyllä kaupunginhallitukselle raportoidaan tavoitteiden ja mittareiden tilanne sekä kaupunginvaltuustolle näiden lisäksi laajemmin keskeiset toimintaympäristön muutokset ja teemat.

Taulukko 6. Strategiaohjelman toimeenpano ja seuranta

Elin	Kokous ja raportointi määrä	Ajankohta
Kaupunginvaltuusto	1 kertaa / vuosi	Syksy
Kaupunginhallitus	2 kertaa / vuosi	Kevät, syksy
Kaupunginjohtoryhmä / ohjausryhmä	3 kertaa / vuosi	Kevät, syksy, vuodenvaihte
MEK-johtoryhmä	noin 8–10 kertaa / vuosi	Jatkuva seuranta
Asiantuntijaryhmät	Tilanne riippuvainen	Tilanne riippuvainen

Muodostettava uusi ohjelmarakenne vahvistaa strategiateemaohjelman seurantaa ja tiedolla johtamista: erityisasiantuntija, data-analyytikko, korkeakouluharjoittelijat sekä opinnäytteentekijät. Myös yhteistyön edistäminen kaupungin ulkopuolisten tutkimuslaitosten, korkeakoulujen ja yliopistojen kanssa on tärkeä osa tätä kokonaisuutta. Näemme, että yhteistyö ja uusi rakenne mahdollistavat jatkossa paremman seurannan ja vaikuttavuuden arvioinnin. Täytyy kuitenkin muistaa, että ohjelman etenemistä ja toteutusta on helpompi arvioida, kun taas yksittäisten toimenpiteiden tai ohjelmakokonaisuuden vaikutusta asukkaiden hyvinvointiin on huomattavan vaikeaa tutkia ja arvioida. Riskinä pidämme sitä, että yhteistyö kaupungin sisällä ja ulkoisten yhteistyötahojen kanssa ei onnistu suunnitellusti eikä arvioinnista saada sitä hyötyä mitä toivottiin. Tästä huolimatta näemme

vaikuttavuusarvioinnin- ja tutkimuksen kehittämisessä potentiaalia vaikuttavampien politiikkatoimien kehittämisessä ja asukkaiden hyvinvoinnin lisäämisessä.

8. Lopuksi

Sosiaalisesti kestävä Vantaa -strategiateeman suunnitelma eli Myönteisen erityiskohtelun toimintaohjelma (MEK) nojaa vahvasti uuteen hyväksyttyyn Vantaan kaupungin strategiaan. Ohjelma tukee erityisesti eriarvoistumisen estämisen sekä kukoistavien kaupunkikeskusten painopisteitä.²⁵ Strategiaohjelman tavoitteena on asukkaiden ja alueiden hyvinvointierojen kaventaminen. Ohjelma on kaupunkitasoinen, kaikkien toimialojen yhteinen myönteisen erityiskohtelun toimintakokonaisuus. Ohjelmaa toteutetaan vuosina 2023–2025 ja sen toteutukseen varataan kaksi miljoonaa euroa vuosittain, yhteensä kuusi miljoonaa euroa. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala siirtyy osaksi hyvinvointialuetta 01.01.2023, joten se ei ole mukana ohjelmassa. Kuitenkin yhteistyömahdollisuuksia kartoitetaan tiiviisti hyvinvointialueen kanssa.

Myönteisen erityiskohtelun toimintaohjelma koostuu neljästä kärkiteemasta: 1. Vaikuttavuutta tiedolla johtamisella, 2. Lapsikeskeinen investointistrategia, 3. Hyvinvointia koulutuksesta, työllisyydestä sekä terveydestä ja 4. Kukoistavat kaupunkikeskukset. Ensimmäisessä kärkiteemassa, Vaikuttavuutta tiedolla johtamisella, luodaan paremmat puitteet tiedolla johtamiselle sekä vaikuttavuuden tutkimiselle. Tavoitteena on yhdistää saatavilla olevaa tietoa eriarvoisuudesta ja hyvinvoinnista, kuten koota erilaisista projekteista, rekistereistä sekä väestökyselyistä saatua tietoa ja muodostaa kokonaiskuva. Mallissa edistetään jatkuvan kehittämisen periaatteita, suunnitelmallisuutta sekä yhteistyötä toimialojen ja kaupungin yhteistyökumppaneiden kanssa. Uudessa rakenteessa ohjelman johtoryhmällä on konsultoiva rooli toimialoille ja se pyrkii arvioimaan eriarvoisuuden tilaa sekä edistämään sen ehkäisyä toimialat ylittävällä työllä.

Toisessa kärkiteemassa, Lapsikeskeinen investointistrategia, on kaksi alateemaa: 1. Vantaasta lapsiperhemyönteisin kunta sekä 2. koulutuksellisen eriarvoisuuden torjuminen. Kärkiteeman ydinviesti on se, että perheisiin ja lapsiin kohdistuvat panostukset voivat lisätä merkittävästi heidän hyvinvointiaan sekä toisaalta vähentää kalliiden korjaavien palveluiden käyttöä pidemmällä aikavälillä. Erityisesti huono-osaisimmista lähtökohdista ponnistavien lasten tukeminen sekä heidän

²⁵ Vantaan strategiset painopisteet ovat seuraavat: taloudellisesti kestävä ja elinvoimainen kaupunki, hyvät asukaslähtöiset palvelut, eriarvoistumisen estäminen, resurssiviisas ja hiilineutraali Vantaa, kukoistavat kaupunkikeskukset sekä merkityksellistä työtä vaikuttavalla johtamisella. Lue lisää Vantaan kaupungin strategiasta: <https://www.vantaa.fi/fi/kaupunki-ja-paatoksenteko/talous-ja-strategia/innovaatioiden-vantaa-strategia>.

mahdollisuuksiensa edistäminen ovat vaikuttavia toimenpiteitä. Lapsiperheet ovat keskeisessä roolissa myös segregaaion muodostumisessa, sillä heidän muuttopäätöksensä toimivat keskeisenä alueellisen eriytymisen ajurina. Tavoitteenamme on vahvistaa lasten ja nuorten kiinnittymistä koulupolkuun ja yhteiskuntaan muun muassa nuorisotyön, harrastusten sekä vanhemmuuden tuki-palvelun avulla. Tulemme myös kehittämään koulutuksellisen eriarvoisuuden torjuntaan kohdennettuja toimenpiteitä ja kokeiluja. Uskomme, että yhdessä uuden tiedolla johtamisen rakenteen kanssa voimme kehittää uusia vaikuttavampia toimenpiteitä.

Kolmannessa kärkiteemassa, Hyvinvointia koulutuksesta, työllisyydestä sekä terveydestä, on myös kaksi alateemaa, jotka ovat koulutus ja työllisyys sekä terveys. Köyhyyden, eriarvoisuuden sekä ylisukupolvisen huono-osaisuuden ratkaisemisessa avainasemassa on perhe ja siihen liittyvät instituutiot. Näemme siis, että lasten hyvinvointi riippuu vahvasti erityisesti vanhempien hyvinvoinnista, joka on vahvasti yhteydessä perheen sosioekonomisiin taustatekijöihin sekä terveyteen. Tutkimusten mukaan maahanmuuttajaäitien työllistymisaste Suomessa on erittäin matala verrattuna muihin verrokkiryhmiin tai maihin. Yksi keskeinen keino tukea äitien työhönohjaamisastetta on helpottaa työn ja perhe-elämän yhdistämistä sekä tarjota tukea työllistymiseen ja kouluttautumiseen. Näitä tavoitteita edistetään Vantaalla muun muassa panostamalla työllisyyttä tukevaan suomen kielen opetukseen, aikuisopiston maahanmuuttajille suunnattuun tukeen sekä edistämällä erityisesti maahanmuuttajaäitien kouluttautumista ja työllistymistä (esim. Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään -hanke). Lisäksi kaupunginosiin perustetaan vertaisohjaamiseen pohjautuvia lähiliikuntaryhmiä sekä ohjattuja koululaisurheilujoukkueita, jotka edistävät terveydellisten elintapojen ohella asukkaiden yhteisöllisyyttä ja vahvistavat koulujen ja kaupunginosien yhteenkuuluvuutta.

Neljännessä kärkiteemassa, Kukoistavat kaupunkikeskukset, on myös kaksi alateemaa, joista ensimmäinen on Lähiöistä eläviä, moninaisia ja yhteisöllisiä kohtaamispaikkoja. Koemme, että monissa Vantaan lähiöissä on potentiaalia nousta eläviksi, moninaisiksi sekä yhteisöllisiksi paikoiksi, joissa olisi runsaasti asukaslähtöistä toimintaa tapahtuma- ja kulttuurituotannosta lähiliikuntaan. Kuitenkin tällä hetkellä kasvava ja merkittävä osa vantaalaisista kokee yksinäisyyttä ja ulkopuolisuutta, mikä on riski yhä syvenevään yhteisöllisyyden rapautumiseen, syrjäytymiseen ja välinpitämättömämpään suhtautumiseen yhteisten asioiden hoitoon (ks. kappale 5.4.1). Kaupunginosien suunnan kääntäminen kukoistusta kohti vaatii erityisesti alueille jalkautumista, vuorovaikutusta, alueiden toimijoiden tuomista yhteen, tiiviimpää yhteistyötä eri toimijoiden välillä sekä yhteisöllisyyden rakentamiseen vaadittavia resursseja. Täten tavoitteena on kehittää suuralueita

ja kaupunginosia yhteisökehittäjämallilla, jossa pääideana on alueen asukkaiden ja yhteisöjen voimaannuttaminen ja tuominen yhteen. Lisäksi turvallisuuteen, päihteiden käyttöön ja levottomuuteen tullaan kiinnittämään huomiota turvallisuusyhteistyötä tiivistämällä muun muassa Nordic Safe Cities -verkoston sekä kohdistetun toimintarahan avulla.

Kukoistavien kaupunkikeskusten toisena alateemana on Raidekaupunkia rakentamassa. Vantaan aluekeskustat ovat usein vaa'ankeihasasemassa, kun tarkastellaan alueiden kehittymismahdollisuuksia. Tähän kiinnitetään huomiota muun muassa keskustojen kehittämissuunnitelmilla ja suuralueiden viestintäbrändeillä sekä kaupunkiympäristön toimialalle perustetulla segregaatiotyöryhmällä, joka muun muassa seuraa merkittävien hankkeiden etenemistä (esim. Vantaan ratikka). Monipuolista ja sosiaalisesti kestävästä kaupunkia rakennetaan myös järkevällä ja tietoon pohjautuvalla maa- ja asuntopolitiikalla. Toivomme, että muodostettavat taloyhtiöklubit toimisivat alustana taloyhtiöiden monenlaiselle yhteisökehittämiselle, putkiremonteista energiaremontteihin ja urbaanin ruoan tuotantoon, sekä paremmalle aluekehittämiselle. Lisäksi taloyhtiöklubit, yhdessä yhteisökehittäjämallin kanssa, voivat mahdollistaa paremmat edellytykset naapuruston osallistamiselle, turvallisemman ympäristön luomiselle ja yhteisöllisyyden vahvistamiselle.

Myönteisen erityiskohtelun toimintaohjelma kohdistaa toimenpiteitä erityisesti viiteen kaupunginosaan. Valittujen neljän kriteerin perusteella (pienituloisuusaste 2019, korkeintaan perusasteen käyneiden osuus 25–44 vuotiaista 2020, työttömyysaste 2019 sekä muunkielinen väestöosuus 0–6-vuotiaista 2021) kaupunginosista nousee neljä melko selkeästi kaikkein huono-osaisinta aluetta, jotka ovat kaikki Itä-Vantaalla: Havukoski, Länsimäki, Hakunila sekä Mikkola. Lisäksi Myyrmäki nousee, erityisesti muunkielisen väestönosan osalta, yhdeksi Vantaan eriytyneimmistä kaupunginosista. MEK-alueeksi valikoitui siis edellisten neljän lisäksi Myyrmäki sen suuren väestömäärän, sen roolin suuralueen keskuksena ja kaupunginhallituksen iltakoulussa (8.8.2022) tulleiden kommenttien perusteella. Tästä huolimatta ohjelma ei kuitenkaan ole rajattu ainoastaan näihin kaupunginosiin, vaan toimia voidaan kohdistaa muillekin alueille, joissa havaitaan alueellista eriytymistä. Lisäksi vakiintuneita hankkeita ja projekteja ei ole välttämätöntä siirtää MEK-alueille käytännöllisten syiden takia tai menestyksestä kaupunkitasoista toimintaa ei ole järkevää lakkauttaa. Toisaalta eriarvoistumiskehityksen torjuminen voi myös vaatia kaupunkitasoista toimintaa.

Toimintaohjelmaa on rakennettu yhdessä kaikkien toimialojen kanssa, ja sitä on esitelty muun muassa kaupunginjohdolle, kaupunginhallitukselle sekä monikulttuurisuusasiain neuvottelukunnalle vuoden

2022 aikana. Valmistelutyötä on tehty tiiviissä yhteistyössä muun muassa kotouttamisohjelman valmistelun kanssa, ja ohjelmaan on saatu myös ulkopuolisia asiantuntija-arvioita. Ohjelmatyö on saanut runsaasti positiivista palautetta ja se on nostettu esiin esimerkkinä sosiaalisesti kestävästä ja laaja-alaisesta hyvinvointityöstä ja kaupunkikehittämisestä (ks. MEK-seminaari). Toteamme, että ohjelma tulee olemaan puitteena hyvä tulevien vuosien työlle, mutta samalla täytyy tunnustaa sen vajavaisuudet.

Olemme kohdanneet viime aikoina ensin koronan tuomat vaikeudet sekä sen jälkeen vuoden 2022 keväänä Ukrainan sodan tuomat kauheudet ja energiakriisin. Nämä kriisit kohdistuvat voimakkaimmin kaikkein heikompiosaisiin, minkä lisäksi Vantaalle muuttaa enenemässä määrin jo valmiiksi haavoittuvassa asemassa olevia. Lisäksi eriarvoisuuden ja alueellisen eriytymisen ehkäisy vaativat pitkäjänteistä työtä, sillä esimerkiksi eriytyneiden alueiden pito- ja vetovoimatekijöiden kasvattaminen vie aikaa. Myös tämänkaltaisten systeemisten ja kompleksisten haasteiden ratkaiseminen edellyttää poikkihallinnollista työtä yli toimiala- sekä organisaatorajojen – mihin tämä ohjelma on vastannutkin hyvin rakentamalla uudenlaista yhteistoiminnan kulttuuria. Täten sosiaalisesti kestävä Vantaan rakentaminen ja eriarvoistumiskehityksen torjuminen vaativat useiden toimijoiden välistä pitkäjänteistä yhteistyötä, resursseja ja tietopohjaista päätöksentekoa, mihin pelkästään tämä ohjelma ei anna vastauksia.

Lähdeluettelo

- Helsingin seudun aluesarjat-tilastotietokanta. Tietolähde Tilastokeskus. Haettu: <https://api.aluesarjat.fi/pxweb/> (17.5.2022).
- Kotoutumisen indikaattorit -tietokanta: Työllisyys [verkkojulkaisu]. Taulukko: 117e -- Työllisyysaste (Rek), 1995-2020. Helsinki: Kotouttamisen osaamiskeskus, Työ- ja elinkeinoministeriö. [viitattu 14.09.2022]. Saantitapa: https://kototietokanta.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/Kotoutumisenindikaattorit/Kotoutumisenindikaattorit__tyoll/01seurInd_tyoll_pxt_117e.px/?rxid=bb0652b4-52d2-4d6f-97c2-7a89fb59b6bf
- Larja, Liisa, TK-01-1537-18. Lausunto koskien teemaa "Maahanmuuttajanaisten työllisyys ja työttömyys". Tilastokeskus (5.11.2018). URL: <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2018-AK-219985.pdf>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö, HE 55/2022. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta. URL: <https://okm.fi/paatos?decisionId=0900908f807abe91>.
- Pääkaupunkiseudun hyvinvointikysely 2021. Espoon, Helsingin, Kauniaisten ja Vantaan kaupunkien keväällä 2021 toteuttama väestökysely. Verkkojulkaisu pkskysely.kaupunkitieto.fi/sites/default/files/PKShyvinvointikysely2021_indikaattorit.xlsx. (05.07.2022).
- Valtiontaloudentarkastusvirasto (2020). Tuloksellisuustarkastuskertomus: Vuoden 2013 TE-toimistouudistuksen vaikutukset, Valtiontalouden tarkastusvirasto 4. DOI: <http://urn.fi/urn:isbn:978-952-499-483-5>

Kirjallisuus

- Acemoglu, Daron. 2002. "Technical Change, Inequality, and the Labor Market." *Journal of Economic Literature* 40 (1):7–72.
- Acemoglu, Daron, and James A. Robinson. 2012. *Why Nations Fail: The Origins of Power, Prosperity and Poverty*. 1st ed. New York: Crown.
- Anderson, Michael L., Justin Gallagher, and Elizabeth Ramirez Ritchie. 2018. "School meal quality and academic performance." *Journal of Public Economics* 168:81-93. doi: <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2018.09.013>.
- Bengtson, Vern L., and Robert A. Harootyan. 1994. *Intergenerational linkages: Hidden connections in American society*. New York: Springer Publishing Co.

- Bengtsson, Erik, and Daniel Waldenström. 2018. "Capital Shares and Income Inequality: Evidence from the Long Run." *The Journal of Economic History* 78 (3):712–743. doi: <https://doi.org/10.1017/S0022050718000347>.
- Bernelius, Venla Helminna, and Katja Vilkkumäki. 2019. "Pupils on the move: School catchment area segregation and residential mobility of urban families." *Urban Studies* 56 (15):3095–3116. doi: <https://doi.org/10.1177/0042098019848999>.
- Bernelius, Venla, and Heidi Huilla. 2021. *Koulutuksellinen tasa-arvo, alueellinen ja sosiaalinen eriytyminen ja myönteisen erityiskohtelun mahdollisuudet*. Vol. 7. Helsinki: Valtioneuvoston julkaisuja.
- Bernelius, Venla, Heidi Huilla, and Isabel Ramos Lobato. 2021. "'Notorious Schools' in 'Notorious Places'? Exploring the Connectedness of Urban and Educational Segregation." *Social Inclusion* 9 (2):154–165. doi: 10.17645/si.v9i2.3838.
- Björklund, Anders, Jesper Roine, and Daniel Waldenström. 2012. "Intergenerational top income mobility in Sweden: Capitalist dynasties in the land of equal opportunity?" *Journal of Public Economics* 96 (5):474–484. doi: <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2012.02.003>.
- Bossart, Klaus. 2021. *Kuntavaalit Vantaalla 2021*. Vol. Tietopalvelu C3: Vantaan kaupunki/Tutkimus ja tietopalvelu.
- Böckerman, Petri, Mika Haapanen, and Christopher Jepsen. 2019. "Back to school: Labor-market returns to higher vocational schooling." *Labour Economics* 61:101758. doi: <https://doi.org/10.1016/j.labeco.2019.101758>.
- Carrell, Scott E., Teny Maghakian, and James E. West. 2011. "A's from Zzzz's?: The causal effect of school start time on the academic achievement of adolescents." *American economic journal. Economic policy* 3 (3):62–81. doi: 10.1257/pol.3.3.62.
- Chetty, Raj, and Nathaniel Hendren. 2018. "The Impacts of Neighborhoods on Intergenerational Mobility I: Childhood Exposure Effects*." *The Quarterly Journal of Economics* 133 (3):1107–1162. doi: 10.1093/qje/qjy007.
- Chetty, Raj, Nathaniel Hendren, Patrick Kline, and Emmanuel Saez. 2014. "Where is the land of Opportunity? The Geography of Intergenerational Mobility in the United States." *The Quarterly Journal of Economics* 129 (4):1553–1623. doi: <https://doi.org/10.1093/qje/qju022>.
- Corak, Miles. 2013. "Income Inequality, Equality of Opportunity, and Intergenerational Mobility." *Journal of Economic Perspectives* 27 (3):79–102. doi: <https://doi.org/10.1257/jep.27.3.79>.
- Corak, Miles, and Patrizio Piraino. 2011. "The Intergenerational Transmission of Employers." *Journal of Labor Economics* 29 (1):37–68. doi: <https://doi.org/10.1086/656371>.
- Cortes, Kalena E., Jesse Bricker, and Chris Rohlfs. 2012. "The Role of Specific Subjects in Education Production Functions: Evidence from Morning Classes in Chicago Public High Schools." *The B.E. journal of economic analysis & policy* 12 (1):1. doi: 10.1515/1935-1682.2749.
- Edwards, Finley. 2012. "Early to rise? The effect of daily start times on academic performance." *Economics of education review* 31 (6):970–983. doi: 10.1016/j.econedurev.2012.07.006.
- Frederiksson, Peter, Björn Öckert, and Hessel Oosterbeek. 2013. "Long-term effects of class size." *The Quarterly journal of economics* 128 (1):249–285. doi: 10.1093/qje/qjs048.
- Frisvold, David E. 2015. "Nutrition and cognitive achievement: An evaluation of the School Breakfast Program." *Journal of Public Economics* 124:91–104. doi: <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2014.12.003>.
- Georg, Werner. 2004. "Cultural Capital and Social Inequality in the Life Course." *European Sociological Review* 20 (4):333–344.
- Goldin, Claudia, and Lawrence F. Katz. 2009. "The Race between Education and Technology: The Evolution of U.S. Educational Wage Differentials, 1890 to 2005." *NBER Working Paper* (12984).
- Grönlund, Kimmo, Kaisa Herne, Maija Jäske, Heikki Liimatainen, Lauri Rapeli, Mikko Värttö, Jonas Schauman, Rasmus Siren, and Albert Weckman. 2020. "Implementing a democratic

- innovation: Online deliberation on a future transport system." *City of Turku, Urban Research Programme, Research reports* 4.
- Heckman, James. 2008. Schools, Skills, and Synapses. National Bureau of Economic Research, Inc.
- Helakorpi, Satu, and Hanne Kivimäki. 2021. "Lasten ja nuorten hyvinvointi – Kouluterveyskysely 2021: Iso osa lapsista ja nuorista on tyytyväisiä elämäänsä – yksinäisyyden tunne on yleistynyt." *THL, tilastoraportti* 30.
- Hinrichs, Peter. 2010. "The effects of the National School Lunch Program on education and health: The Effects of the National School Lunch Program." *Journal of policy analysis and management* 29 (3):479-505. doi: 10.1002/pam.20506.
- Hinrichs, Peter. 2011. "When the Bell Tolls: The Effects of School Starting Times on Academic Achievement." *Education Finance and Policy* 6 (4):486-507. doi: 10.1162/EDFP_a_00045.
- Huilla, Heidi. 2022a. "Kaupunkikoulut ja huono-osaisuus."
- Huilla, Heidi. 2022b. "Kaupunkikoulut ja huono-osaisuus: alueiden tukeminen tukee kouluja." *Urbaria summaries series* 6.
- Ingram, Paul, and Arik Lifschitz. 2006. "Kinship in the Shadow of the Corporation: The Interbuilder Network in Clyde River Shipbuilding, 1711–1990." *American Sociological Review* 71 (2):334–352. doi: <https://doi.org/10.1177/000312240607100208>.
- Ishihara, Toru, Toshihiro Nakajima, Koji Yamatsu, Koichi Okita, Masato Sagawa, and Noriteru Morita. 2020. "Relationship of participation in specific sports to academic performance in adolescents: A 2-year longitudinal study." *Scandinavian journal of medicine & science in sports* 30 (8):1471-1482. doi: 10.1111/sms.13703.
- Jäntti, Markus, Bernt Bratsberg, Knut Røed, Oddbjørn Raaum, Robin Naylor, Eva Österbacka, Anders Björklund, and Tor Eriksson. 2006. "American Exceptionalism in a New Light: A Comparison of Intergenerational Earnings Mobility in the Nordic Countries, the United Kingdom and the United States." *IZA Discussion Paper* (1938).
- Jäntti, Markus, Marja Riihelä, Risto Sullström, and Matti Tuomala. 2010. "Trends in Top Incomes Shares in Finland." In *Top incomes: A global perspective*, edited by Anthony B. Atkinson and Thomas Piketty, 371–447. Oxford: Oxford University Press.
- Karlsdóttir, Anna, Hjördís Rut Sigurjónsdóttir, Åsa Ström Hildestrand, and Alex Cuadrado. 2017. "Policies and measures for speeding up labour market integration of refugees in the Nordic region: A knowledge overview." *Nordregio Working paper* 8.
- Kauppinen, Timo M., and Susanna Munkkila. 2022. *Lähiöalueiden väestörakenteen kehitys suurissa kaupungeissa vuosina 1995-2019*. Vol. 38, *Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Työpaperi*. Helsinki.
- Kivinen, Osmo, Juha Hedman, and Päivi Kaipainen. 2007. "From Elite University to Mass Higher Education: Educational Expansion, Equality of Opportunity and Returns to University Education." *Acta Sociologica* 50 (3):231–247. doi: <https://doi.org/10.1177/0001699307080929>.
- Kopomaa, Timo, and Mikko Salasuo. 2020. "Höntsäilyä - leikkimielisen pelailun ideaalien jäljillä 2020." In *Harrastamisen äärellä: Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus*, edited by Mikko Salasuo. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Kosunen, Sonja. 2014. "Reputation and parental logics of action in local school choice space in Finland." *Journal of education policy* 29 (4):443-466. doi: 10.1080/02680939.2013.844859.
- Krueger, Alan B. 1999. "Experimental Estimates of Education Production Functions." *The Quarterly journal of economics* 114 (2):497-532. doi: 10.1162/003355399556052.
- Leino, K., A. Ahonen, N. Hienonen, J. Hiltunen, M. Lintuvuori, S. Lähteinen, J. Lämsä, K. Nissinen, V. Nissinen, E. Puhakka, J. Pulkkinen, J. Rautopuro, M. Sirén, M.-P. Vainikainen, and J. Vettenranta. 2019. "PISA 18 Ensituloksia: Suomi parhaiden joukossa." *Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja* 40.
- Lindert, Peter H. 2004. *Growing Public: Social Spending and Economic Growth since the Eighteenth Century: Volume 1: The Story*. Vol. 1. Cambridge: Cambridge University Press.

- Milanovic, Branko. 2019. *Capitalism, Alone: The Future of the System That Rules the World*. Cambridge, Massachusetts: The Belknap Press of Harvard University Press.
- Milanović, Branko. 2011. *The haves and the have-nots: a brief and idiosyncratic history of global inequality*. New York: Basic Books.
- Morelli, Salvatore, and Anthony B. Atkinson. 2015. "Inequality and crises revisited." *Economia Politica* 32 (1):31–51. doi: <https://doi.org/10.1007/s40888-015-0006-y>.
- OECD. 2011. *Equity and Quality in Education: Supporting Disadvantaged Students and Schools*. Paris: Organization for Economic Cooperation & Development.
- OECD. 2020. *Students' socio-economic status and performance*.
- Oittinen, Riikka, Marja Peltola, and Venla Bernelius. 2022. "'Mä tunnistan kaltaiseni, kun mä nään sen' : Etnografinen tutkimus kaupunkikoulun oppilaiden arkitodellisuuksien eriytymisestä."
- Parviainen, Elina. 2022. *Vantaan väestö 2021/2022, Tietopalvelu B3*. Vantaa: Vantaan kaupunki, Strategia ja tutkimus.
- Pekkarinen, Tuomas, and Roope Uusitalo. 2012. "Peruskoulu-uudistuksen vaikutukset." *Kansantaloudellinen Aikakauskirja* 2 (108):12.
- Pekkarinen, Tuomas, Roope Uusitalo, and Sari Kerr. 2009. "School tracking and intergenerational income mobility: Evidence from the Finnish comprehensive school reform." *Journal of Public Economics* 93 (7):965–973. doi: <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2009.04.006>.
- Peltola, Marja. 2020. "Everyday consequences of selectiveness. Borderwork in the informal sphere of a lower secondary school in the metropolitan area of Helsinki, Finland." *British journal of sociology of education* 42 (1):97-112. doi: 10.1080/01425692.2020.1861930.
- Pihlaja, Ritva. 2017. *Osallistuva budjetointi kunnissa ja maakunnissa*. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.
- Piketty, Thomas. 2014. *Capital in the Twenty-First Century*. London, England: The Belknap Press of Harvard University Press.
- Ponthieux, Sophie, and Dominique Meurs. 2015. "Gender Inequality." In *Handbook of Income Distribution: Volume 2A*, edited by A. B. Atkinson and Francois Bourguignon, 981–1146. Amsterdam: North-Holland.
- Puronaho, Kari. 2014. "Drop-out vai throw-out? Tutkimus lasten ja nuorten liikuntaharrastusten kustannuksista." *Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja* 5.
- Ristolainen, Heidi, Sampo Varjonen, and Jukka Vuori. 2013. Mitä tiedämme politiikkatoimien vaikuttavuudesta lasten ja nuorten syrjäytymisen sekä hyvinvointierojen vähentämisessä? Poliitiikkatoimien vaikuttavuuden tieto- ja arviointikatsaus In *Valtioneuvoston kanslian raporttisarja*: Valtioneuvoston kanslia.
- Roikonen, Petri. 2021a. "Income inequality in Finland, 1865–2019." *Scandinavian Economic History Review*:1-18. doi: 10.1080/03585522.2021.1901774.
- Roikonen, Petri. 2021b. *Patterns of Inequality: Income Inequality, Homogamy and Social Mobility in Finland, c. 1700–2019*. Vol. 200, *Publications of the Faculty of Social Sciences*. Helsinki: Unigrafia.
- Roikonen, Petri, Jari Ojala, and Jari Eloranta. 2021. "More or less equality? Facts, debates, and policies related to the Nordic model." In *The Nordic Economic, Social and Political Model: Challenges in the 21st century*, edited by Anu Koivunen, Jari Ojala and Janne Holmén, 29. London: Routledge.
- Roine, Jesper, Jonas Vlachos, and Daniel Waldenström. 2009. "The long-run determinants of inequality: What can we learn from top income data?" *Journal of Public Economics* 93 (7):974–988. doi: <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2009.04.003>.
- Rokach, Ami. 2016. *The correlates of loneliness*. Sharjah, United Arab Emirates: Bentham Science Publishers.
- Saarinen, Jaana, Kirsi Siekkinen, Tanja Laimi, Arto Ahonen, Venla Bernelius, Kristiina Brunila, Malin Gustavsson, Merja Kauppinen, and Juho Norrena. 2021. *Tasa-arvo teoiksi ja todeksi - Sukupuolten sisäisten ja välisten oppimistuloseröjen syitä ja taustoja perusopetuksessa*. Vol. 19: Kansallinen koulutuksen arviointikeskus.

- Saikkonen, Paula, Katri Hannikainen, Timo Kauppinen, Jarkko Rasinkangas, and Maria Vaalavuo. 2018. *Sosiaalinen kestävyys: asuminen, segregaatio ja tuloerot kolmella kaupunkiseudulla*.
 Scheidel, Walter 2017. *The Great Leveler. Violence and the History of Inequality from the Stone Age to the Twenty-First Century*. Princeton: Princeton University Press.
- Silliman, Mikko. 2017. "Targeted Funding, Immigrant Background, and Educational Outcomes: Evidence from Helsinki's "Positive Discrimination" Policy." *VATT Working Papers* 91.
- Solon, Gary. 2004. "A model of intergenerational mobility variation over time and place." In *Generational Income Mobility in North America and Europe*, edited by Miles Corak, 38–47. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tunström, Moa , and Shinan Wang. 2019. *The segregated city – A Nordic overview*. Edited by Nordic Council of Ministers. Copenhagen, Denmark: Nordiskt ministerråd.
- Turja, Tuomo. 2022. "Yksinäisyysbarometri 2022." *Taloustutkimus Oy*.
- VTV. 2015. *Maahanmuuttajaoppilaat ja perusopetuksen tuloksellisuus*. Vol. 12, *Tuloksellisuustarkastuskertomus*. Helsinki: Valtiontalouden tarkastusvirasto.
- Vuorinen, Kaisa. 2022. *Character strength interventions: Introducing, developing, and studying character strength teaching in Finnish education, Faculty of Educational Sciences, University of Helsinki*. Joensuu: Unigrafia.